

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІЗНЕСУ ТА ПРАВА»**

Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів

**Тези доповідей учасників міжнародної науково-
практичної конференції (Львів, 19 травня 2022
року)**

Львів
2022

Рецензенти:

М. А. Микитюк, доктор юридичних наук, доцент;
О. Г. Яновська, доктор юридичних наук, професор;
Л. Г. Ліпич, доктор економічних наук, професор;
М. І. Пітюлич доктор економічних наук, професор;
Л. М. Федоришина, доктор економічних наук, доцент.

*Рекомендовано до друку Вченою радою Львівського університету бізнесу та права
(протокол № 10 від 18.05.2022 року)*

Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів: тези доповідей учасників міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 19 травня 2022 року). Львів: ЗВО «Львівський університет бізнесу та права», 2022. 192 с.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв підприємств, організацій, установ та іншої інформації несуть автори статей. Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з поглядами редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань. Передруки і переклади можливі лише за згодою авторів і редакції.

Вміст збірника ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International

ОРГАНІЗАТОРИ

ЛВІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІЗНЕСУ ТА ПРАВА

TM

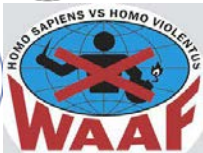
VÝCHODOEURÓPSKA AGENTÚRA PRE ROZVOJ n.o.
EASTERN EUROPEAN DEVELOPMENT AGENCY n.o.

EUROPSKY INŠTITÚT ĎALŠIEHO VZDELÁVANIA
EUROPEAN INSTITUTE OF FURTHER EDUCATION

ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ
ТИҶОРАТИ ТОҶИКИСТОН

ОРГАНІЗАТОРИ

ЗАХІДНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАН УКРАЇНИ ТА МОН УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІЗНЕСУ ТА ПРАВА
ІНСТИТУТ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВ ІМЕНІ ФРИДЕРИКА ШОПЕНА
ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІЗНЕСУ ТА ПРАВА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІЗНЕСУ ТА ПРАВА
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА НАН УКРАЇНИ
ВИБУХОТЕХНІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ГУНП У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
BERUFSBILDENDEN SCHULEN AM MUSEUMSDORF
VÝCHODOEURÓPSKA AGENTÚRA PRE ROZVOJ
EURÓPSKY INŠTITÚT ĎALŠIEHO VZDELÁVANIA
WYŻSZA SZKOŁA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO I INDYWIDUALNEGO
"APEIRON"
ДАНГАРІНСЬКІЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА
ТАДЖИКИСТАН)
ІНСТИТУТ ТУРИЗМУ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА СЕРВІСУ (РЕСПУБЛІКА
ТАДЖИКИСТАН)
ТАДЖИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОМЕРЦІЇ
ТАДЖИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ
РЕСПУБЛІКИ ТАДЖИКИСТАН
ТАДЖИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
САДРИДДІНА АЙНІ
ТАДЖИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
THE INTERNATIONAL COMMITTEE ON THE FIGHT AGAINST TERRORISM,
ORGANIZED CRIME AND CORRUPTION
AKADÉMIA POLICAJNÉHO ZBORU
POWSZECZNA WYŻSZA SZKOŁA HUMANISTYCZNA POMERANIA
POŽIARNOTECHNICKÝ A EXPERTÍZNY ÚSTAV MINISTERSTVA VNÚTRA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY V BRATISLAVE
ЛІЦЕЙ «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ» ЛМР
АНТИКРИМІНАЛЬНИЙ ТА АНТИТЕРОРИСТИЧНИЙ КОМІТЕТ У
ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
ГО «УКРАЇНО-СЛОВАЦЬКИЙ ЦЕНТР СПІВПРАЦІ»
ГО «ПРОСТІ ПИТАННЯ»
ГО «МОЛОДЬ ПРОТИ КОРУПЦІЇ»

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

Янковська Л.А. Заслужений працівник освіти України, академік УАН, академік МААК, доктор економічних наук, професор, Канцлер Львівського університету бізнесу та права.

Співголова:

Сопільник Л. І. доктор юридичних наук, доктор технічних наук, Заслужений винахідник України, професор, начальник Вибухотехнічного управління ГУНП у Львівській області.

Співголова:

Горбонос Ф. В. доктор економічних наук, професор, ректор Львівського університету бізнесу та права.

Співголова:

Jozef Zaťko Dr.h.c. mult. JUDr. PhD, LL.M, MBA, Honor. Prof. mult. prezident EIDV, Slovakia.

Відповідальний секретар:

Кошовий Б.О. кандидат економічних наук, Львівський університет бізнесу та права.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Шевчук Л.Т.	доктор економічних наук, професор, Львівський університет бізнесу та права.
Семчук Ж. В.	доктор економічних наук, професор, Львівський університет бізнесу та права.
Сопільник Р. Л.	доктор юридичних наук, професор, Львівський університет бізнесу та права.
Мельничук Н. Ю.	доктор юридичних наук, доцент, Львівський університет бізнесу та права.
Чистоклетов Л. Г.	доктор юридичних наук, професор, Львівський державний університет внутрішніх справ.
Петрик І.В.	доктор економічних наук, доцент, Львівський університет бізнесу та права.
Курочка М. І.	кандидат юридичних наук, доцент Львівського університету бізнесу та права.
Пинда Ю. В.	доктор економічних наук, професор, Львівський університет бізнесу та права.
Скриньковський Р.М.	кандидат економічних наук, професор, Львівський університет бізнесу та права.
Зельман Л.Н.	кандидат педагогічних наук, Львівський університет бізнесу та права

Сопільник Л.І.

доктор юридичних наук, доктор технічних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права та процесу,
фінансового і інформаційного права
ЗВО “Львівський університет бізнесу та права”
<http://orcid.org/0000-0001-6581-7255>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УЧАСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ У АНТИТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Згідно Закону України «Про боротьбу з тероризмом» з метою захисту особи, держави і суспільства від тероризму, виявлення та усунення причин і умов, які його породжують, визначення правих та організаційних основ боротьби з цим небезпечним явищем, повноваження і обов'язки органів виконавчої влади, об'єднань громадян і організацій, посадових осіб та окремих громадян у цій сфері, порядок координації їх діяльності, гарантії правового і соціального захисту громадян у зв'язку із участю у боротьбі з тероризмом. Статтею 4 цього Закону УДО України віднесено до суб'єктів боротьби з тероризмом, що бере участь в операціях з припинення терористичних актів, спрямованих проти посадових осіб та об'єктів, охорону яких доручено підпорядкованим цьому Управлінню підрозділам; надає Антитерористичному центру при Службі безпеки України необхідні сили і засоби; забезпечує їх ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій □2□

Реалізація державної політики у сфері боротьби з тероризмом потребує здійснення системних узгоджених заходів, зокрема, спеціального, зовнішньополітичного, організаційно-правового, соціально-економічного, інформаційного, гуманітарного, морально-культурного та освітнього характеру. Ефективна реалізація державної

політики у сфері боротьби з тероризмом потребує чіткої координації дій суб'єктів боротьби з тероризмом, що спрямовує УДО України на налагодження взаємодії в антитерористичній сфері з іншими спеціальними службами та правоохоронними органами держави, чітке визначення функцій органу державної охорони у загальнодержавній системі та міжнародному співробітництві протидію цьому страшному лиху сучасності.

Серед провідних шляхів й способів запобігання терористичній діяльності найбільш властивими для УДО України (виходячи із функцій відомства та наявних оперативно-службових можливостей) можна вважати прогнозування, виявлення та усунення терористичних загроз; проведення профілактичної роботи з особами, поведінка яких свідчить про їх наміри здійснювати терористичну діяльність; участь у розробленні та затвердженні критеріїв віднесення об'єктів (незалежно від форми власності) до переліку об'єктів можливих терористичних посягань; участь у розробленні та впровадженні стандартів, правил, технічних умов антитерористичної захищеності об'єктів можливих терористичних посягань, зокрема особливих правил антитерористичної безпеки; удосконалення систем та режимів охорони об'єктів можливих терористичних посягань; удосконалення організаційних засад міжвідомчої взаємодії суб'єктів боротьби з тероризмом; підвищення ефективності контррозвідувальних, оперативно-розшукових і оперативно-технічних заходів, що здійснюються з метою своєчасного виявлення і припинення терористичної діяльності; забезпечення готовності сил і засобів суб'єктів боротьби з тероризмом до припинення терористичних актів; своєчасна підготовка, організація і здійснення комплексних скоординованих антитерористичних заходів у разі вчинення або загрози вчинення терористичних актів; пошук та аналітична обробка інформації про загрозу вчинення

терористичних актів; приведення у готовність за відповідним ступенем сил та засобів суб'єктів боротьби з тероризмом; участь у виявленні окремих осіб, груп і організацій, дії яких спрямовані на підготовку або вчинення терористичних актів, а також припинення їх протиправних діянь; участь в організації і проведенні антитерористичних операцій.

Управління державної охорони України бере участь в операціях з припинення терористичних актів, спрямованих проти посадових осіб та об'єктів, охорону яких доручено підпорядкованим цьому Управлінню підрозділам, надає Антитерористичному центру при Службі безпеки України необхідні сили і засоби; забезпечує їх ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій.

При проведенні антитерористичної операції використовуються сили і засоби (особовий склад, спеціалісти, зброя, спеціальні і транспортні засоби, засоби зв'язку, інші матеріально-технічні засоби) суб'єктів боротьби з тероризмом. За рішенням керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України або особи, яка його заміщує, першого заступника чи заступника керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України, погодженим із керівництвом відповідних суб'єктів боротьби з тероризмом, до широкомасштабних, складних антитерористичних операцій у районі їх проведення залучаються та використовуються сили та засоби (особовий склад та спеціалісти окремих підрозділів, військових частин, зброя, бойова техніка, спеціальні і транспортні засоби, засоби зв'язку, інші матеріально-технічні засоби) і Управління державної охорони України.

Доходимо висновку, що посилення забезпечення національної безпеки України вимагає розширення поля наукових досліджень у сфері функціонування Управління державної охорони України. На нинішньому етапі важливо не лише узагальнити існуючі напрацювання у цій сфері, а й

деталізувати основну тенденцію, що визначає майбутнє розвитку Управління – посилення ролі у протидії терористичним загрозам.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України від 4 березня 2016 р. № 92 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України». Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>
2. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/638-15/page>

Янковська Л.А.

доктор економічних наук, професор,
Заслужений працівник освіти України,
Канцлер ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<http://orcid.org/0000-0003-1855-0169>

Графська О. І.

доктор економічних наук, доцент,
Львівський державний університет
фізичної культури імені Івана Боберського
<https://orcid.org/0000-0002-8134-3771>

Семцов В. М.

доктор економічних наук, професор,
Вінницький національний технічний університет
<https://orcid.org/0000-0001-8981-8850>

ВНУТРІШНІЙ МАРКЕТИНГ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В епоху глобалізації ринків та потреб, що розвиваються, найсильніші емоції сьогодні лежать у людській сфері, унікальних стосунках, взаємному діалозі та широко зрозумілій емпатії. Клієнти формують довіру до готелю в основному завдяки його працівникам, оскільки лише вони завдяки своїй відкритості, надійності та відповідному стилю спілкування можуть забезпечити споживачеві відчуття безпеки, настільки важливе в послугах [1, с. 178.]. Це доводить стратегічну роль функціональної складової у створенні споживчого досвіду і, таким чином, суттєво впливає на їх ставлення, звички та емоції. Вважається, що лише люди можуть створити певний емоційний клімат, сприятливий для довіри та готовності до співпраці.

Однак як теоретично, так і на практиці існує думка, що для того, щоб мати задоволених клієнтів, спочатку потрібно мати задоволених працівників³, оскільки немає протилежних відносин. Виявляється, працівники намагаються відповідати вимогам споживачів, чим краще, тим більше вони задоволені своєю роботою та ототожнюються з цілями компанії [2, с. 151]. Також правда, що незадоволені працівники не готові докладати особливих зусиль для обслуговування покупців та їх Вони часто переносять невдоволення на відносини з клієнтами. Отже, зростає кількість доказів того, що "задоволений персонал" якимось "виробляє" задоволених клієнтів" [3, с. 53].

Однак для того, щоб сформувати і зміцнити бажане ставлення персоналу, його слід сприймати як певну групу клієнтів - партнерів по обміну. Зусилля роботодавця повинні бути спрямовані на те, щоб зробити біржу більш привабливою, щоб працівники були готові запропонувати взамін свою роботу, яка відповідає очікуванням покупців. У цій ситуації набуває значення ідея внутрішнього маркетингу, що визначається як діяльність компанії, що полягає у визначенні потреб працівників та виборі заходів, спрямованих на те, щоб зробити її привабливою роботодавцем [4, с. 58].

Внутрішній маркетинг охоплює всіх співробітників компанії, але, безсумнівно, через важливість обслуговування клієнтів у сфері готельних послуг та частоту контактів, особлива увага приділяється фронтовим працівникам. Особливо, що рівень внутрішніх виплат, які отримує персонал лінійки, значною мірою залежить від рівня послуг, що надаються зовнішнім клієнтам [5, с. 278.]. У цьому сенсі метод обслуговування споживачів буде похідною відносин, що склалися в компанії. Тому на успіх програм внутрішнього маркетингу впливає безліч складних факторів з боку організації, наприклад: - створення спільної відповідальності серед працівників та усвідомлення того, що кожен із них має

значну частку в найкращому задоволенні потреб покупця; - трактування маркетингу як процесу, а не як епізодичної дії [6, с. 9].

Автентичний діалог, відкритість розуму, розуміння та здатність вирішувати проблеми - зрозумілий таким чином внутрішній маркетинг дозволить менеджерам звільнити творчий потенціал співробітників та відданість справі, що перенесе в новий вимір відносин із гостями.

Реалізація концепції внутрішнього маркетингу дозволяє використовувати потенціал колективної роботи, створює умови, сприятливі для формулювання сміливих і часто нетрадиційних рішень, забезпечуючи гостей новими враженнями, безпрецедентними емоціями, різними враженнями, іншими словами - створенням специфічної ідентичності та унікальності готельної компанії на світовому ринку. Таким чином, це один з головних факторів підвищення вартості компанії та її конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Otto J. Marketing relations. Wydawnictwo CH Beck, Warsaw, 2001, с. 178.
2. Panasiuk A. Marketing of tourist services. Warsaw, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005, с. 151
3. Кахневська М. Як досягти успіху в туризмі. Warsaw, Kultura Jakości, Eurosystem, 2002, с. 53.
4. Mazur J. Management marketing management. Warsaw, Difin, 2001, р. 58.
5. Канг Г., Джеймс Дж., Александріс К. Вимірювання внутрішньої якості обслуговування: застосування акумулятора Servqual до внутрішньої якості обслуговування. *Управління якістю обслуговування*. 2002. Т. 12, № 5. С. 278.

6. Багінський Й., Дудек Д., керівництво компанії та соціальне сприйняття якості. *Проблеми якості*. 2005 , № 12, с. 9.

Сопільник Р.Л.

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри судоустрою, прокуратури та адвокатури
ЗВО “Львівський університет бізнесу та права”
<https://orcid.org/0000-0001-9942-6682>

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ

Сучасні адміністративно-правові вектори реформування прокуратури, що склались як наслідок проникнення євроінтеграційних тенденцій у науковий простір та закріплення їх як опорних точок формування державної політики реформ спричинили до закономірних наслідків. Оперуючи існуючими науковими напрацюваннями, науково-методичною базою та нормативно-правовими матеріалами можемо стверджувати про те, що нинішній етап суспільних відносин характеризується пере доходом до євроінтеграційної парадигми. Це процес новий для України, проте його пройшли вже низка країн-членів Європейського союзу, котрі колись належали до «соціалістичного табору» – Естонія, Латвія, Литва. Сучасні суспільно-політичні процеси є у дечому схожі з тими, що відбувались після розпаду радянського союзу. Проте у той час одні держави чітко розуміли свій потенціал у сфері реформування власної правової системи з метою досягнення раніше недосяжних цілей, активно впроваджували кращі європейські напрацювання. У інших же розрив усталених зв'язків не супроводжувався достатньою стратегічною державною підтримкою, не було чітко окреслених перспектив та напрямків розвитку. Серед цих держав опинилась і Україна.

У Резолюції 1364 ПАРЄ наголошується на важливості демократичних реформ, спрямованих на зміцнення верховенства права та удосконалення системи стримувань і противаг відповідно до стандартів Ради Європи. У резолюціях

ПАРЄ 1194, 1179 та 1244 вказано на потребу приведення законодавства у відповідність з європейськими стандартами. Зауважимо, що згадана система стримувань і противаг має на меті формування збалансованої, гармонійної правової системи держави. У цьому руслі викладаються й подальші рекомендації.

Поряд з гармонізацією правових засад функціонування прокуратури у напрямі сталого її розвитку важливим питанням, котре має бути розглянуто у межах формування теоретичних уявлень є правовий статус прокуратури. Онтологічно правовий статус прокуратури як елементу правової реальності характеризується її місцем у системі органів державної влади. У контексті сучасних євроінтеграційних перетворень питання правового статусу прокуратури набуває значної актуальності та повинне розглядатись у контексті цілісної програми реформування правових засад діяльності прокуратури як невід'ємна частина відповідних реформ.

У Рекомендації (2000) 19, ухваленій Комітетом міністрів Ради Європи, наголошується на потребі визначення спільних принципів діяльності прокурорів. Йдеться про необхідність дотримання гарантій, що надаються прокурорам при виконанні ними своїх обов'язків, зокрема про те, аби забезпечити, щоб набір, підвищення на посаді й переміщення по службі прокурорів здійснювались відповідно до справедливих і безсторонніх правил, котрі унеможливають застосування будь-якого підходу, який ставить вище інтереси певних груп, і виключає дискримінацію за будь-якими ознаками, такими, як стать, раса, колір шкіри, мова, релігія, політичні й інші переконання, етнічне або соціальне походження, належність до національних меншин, майновий, соціальний чи інший статус.

Низка документів присвячена проблемі реформування прокуратури у сфері її функціонування за межами

кримінального права. Методологічно вони важливі у тому розумінні, що допомагають вирішити проблему, котра виникла у зв'язку з тим, що у Рекомендації (2000)¹⁹ Комітету Міністрів Ради Європи було задекларовано, що прокуратура являє собою державний орган, який від імені суспільства й у суспільних інтересах забезпечує правозастосування у разі, якщо порушення закону тягне за собою кримінальне покарання. У цьому розумінні методологічним дороговказом слугує Рекомендація Комітету Міністрів (2012)¹¹ стосовно того, що прокуратура у сучасному світі може мати повноваження за межами кримінального права, однак, у такому випадку необхідно зробити усе можливе, щоб вона діяла з особливою увагою до захисту прав і свобод людини, з повагою до верховенства права та дотриманням принципів законності, об'єктивності, справедливості, безсторонності.

Список джерел

- Рекомендація (2000) 19 Комітету Міністрів державам-членам. <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1568277&Site=DC>
Венеційська декларация.
http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_504
Концепція адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
[http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-п.](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-п)

Семчук Ж. В.

д.е.н., професор

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

<http://orcid.org/0000-0002-7030-9877>

Скупейко В. В.

д.е.н. професор

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

<https://orcid.org/0000-0003-0098-8357>

Вознюк О. Б.

к.е.н.,

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

<https://orcid.org/0000-0002-3726-6051>

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ І РОЗБУДОВА СИСТЕМИ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ В УКРАЇНІ

Економіка знань - це новий методологічний вимір функціонування підприємств, що може бути описаний крізь призму інтелектоцентристських та гуманістичних принципів. Інтеграція будь-якого підприємства у цю систему вимагає опрацювання значного пласту проблемних питань, передусім методологічного характеру.

Одним з найважливіших чинників, які впливають на майбутнє української нації є освіта. Наука та освіта у глобалізованому світі завжди були основними факторами людського розвитку і на даний час сприяють формуванню безальтернативних засобів самоутвердження нації. Рівень професійно-технічної освіти працівників безпосередньо впливає на здобутки підприємств і повинен відповідати сучасним потребам суспільства та ринку.

Євроінтеграційні процеси не обмежуються лише політичними і економічними факторами. Вони охоплюють

майже всі сфери суспільного життя - від економічної до освітньої та наукової [1].

Формування економіки знань виступає підґрунтям реалізації (трансформації) моделі сталого розвитку як такої, що ґрунтується на знаннях та передбачає можливості інформаційного суспільства використовувати знання та інформацію з метою ефективного задоволення потреб суспільства не тільки в сучасних умовах, а й у майбутньому. За результатами вивчення світового і вітчизняного досвіду щодо формування економіки знань, можна зробити висновок, що розвиток економіки, що ґрунтується на знаннях, обумовлений дією низки чинників: людським, що визначає соціально-економічні стосунки; технологічним, що інтенсивно розвивається під впливом науки»; інформаційним, що поставляє суспільству нові знання [2].

Економіка знань - це тип економіки, стрижнем якої виступає комбінація чотирьох незалежних елементів: вироблення, передача, поширення та використання знань у господарській діяльності реального виробництва для довготривалого сталого розвитку суспільства. Економіка знань - це етап господарського розвитку, де головним економічним ресурсом виступають знання, що є самостійною економічною цінністю і присутні у кожному виді економічної діяльності, приріст яких забезпечує ефективне зростання і розвиток господарюючих суб'єктів [2].

Світовий досвід переконує, що «економіка знань» еволюційно розвивалася в напрямі усвідомлення ролі та значущості науково-технічного прогресу (НІН) у процесі економічного зростання, а потім у напрямі розкриття сутності знання й пошуку інструментів і механізмів керування інтелектуальними (знанневими) ресурсами як ключовими компетенціями господарюючої системи, серед яких одним з важливих факторів є соціальний вектор [3].

Розв'язання проблем інтеграції підприємств у систему економіки знань пов'язано із загально-державною політикою. Важливим інструментом державного регулювання функціонування та розвитку освітньої системи є індикативне управління.

Індикативний метод управління дає можливість побудови ефективної системи формування прогнозу, визначення стратегій та розробки програм як відзначеної системи в цілому, так і її окремих елементів. Успіх індикативного методу в управлінні залежить передусім від підготовки висококваліфікованих кадрів з розробки всіх етапів індикативного методу з використанням всього арсеналу інструментів сучасного рівня науки. Саме такий підхід дає можливість чітко визначити напрям дій на всіх рівнях ієрархії, виключити нераціональні витрати, передбачити можливі події, сприяти порівнянню з минулим і бачити майбутнє, реалізувати принцип управління за цілями, створити організаційно-розпорядчий механізм забезпечення розвитку соціально-економічних систем. Індикативне управління ґрунтується на узгодженні дій органів державної влади та інститутів, які організовують систему освіти. Відповідні дії спрямовані на формування стійкого розвитку освіти та підвищення її якості [4].

Список джерел

1. Гуманітарна політика Української Держави в новітній період: монографія. Київ: НІСД, 2006. С. 235-236.
2. Світлична В. Л. Теоретичний базис нової парадигми суспільства - економіки знань. Економіка: реалії часу. 2015. № 3 (19). С. 184-193.
3. Осецький В. Л., Красота О. В. Соціальний вектор розвитку економіки знань. Економічний нобелівський вісник. 2014. № 1 (7). С. 343-348.

4. Тимощук М. Р. Індикативне планування як основа збалансованого соціально-економічного розвитку. Науковий вісник ЛНТУ України. Національний Лісотехнічний університет України. Львів, 2014. Вип. 24.5. С. 302-308.

Семчук Ю.І.

кандидат юридичних наук,
ПВНЗ «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0002-2829-0834>

ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ

Завданнями кримінально-виконавчого законодавства України є визначення принципів виконання кримінальних покарань, правового статусу засуджених, гарантій захисту їхніх прав, законних інтересів та обов'язків; порядку застосування до них заходів впливу з метою виправлення і профілактики асоціальної поведінки; системи органів і установ виконання покарань, їх функцій та порядку діяльності; нагляду і контролю за виконанням кримінальних покарань, участі громадськості в цьому процесі; а також регламентація порядку і умов виконання та відбування кримінальних покарань; звільнення від відбування покарання, допомоги особам, звільненим від покарання, контролю і нагляду за ними [28].

Спеціальні завдання прокурорського нагляду за додержанням законів в установах виконання покарань – захист прав і законних інтересів засуджених, виконання ними своїх обов'язків, дотримання порядку, умов виконання і відбування кримінальних покарань, порядку застосування до засуджених заходів впливу з метою виправлення і профілактики асоціальної поведінки; запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами, запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими. Окремі (конкретні) завдання полягають у виявленні фактів порушення законів в установах виконання покарань, вжитті заходів для усунення виявлених порушень законів, в притягненні до відповідальності винних осіб, відновленні

порушених прав. Ці завдання виникають під час застосування прокурором правових засобів нагляду щодо конкретних дій та рішень органів і установ виконання покарань. Завдання та функції органів прокуратури реалізуються через надані їм повноваження. Характерними особливостями повноважень прокурора при здійсненні нагляду за додержанням законів в установах виконання покарань є: а) вони носять суто попереджувальний характер і мають на меті попередження можливих порушень законності; б) реалізуються прокурором при особистому, безпосередньому ознайомленні з діяльністю адміністрації установи виконання покарань; в) спрямовані на негайне усунення виявлених порушень законності; г) мають владно-розпорядчий характер.

У Справі "Олексій Михайлович Захаркін проти України" наголошується, що стаття 3 Конвенції абсолютно забороняє катування та нелюдське, чи таке, що принижує гідність, поводження. Зазначимо, що для статті 3 Конвенції погане поводження означає досягнення мінімального рівня жорстокості. Оцінка такого рівня жорстокості є відносною та визначається відносно обставин справи, з урахуванням часового виміру жорстокого поводження, вплив на стан особи, з урахуванням статі, віку, рівня здоров'я. Застосування фізичної сили до особи, позбавленої волі, якщо таке застосування не було вкрай необхідним через її поведінку, принижує людську гідність і в принципі є порушенням права, визначеного у статті 3.

У статті 7 "Основи правового статусу засуджених" Кримінально-виконавчого кодексу України вказано, що держава поважає і охороняє права, свободи і законні інтереси засуджених, забезпечує необхідні умови для їх виправлення і ресоціалізації, соціальну і правову захищеність та їх особисту безпеку; засуджені користуються всіма правами людини та громадянина, передбаченими Конституцією України, за винятком обмежень, визначених цим Кодексом, законами

України і встановлених вироком суду. У Наказі Генерального прокурора Про організацію діяльності прокурорів з протидії порушенням прав людини у правоохоронній та пенітенціарній сферах названо пріоритетні напрями:

1. Забезпечення реагування на факти смерті особи внаслідок застосування сили працівником правоохоронного органу під час затримання, проведення масових заходів, слідчих та процесуальних дій, режимних заходів, а також неналежного матеріально-побутового забезпечення та умов праці, ненадання або неналежного надання медичної допомоги у місцях несвободи.

2. Протидії катуванням та іншим формам неналежного поводження, у тому числі заподіяння особі фізичних чи моральних страждань унаслідок непропорційного застосування сили під час затримання, проведення слідчих та процесуальних дій, режимних заходів у місцях несвободи, ненадання чи неналежного надання медичної допомоги, тримання затриманих, взятих під варту та засуджених осіб у неналежних умовах, використання праці ув'язнених з порушенням вимог законодавства та заходів безпеки.

3. Забезпечення законності та обґрунтованості обмеження права на свободу та особисту недоторканність, належного реагування на факти безпідставного затримання і тримання осіб у територіальних підрозділах правоохоронних органів, порушення прав осіб на дострокове звільнення від відбування покарання.

4. Реалізації заходів, передбачених державними програмними документами щодо захисту прав людини у правоохоронній та пенітенціарній сферах, міжнародними договорами, ратифікованими Україною.

З цього огляду наведемо головні вимоги Європейських пенітенціарних правил (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць):

1. При поводженні з усіма особами, позбавленими волі, необхідно дотримуватись їхніх прав людини.

2. Особи, позбавлені волі, зберігають усі права, яких вони не були законно позбавлені за рішенням суду, відповідно до якого вони засуджені до позбавлення волі чи взяті під варту.

3. Обмеження, накладені на осіб, позбавлених волі, повинні бути мінімально необхідними та відповідати тій обґрунтованій меті, з якої вони накладалися.

4. Утримання ув'язнених в умовах, які порушують їхні права людини, не може бути виправдано нестачею ресурсів.

5. Життя в місцях позбавлення волі повинно бути, наскільки це можливо, наближене до позитивних аспектів життя у суспільстві.

6. Утримання під вартою має здійснюватися таким чином, щоб сприяти поверненню до суспільства осіб, позбавлених волі.

7. Варто заохочувати співробітництво із зовнішніми соціальними службами та, наскільки можливо, залучення громадянського суспільства до участі у питаннях в'язничного життя.

8. Персонал пенітенціарних установ виконує важливу суспільну функцію, і тому порядок їх набору, професійної підготовки та умови роботи повинні забезпечувати їм можливість підтримувати високі стандарти поводження з ув'язненими.

9. Усі пенітенціарні установи повинні регулярно інспектуватися державними органами та піддаватися незалежному моніторингу.

Список джерел

1. Жоган Р. А. Шляхи демократизації принципу єдиної централізованої системи прокуратури в Україні / Р. А. Жоган // Вісник прокуратури. – 2008. – № 12. – С. 62–69

2. Дьомін Ю. М. Прокурорський нагляд в Україні. – К. : Прецедент, 2009. – 164 с.
3. Європейські пенітенціарні правила (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_032

Візняк Ю.Я.

к.е.н.,

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

<http://orcid.org/0000-0003-3394-0448>

Щебель А.І.

к.е.н., доцент кафедри,

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

<https://orcid.org/0000-0002-7074-5783>

МЕТОДИКА КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

При формуванні теоретико-методичних аспектів кластерного аналізу потенціалу сталого розвитку підприємств слід звернути увагу на те, що саме не завантаженість виробничих потужностей може бути причиною недостатнього обсягу виробництва і, як наслідок, замалого обсягу виручки від реалізації готової продукції і прибутку підприємства для покриття витрат, а саме умовно-постійних витрат підприємства. Така модель причинно-наслідкових зв'язків є типовою для великих підприємств, які після 1990 року в результаті втрати господарських зв'язків із більшістю із партнерів заморозили більшість своїх виробничих потужностей. Внаслідок цього залишився досить значний обсяг умовно-постійних витрат, який перетворив ці підприємства за збиткові, фінансово-вразливі організації.

В умовах, коли підприємство прибуткове і фінансово стійке, то це є свідченням того, що незважаючи на обсяг резервів виробничих потужностей управління потенціалом цього підприємства є раціональним. Це можливо тоді, коли наявні виробничі потужності характеризуються високим

рівнем енергоощадності, продуктивності та інтелектуаломісткості.

Варто підкреслити і наявність каузальних зв'язків між диверсифікованістю ринків збуту готової продукції, фінансовою стійкістю і прибутковістю підприємства. Крім того, наявність іноземних ринків збуту стимулює експортерів до перманентного підвищення якості готової продукції і пошуку шляхів економії на витратах. Якщо економія має місце, якість продукції зростає і це забезпечує приріст експорту, то це, позитивно відбивається на значення показників, які характеризують фінансову стійкість і прибутковість підприємства.

Відзначимо, що конкуренція на вузькоспеціалізованих ринках є рідкісним явищем. Якщо підприємство виходить за межі спеціалізації і починає пропонувати на ринок більш універсальну продукцію з широким спектром споживачів, то це, яка правило, передбачає і зростання конкуренції серед виробників. Як наслідок, є ризик зниження надходжень від експорту. Ну і навпаки, заповнення вузької ніші на експортних ринках є підставою для оптимізму щодо зростання показників прибутковості і фінансової стійкості підприємства.

Форма власності і тим господарювання визначають можливості підприємства щодо джерел формування його пасивів структури активів. Так, корпорації, які належать до публічних акціонерних товариств, які мають право збільшувати власний капітал за рахунок емісії акцій, в тому числі додаткових емісій володіють незрівнянно більшими фінансовими можливостями у порівнянні із підприємствами, що належать до інших типів господарювання. Володіючи широкими фінансовими можливостями такі підприємства здатні освоїти виробництво вузькоспеціалізованої продукції і таким чином заповнити вузькі ринкові ніші, які часто забезпечують стабільний, прогнозований дохід упродовж тривалих часових періодів.

Розмір підприємства визначає рівні його кадрового, матеріально-технічного, організаційного та інших видів забезпечення, а також, у значній мірі, глибину системи планування діяльності підприємства. Емпіричні дослідження дозволяють стверджувати, що у переважної більшості малих, в тому числі мікропідприємств, а також у підприємств середнього розміру великою рідкістю є наявність розроблених концепцій і стратегій розвитку. Вони обмежуються визначеними місіями і візіями, які, зазвичай досить коротко викладені у засновницьких документах, а також тактичними оперативними планами, які є частиною системи управлінського обліку підприємств

Учасники статутних і договірних об'єднань, здебільшого більш ретельні у формуванні спільних концепцій і стратегій розвитку. Це пов'язано із необхідністю узгодження взаємних інтересів на усіх етапах планування спільної господарської діяльності.

Саме учасники крупних договірних об'єднань є в Україні найбільш інноваційно-активними. Так, за даними Єдиного державного реєстру громадських організацій в Україні понад діє кілька десятків інноваційно-активних кластерів, які діють на договірних засадах або як статутні об'єднання.

На основі побудованих кластерів і встановлених зв'язків між факторами можна побудувати аналітико-інформаційну модель урахування факторів під час формування управлінських рішень щодо управління потенціалом підприємства в системі координат організаційного розвитку. Практичне застосування запропонованої моделі сприятиме підвищенню об'єктивності схвалюваних рішень в управлінні потенціалом підприємства, щоправда слід визнати, що ефективність її застосування залежатиме від вичерпності врахованих факторів та актуальності інформації, яка їх характеризуватиме, що вимагає застосовування «традиційних» науково-методичних підходів (традиційний фінансовий

інструментарій, ймовірнісні методи, кількісно-якісні фінансові моделі, портфельний аналіз, інструментарій якісного діагностування, бюджетний метод тощо), а також такі науково-методичні підходи, як Rapid Economic Justification (метод швидкого економічного обґрунтування проектного рішення), Total Economic Impact (установлення загального економічного ефекту), Total Value of Opportunities (визначення загальної цінності можливостей), Applied Information Economics (врахування прикладної інформаційної економіки), Cost/Schedule Control Systems Criteria (виявлення затратно-часових показників C/SCSC), Activity Based Costing (виконання функціонально-вартісного аналізування), IT Scorecard (використання видозміненої збалансованої системи показників), Total Cost of Ownership (обчислення загальної вартості володіння) тощо.

Список джерел

1. Сучасні методи та моделі обробки даних в інформаційних системах : монографія / О. М. Беседовський, І. О. Золотарьова, С. П. Євсєєв та ін. ; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Пономаренка В. С. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. – 540 с.
2. Пономаренко, В. С., Малярець, Л. М. Багатовимірний аналіз соціально-економічних систем : навчальний посібник / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2009. – 384 с.
3. Георгіаді, Н.Г., Князь, С.В., Вільгуцька, Р.Б., Фактори, які впливають на формування і використання організаційних структур управління підприємствами, Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку, 2013, № 767, 17-25.

4. Якушева, О. В. Методичні підходи до оцінки економічного розвитку малого й середнього бізнесу в регіонах України, Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки, 2017, Вип. 33, 145-152.
5. Богацька, Н. М. Аналіз матеріально-технічного забезпечення підприємства, Економічні науки: економіка підприємства, 2010, № 10, 48-52.

Кошовий Б.-П. О.

кандидат економічних наук,
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0001-8550-0028>

Vicen V.

College of Economics and
Management in Public Administration
<https://orcid.org/0000-0002-1336-5549>

Заїка О.О.

ДУ «Інститут регіональних досліджень
ім. М. І. Долішнього НАН України»

УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ У РАМКАХ ІВЕНТ-МЕНЕДЖМЕНТУ

Івент-менеджмент є специфічним різновидом діяльності туристичних підприємств, що стосується планування, організаційного забезпечення та контролю проведення заходів, пов'язаних з діяльністю підприємств. Зростання наукового інтересу до питань івент-менеджменту туристичних підприємств слід пов'язувати з прогресом знань про проектний менеджмент. Івент-менеджмент та проектний менеджмент мають спільну ідею, однак відрізняються за терміном планування і проведення, особливостями фінансування, очікуваними результатами. Однією з ключових відмінностей є вимоги до персоналу туристичних підприємств, який буде задіяний у заходах.

Питання вдосконалення управління підприємствами туристичної галузі потребують значної уваги через високу конкуренцію на ринку туристичних послуг і швидкі зміни туристського попиту. Виникає необхідність вивчати, контролювати та підвищувати туристський попит, в першу

чергу, за рахунок диверсифікації туристичних продуктів та окремих туристичних послуг, у тому числі, у сфері івент-менеджменту, що будуть максимально задовольняти потреби споживачів. Кадрове забезпечення івент-менеджменту туристичних підприємств базується на врахуванні людського фактора як визначального чинника успішності підприємств.

Управління персоналом туристичних підприємств є різновидом управлінської діяльності, у рамках якої керівники завжди повинні бути готові адаптуватись для вирішення непередбачуваних проблем та розв'язання кризових ситуацій. З цього приводу погодимось з Яровим В. Ф., котрий підкреслює, що реалізації сучасної концепції управління персоналом в підприємствах сфери послуг України, в тому числі і туристичних підприємствах, заважає численна низка проблемних моментів. До таких проблем науковець відносить [1, С. 84]: недостатня орієнтація на формування іміджу працівників підприємства; неадекватна горизонтальна інтеграція найважливіших функцій управління, таких як набір, оцінка, винагорода і розвиток працівників; недостатнє залучення керівників і співробітників в розробку і реалізацію кадровосоціальних стратегій та загальної концепції управління персоналом; неадекватна оцінка успіхів, що знижує ініціативу фахівців з кадрових питань; ігнорування змін в ціннісних орієнтаціях персоналу, байдуже відношення до цілей діяльності різних груп працівників і засобів їх досягнення.

Специфіка добору кадрів для забезпечення івент-менеджменту туристичних підприємств витікає з особливостей туристичного бізнесу. Як наголошують з цього приводу Л. Г. Шморгун та Н. І. Гладинець, розвиток індустрії туризму в Україні здійснюється у якості невід'ємної складової сфери послуг та швидко зростає за обсягами й соціально-економічним значенням. Вчені вказують, що основу туристичного бізнесу становлять малі підприємства, життєвий цикл яких є коротким і суттєво залежить від зовнішніх

факторів впливу, а тому питання розвитку інноваційних методів управління малими підприємствами туристичної індустрії набувають актуальності в умовах виходу із посткризового стану економіки для побудови конкурентоспроможної високорентабельної соціально та екологічно відповідальної туристичної галузі [2, С. 35-36].

Для ефективного формування, розвитку та реалізації потенціалу кадрового забезпечення івент-менеджменту туристичних підприємств необхідною умовою є грамотний добір методів та інструментів, за допомогою яких реалізуються управлінські впливи. Як зазначає Гринько Т. В., успішна реалізація функцій та принципів управління туристичними підприємствами забезпечується ефективністю використання управлінських методів. Науковець наголошує, що всі методи управління частково доповнюють один одного, та використовуються як окремо, так і в різних комбінаціях відповідно до специфіки діяльності туристичного підприємства. Гринько Т. В. пропонує методи управління за змістом ідентифікуються з основними функціями управління – прогнозуванням, плануванням, мотивуванням, контролюванням та регулюванням, реалізація яких забезпечить ефективне використання ресурсів підприємства та швидке реагування на зміни, що відбуваються під впливом внутрішнього та зовнішнього середовища [3, С. 14].

Розгортання активної роботи зі зміни методів та інструментів управління туристичними підприємствами може наразитись на опір з боку працівників. Погоджуємось з Харун О. А. щодо того, що застосування інноваційних методів управління трудовим потенціалом підприємств може провокувати конфліктні ситуації через опір з боку працівників щодо сприйняття новацій. Тому перш ніж проводити зміни у системі управління трудовим потенціалом, необхідно провести роз'яснювальну роботу щодо доцільності впроваджених нових

методів управління з метою досягнення загальних цілей підприємства та цілей кожного окремого працівника [4, С. 124].

Список джерел

1. Яровий В. Ф. Механізм розробки кадрово-соціальних стратегій управління персоналом туристичних підприємств / В. Ф. Яровий // Економічний вісник університету. - 2018. - Вип. 39. - С. 82-86.
2. Шморгун Л. Г. Інноваційні методи управління підприємствами туристичної індустрії як важлива складова економічного зростання / Л. Г. Шморгун, Н. І. Гладинець // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія : Економіка та менеджмент. - 2017. - № 12. - С. 35-40.
3. Гринько Т. В. Методологічні підходи до класифікації змін на підприємстві / Т. В. Гринько, Т. З. Гвініашвілі // Бізнес Інформ. - 2015. - № 11. - С. 39-44.
4. Харун О. А. Класифікація методів управління трудовим потенціалом промислових підприємств / О. А. Харун // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. - 2016. - Вип. 10(2). - С. 121-125.

Войтенко А.Б.

аспірант,

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

<https://orcid.org/0000-0003-1058-5359>

ПСИХОЛОГО-ЮРИДИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕВІРКИ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРОКУРОРА

Згідно з ч. 5 ст. 19 Закону України «Про прокуратуру» прокурор зобов'язаний щорічно проходити таємну перевірку доброчесності. Таємну перевірку доброчесності прокурорів Генеральної прокуратури України, регіональних та місцевих прокуратур проводять підрозділи внутрішньої безпеки в порядку, затвердженому Генеральним прокурором України, яким визначаються підстави, процедуру проведення таємної перевірки доброчесності прокурорів. На виконання вказаного обов'язку кожен прокурор мусить щороку до 1 лютого подавати до підрозділу внутрішньої безпеки власноруч заповнену анкету доброчесності прокурора за формою, затвердженою наказом Генерального прокурора України від 16 червня 2016 № 205. Дана анкета складається з відомостей про родинні зв'язки та переліку тверджень, правдивість яких прокурор повинен задекларувати шляхом їх підтвердження або заперечення.

Також варто виокремити низку психологічних особливостей вказаного процедурного моменту проходження прокурором перевірки на доброчесність, а саме [1] (І. Бевзюк):

1) прокурор шляхом заповнення анкети демонструє й матеріалізує у письмовій формі відображену в його свідомості установку (аттитюд) щодо негативних форм поведінки, несумісної зі статусом прокурора та правилами прокурорської етики. Наприклад прокурор має підтвердити, що за час перебування на певній посаді він не здійснював дій, що порочать звання прокурора і можуть викликати сумнів у

його об'єктивності, неупередженості та незалежності, у чесності та непідкупності органів прокуратури.

2) якщо прокурор не підтверджує визначені в анкеті твердження, це свідчить про невиконання ним обов'язку щорічно проходити перевірку доброчесності та є підставою для притягнення його до відповідальності відповідно до законів.

3) враховуючи попередню обставину, при заповненні анкети доброчесності твердження прокурора мають бути правдивими. Саме цим демонструється важлива професійна риса характеру та ознака особистості прокурора - чесність. (адже слово доброчесність утворюється зі слів «добро» і «чесність»). Чесність відображає одну з найважливіших вимог моральності та рефлексує: правдивість (говорити істину, не приховувати від інших людей і самого себе дійсний стан справ); принциповість (вірність певній ідеї в переконаннях і проведенні цієї ідеї в поведінці); вірність прийнятим зобов'язанням; суб'єктивну переконаність у правоті проведеної справи; щирість перед іншими і перед самим собою щодо тих мотивів, якими людина керується; визнання і дотримання прав інших людей на те, що їм законно належить. При психологічній оцінці рис характеру особистості чесність нерідко корелюється з правдивістю, зіставляється з протилежними чесності феноменами, такими як брехливість, обман, розглядається як важлива моральна якість тощо. У літературі з психології чесність може описуватися або як ситуативний прояв особистості, або як особистісна риса [4, с. 9]. Цікавим є підхід до чесності як до системи особистісних рис, які вбирають такі якості, як правдивість (важливість правди та істини), відкритість і щирість, конгруентність (узгодженість, згода з самим собою), відповідальність і довіру до себе й оточуючих. Чесність як міжособистісний феномен забезпечує відкритість і довіру в спілкуванні та взаємодії між людьми, а чесність як внутрішньоособистісний феномен створює основу

стійкого та позитивного ставлення до себе. Не ставлячи за мету приєднання до дискусії щодо цього етико-психологічного явища, в межах нашого предмету скористаємось поглядами на чесність Б. С. Братуся, котрим цей феномен розглядається як цілісне смислове утворення. На його думку, це не правило або звід правил, не конкретний мотив або сукупність мотивів. Це визначений загальний принцип співвіднесення мотивів, цілей і засобів життя, в тому чи іншому вигляді реалізований у кожній новій конкретній ситуації [5, с. 97].

4) спираючись на розглянуте вище поняття чесності прокурора, рефлексія якого у нашому випадку полягає в правдивості його тверджень, внесених ним до анкети доброчесності, можна говорити про виконання моральний обов'язок прокурора утриматися від внесення до цього документу неправдивих і недостовірних даних. Як відомо, існують дві основні форми брехні: 1) спотворення та 2) умовчання [6, с. 12]. З огляду на це, приводом для проведення таємної перевірки доброчесності прокурора є лише інформація, яка свідчить про недостовірність (1) або неповноту (2) одного чи декількох тверджень, зазначених ним в анкеті доброчесності.

5) важливою рисою даного виду перевірки є презумпція доброчесності прокурора. Тобто, за відсутності доказів зворотного, зібраних під час службового розслідування, представлені прокурором в декларації доброчесності відомості вважаються достовірними [1-6].

Список використаних джерел

1. Бевзюк І. М. Психолого-юридичний механізм перевірки доброчесності прокурорів. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі*. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2018. Ч. 2. С. 27-29.

2. Бормотов А. А. Разработка и апробация методики диагностики честности как устойчивой черты личности. Психология. 2008. Т. 5. № 3. С. 123-136
3. Братусь Б. С. Аномалии личности. М. : Мысль, 1988. 301 с.
4. Экман Пол. Психология лжи: обмани меня, если сможешь [пер. с англ.] С-Пб.: Питер, 2010. 302 с.

Плукар Л.А.

кандидат економічних наук, доцент
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0001-9914-7552>

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ

Від часу здобуття Україною незалежності і досі український банківський сектор розвивався за принципами екстенсивної моделі, основними характеристиками якої є обмежений перелік і недостатня якість наданих банківських послуг, агресивна політика на ринку активів і зобов'язань, їхня низька диверсифікація, висока концентрація ризиків, недостатній рівень розвитку конкурентного середовища та ринкової дисципліни, сподівання на державну підтримку в кризових ситуаціях. Переважно екстенсивний характер розвитку негативно вплинув на стан безпеки банківського сектора, що вимагало від уряду України та НБУ низки заходів щодо забезпечення системної безпеки.

Антикризові заходи дозволили подолати кризу ліквідності в банківському секторі, забезпечити капіталізацію кредитних організацій, почати процедури фінансового оздоровлення та дозволило забезпечити підвищення стійкості банківського сектора і запобігти зниженню довіри населення до банківської системи. Водночас очевидною стала необхідність зміцнення економічної безпеки банківського сектора і на національному, і на регіональному рівнях, досягнення чого безпосередньо залежить від здатності української банківської системи перейти до інтенсивної моделі розвитку.

Для інтенсивної моделі розвитку банківського сектора характерні такі ознаки: високий рівень конкуренції, і на банківському ринку, і на ринку фінансових послуг загалом;

високий ступінь транспарентності та ринкової дисципліни кредитних організацій й інших учасників ринку; наявність розгалуженої сучасної інфраструктури, що забезпечує своєчасне і якісне надання банківських послуг споживачам; високий ступінь капіталізації банківського сектора; розвинені системи корпоративного управління та управління ризиками, що забезпечують виваженість управлінських рішень та своєчасну ідентифікацію всіх ризиків, а також консервативну оцінку можливих наслідків їх реалізації; відповідальність власників, членів рад директорів (спостережних рад) і топ-менеджерів банків за якість прийнятих стратегічних та операційних рішень, за збалансоване ведення і стійкість бізнесу, за достовірність інформації, що публікується і надається до органів контролю і нагляду інформації. Наведені ознаки і мають стати цільовими орієнтирами подальшого розвитку банківського сектора України.

У банківському секторі вагому роль відіграє процес стратегічного управління економічною безпекою, який базується на науково обґрунтованій, предметно адаптованій до реалій банківської діяльності методології, передових банківських технологіях та світовому досвіді оцінювання ендогенних й екзогенних чинників, що впливають на зазначений процес. Стратегічне управління має величезне значення для забезпечення стійкого та безпечного розвитку окремого банку, банківського сектора регіону та банківської системи загалом, оскільки зростання конкурентної боротьби та використання агресивної політики банків потребують нових підходів до розробки і впровадження банківських продуктів, механізмів та залучення додаткового капіталу.

Саме тому формування системи управління економічною безпекою банківської системи на національному та регіональному рівнях є одним із найактуальніших питань сьогодення.

Система забезпечення економічної безпеки банківського сектора регіону, на нашу думку, має охоплювати два рівні: низовий (нижній) рівень – підсистема економічної безпеки кредитних організацій, до якої доцільно зарахувати службу безпеки банку та підрозділи внутрішнього контролю; верхній рівень – підсистема економічної безпеки територіального управління НБУ, взаємопов'язана з відповідною підсистемою всіх кредитних організацій регіону та іншими органами влади, представниками суб'єктів реальної економіки.

Список використаних джерел

1. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи: монографія / В. В.Коваленко, О. В. Крухмаль. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 198 с.
2. Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру / О. І. Барановський // Економіка та прогнозування. – 2006. – № 1. – С. 7–25.
3. Беленький П. Ю. Інфраструктура фінансового ринку в системі соціально-економічного розвитку регіону : монографія / П. Ю. Беленький, В. І. Шевченко-Марсель, О. О. Другов. – Львів, 2004. – 122 с.
4. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України : монографія / Тарас Григорович Васильців. – Львів : Арал. – 386 с.

Нестеренко А. А.

к.ю.н., доцент,
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ КАСАЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ ЗА ГПК УКРАЇНИ

За змістом ч. 2 ст. 287 ГПК України розкривається підставність касаційного оскарження, яка викладена виключно у таких випадках: 1) якщо суд апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні застосував норму права без урахування висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду, крім випадку наявності постанови Верховного Суду про відступлення від такого висновку; 2) якщо скаргник вмотивовано обґрунтував необхідність відступлення від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного у постанові Верховного Суду та застосованого судом апеляційної інстанції в оскаржуваному судовому рішенні; 3) якщо відсутній висновок Верховного Суду щодо питання застосування норми права у подібних правовідносинах; 4) якщо судові рішення оскаржується з підстав, передбачених чч. 1, 3 ст. 310 ГПК України.

Неможливість касаційного оскарження окремих судових рішень передбачена ч. 3 ст. 287 ГПК України, а тому касаційному оскарженню не підлягають: 1) рішення, ухвали суду першої інстанції та постанови, ухвали суду апеляційної інстанції у справах, рішення у яких підлягають перегляду в апеляційному порядку Верховним Судом; 2) судові рішення у малозначних справах та у справах з ціною позову, що не перевищує п'ятиста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Водночас, зазначена норма містить винятки із вказаних у ній правил заборони.

Процесуальне законодавство оперує різними строками на касаційне оскарження рішень судів (ЦПК України і КАС України - 30 днів, ГПК України - 20 днів, КПК України - три місяці), що пов'язано з різністю підходів до пріоритетності вирішення завдань відповідного виду судочинства (доступність - цивільне й адміністративне, оперативність - господарське, законність - кримінальне). Водночас будь-який чинний процесуальний закон унормовує строковість касаційного оскарження незалежно від виду судочинства. Такий же підхід застосовано і до порядку подання, форми й змісту касаційної скарги, як обов'язкових її атрибутів. Крім того, для процесуальних законів є властивим застосування ряду процесуальних інститутів: залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги, безумовної відмови у відкритті касаційного провадження, відзиву (заперечення) на касаційну скаргу та приєднання до касаційної скарги.

Таким чином, завдання касаційного оскарження судового рішення - це визначений нормами процесуального права механізм реалізації звернення до суду касаційної інстанції із касаційною скаргою на основі вільного волевиявлення особи як передумова подальшого касаційного перегляду судового рішення, яке набрало законної сили.

Питанню вивчення функцій касаційного оскарження, на наш погляд, у науковій літературі не приділено належної уваги. В основному предметом дослідження є функції касаційного перегляду та касаційного провадження, функції суду касаційної інстанції. Разом із тим, акцент цього дослідження є іншим, оскільки, виходячи із завдання касаційного оскарження, таке оскарження є передумовою всього касаційного перегляду та його першим етапом. На нашу думку, якщо першим етапом касаційного перегляду є саме касаційне оскарження судового рішення, то йому властиві і функції, які характерні виключно для першого етапу касаційного перегляду. Водночас, досить складно виокремити

функції одного із етапів касаційного перегляду, позаяк взаємна пов'язаність і взаємна залежність та факультативність всіх етапів касаційного перегляду не викликає сумнівів.

Ми вважаємо, що основою для функціонального наповнення касаційного оскарження є його обмежений характер, тобто передбачення нормою Конституції України визначення законодавчих заборон для такого виду оскарження. Наведене чітко прослідковується у нормах процесуальних законів і дає підстави стверджувати про врегулювання можливості касаційного оскарження судового рішення, яке набрало законної сили. Отже, такі міркування дають необхідне правове підґрунтя для висновку про те, що для касаційного оскарження характерною є регулююча функція.

Наявність цієї функції підтверджується відповідними повноваженнями суду касаційної інстанції перевірити касаційну скаргу, подану заінтересованою особою, на предмет дотримання негативних вимог процесуального закону - права на касаційне оскарження, підстав оскарження, заборони касаційного оскарження окремих судових рішень, дотримання строків касаційного оскарження, порядку подання, форми й змісту касаційної скарги тощо.

У тій ситуації, якщо касаційна скарга відповідає вимогам процесуального закону та, зокрема, відсутні підстави для залишення касаційної скарги без руху або для її повернення, а також відмови у відкритті касаційного провадження суд касаційної інстанції постановляє ухвалу про відкриття касаційного провадження у справі, в якій вирішує питання про витребування матеріалів справи, із зазначенням підстави (підстав) відкриття касаційного провадження та наданням строку для подання учасниками справи відзиву на касаційну скаргу. Таким чином, на наш погляд, можна вести мову про дозвільну функцію касаційного оскарження, оскільки лише за умови проходження касаційною скаргою процесуальних норм-

фільтрів, суд касаційної інстанції вправі здійснити касаційний розгляд такої скарги та переглянути у касаційному порядку судові рішення, яке набрало законної сили.

Таким чином, касаційне оскарження судового рішення - це екстраординарний (винятковий), початковий етап перевірки судового рішення, що набрало законної сили, який є передумовою касаційного перегляду, уособлюючи додаткову гарантію забезпечення його законності, та слугує виконанню основної місії суду касаційної інстанції - забезпечення сталості і єдності судової практики.

Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення та аналіз ознак касаційного оскарження з точки зору тлумачення Європейським судом з прав людини та подальші наукові розвідки щодо функціонального наповнення касаційного оскарження судових рішень як виняткового.

Список використаних джерел

1. Справа «Зубац проти Хорватії» від 5 квітня 2018 року / Європейський суд з прав людини. Режим доступу: <https://edera.gitbook.io/human-rights/vipusk-1/pereklady/zubac>
2. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Босітс проти Словаччини» від 19 травня 2020 року (CASE OF BOSITS v. SLOVAKIA (Application no. 75041/17) / Огляд рішень Європейського суду з прав людини. Рішення за період з 18.05.2020 по 22.05.2020 / Відпов. за вип.: О. Ю. Тарасенко, Д. П. Мордас, Р. Ш. Бабанли. Київ, 2020. Вип. 20. 12 с.
3. Покровский И. А. Основные проблемы гражданского права: монография /И. А. Покровский. М. : Статут, 1998. 353 с.

Бордун О. В.

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0003-2801-0609>

СТАТУС І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СЛУЖБИ СУДОВОЇ ОХОРОНИ

На сьогоднішній день повноваження за різними напрямками забезпечення безпеки судової влади розпорочені між різними суб'єктами системи правосуддя. Це знижує загальну ефективність діяльності органів щодо протидії загрозам у сфері безпеки судової влади, а також унеможливує довгострокове стратегічне планування заходів різного рівня для комплексного зміцнення безпеки.

Окремо слід відзначити, що європейські стандарти судоустрою не містять прямої вказівки на необхідність створення єдиної системи забезпечення безпеки судової влади. Наділення одного органу системи правосуддя широкими повноваженнями щодо забезпечення безпеки судової влади, безперечно, може нести у собі загрозу узурпації судової влади. Проте такий сценарій є малоімовірним, зважаючи, хоча б, на приклад Державної судової адміністрації. Цей орган має широкі повноваження щодо організаційного забезпечення діяльності судової влади, однак, як ми довідалися на основі аналізу результатів опитування суддів та працівників апаратів судів, користується доволі високою довірою і не була помічена у зловживаннях, що можуть свідчити про узурпацію судової влади.

Також слід брати до уваги, що міжнародні та європейські стандарти судоустрою є, по-перше, рекомендаціями, а, по-друге, спрямовуються на встановлення універсальних напрямків удосконалення судоустрою, судочинства та організаційно-правового забезпечення діяльності судів, що дозволяє здійснювати правосуддя з

дотриманням прав людини, зокрема, права на справедливий суд. Ці стандарти, таким чином, встановлюють не максимальний, а мінімальний рівень організаційно-правового забезпечення діяльності органів судової влади та системи правосуддя. Вони узагальнюють найбільш поширені загрози безпеці судової влади і пропонують способи уникнення цих загроз чи зниження шкоди від їх настання. І у жодному разі міжнародні та європейські стандарти не обмежують та не заперечують розвиток та удосконалення організаційно-правових засад судоустрою, судочинства і діяльності органів судової влади та системи правосуддя.

Історично утворення ССО було передбачено ще у 2015 р. у рамках судової реформи післяреволюційного періоду. Однією з основних причин утворення служби стала неспроможність правоохоронних органів у підпорядкуванні виконавчої влади забезпечувати у повній мірі охорону судів та суддів і недопускати проявів неповаги до суду, зриву засідань та блокування приміщень. Активна робота щодо початку функціонування ССО розпочалась лише у 2019 р. За ці роки ВРП зафіксовано достатньо велику кількість інцидентів, які могли бути попереджені у випадку більш раннього початку роботи служби.

На сьогоднішній день питання статусу та перспектив розвитку ССО залишається малодослідженим. Попри актуальність проблеми втручання у роботу судів та суддів, вочевидь, існує надто мало матеріалів для наукового осмислення та порівняльного аналізу нормативно-правових основ та особливостей функціонування ССО.

Забезпечення безпеки судової влади має здійснюватися на постійній та професійній основі спеціальним органом системи правосуддя, наділеним широкими повноваженнями у цій сфері. Лише у такий спосіб стане можливим:

- постійний моніторинг та аналіз внутрішніх і зовнішніх загроз та розробка шляхів попередження їх настання чи зменшення можливої шкоди від їх настання;
- зниження залежності судової влади в цілому чи окремих суддів від правоохоронних органів;
- досягнення належної ефективності вирішення проблем у сфері забезпечення безпеки судової влади;
- розвиток комунікацій з органами державної влади, об'єднаннями громадян, міжнародними партнерами і суспільством в цілому з питань безпеки судової влади;
- комплексне стратегічне планування і реалізація заходів для забезпечення фінансової, кадрової, політичної, правової, фізичної, психологічної та інформаційної безпеки судової влади.

Список використаних джерел

1. Москвич Л. М. Міжнародні стандарти ефективності судової системи та їх значення під час проведення судової реформи в Україні. Вісник Академії адвокатури України. 2009. Число 2. С. 151-157.
2. Короєд С. О., Кресіна І. О., Прилуцький С. В. Концепція реформування судової влади України. Судова апеляція. 2015. № 3. С. 6-34.
3. Основні принципи незалежності судових органів (Схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 року). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_201#Text

Шляховський О. А.

кандидат юридичних наук,
начальник Головного управління Національної поліції
у Львівській області, генерал поліції третього рангу
<https://orcid.org/0000-0001-8181-1857>

Єсімов С. С.

кандидат юридичних наук, доцент
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін,
Інститут права
Львівського державного університету внутрішніх справ
<https://orcid.org/0000-0002-9327-0071>

Гарасим П. С.

кандидат юридичних наук, доцент
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0002-0336-4710>

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ВИМОГ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

На початку ХХІ століття розвиток і глобальне поширення технологій Інтернет-комунікації вивело останні на новий якісний рівень, призвело до появи самостійного віртуального комунікаційного простору, що має власні принципи функціонування і активно впливає на реальні соціальні процеси. Інтернет технології почали відігравати значущу роль у здійсненні комунікацій і робити істотний вплив на процеси управління суспільною свідомістю в широких масштабах, дозволяючи суб'єктам комунікаційного впливу ефективно конструювати сприйняття суспільством реальності і формувати нові моделі поведінки.

Одночасно впровадження нових типів соціальної комунікації закладає нові вектори взаємодії держави та суспільства, визначає відповідні правові механізми реалізації влади всередині держав, вимагаючи від державних інститутів вироблення принципово нових підходів до інформаційно-комунікаційної діяльності, нового розуміння ролі та місця людини і суспільних груп в умовах, що склалися.

Інтернет технології комунікації на сьогоднішній день активно застосовуються провідними державами в процесі соціального управління як всередині самих держав, так і в контексті проведеної ними зовнішньої політики. Мова йде, зокрема, про зростання техніко-технологічних можливостей по дестабілізації національних політичних режимів у тих країнах, які стають мішенями для інформаційної інтервенції. Ця обставина сьогодні гостро ставить перед суспільством, відповідальними політичними елітами, експертними та академічним співтовариством питання, що стосуються забезпечення інформаційної безпеки національних комунікаційних просторів.

Інформаційно-комунікаційні технології стали засобом забезпечення впливу в інтересах тоталітарних країн, демонструючи домінування в засобах масової інформації та довільне використання політичних і економічних інститутів країн – об'єктів інформаційної агресії. Маніпуляційний капітал Інтернет-ресурсів, зумовлює необхідність актуалізації та переоцінки ролі Інтернет простору в процесі розвитку сучасного суспільства.

Існуючі в даний час в Інтернеті технології інформаційної роботи активно застосовуються для руйнування традиційних культурних просторів, нав'язуючи імперські уявлення, створення та впровадження у суспільну свідомість старих імперських суспільно-політичних символів і цінностей, які існували до набуття Незалежності України, формування політичних міфів та стереотипів, направлених на відновлення

імперських поглядів, подальшої соціально-економічної експансії.

З розвитком Інтернету як простору інформаційної комунікацій з'явилися і нові форми мережевої пропаганди, в основі яких лежить принципово нова модель, заснована на принципі непрямой трансляції певних цінностей, моделей світосприйняття та поведінки в режимі інтерактивної взаємодії. Такого роду неявний пропагандистський вплив охоплює мільйони людей, формуючи вигідну суб'єктам пропагандистського впливу картину сучасної дійсності.

Україна на сьогоднішній день виявилася не готовою до протидії таким технологіям мережевий пропаганди. Не можна не відзначити і таку дуже актуальну проблему сучасного суспільства, як невизначеність подальших траєкторій розвитку Інтернет простору.

Відкритість Інтернету сприяє процесам демократизації сучасних держав, але на сьогоднішній день, з погляду на представників тоталітарних політичних режимів все більшою мірою перестають відповідати реальній дійсності так, які вимагають суттєвого обмеження права на вільний обіг інформації.

Як показує політична практика, в ряді країн бувшої радянської імперії, в Інтернеті проявляються тенденції монополізації і спроби створення єдиного, і керованої з одного центру віртуального простору, в рамках якого стираються кордони держав, а активність більшості користувачів потрапляє під тотальний контроль. Аналіз тенденцій і вироблення сценаріїв розвитку Інтернету як комунікаційного простору стає актуальним завданням в аспекті забезпечення національної інформаційної безпеки України і держав Європейського Союзу, населення яких стає об'єктом зовнішнього інформаційно-комунікаційного впливу. Таким чином, суспільні імперативи та завдання збереження реального суверенітету України у сфері інформаційної

безпеки, протидії інформаційної інтервенції з боку ініціаторів утворення нової пострадянської імперії, ставлять задачу більш повного включення технологій Інтернет-комунікації в предметне поле інформаційного права.

Інтернет являє собою принципово відмінне від традиційного комунікаційний простір, у межах якого використання традиційних он-лайн технологій масової комунікації значно менш ефективно стосовно до можливостей сучасного правого регулювання в умовах інформаційного суспільства. Результати застосування класичних моделей правового регулювання комунікації в Інтернет просторі відрізняються від результатів застосування такого роду моделей в традиційному медіа просторі. Мова йде про принципово нові ефекти, які породжують необхідність перегляду існуючих і розробки нових концептуальних парадигм і моделей правого регулювання масової соціальної комунікації.

Нормативно-правове регулювання здійснюється в першу чергу за допомогою використання адміністративних інструментів, що забезпечують формування та трансляцію смислів, символів і цінностей в суспільну свідомість. У межах Інтернет простору такого роду адміністративно-інформаційні інструменти володіють специфікою. Вони відрізняються від класичних інструментів правого регулювання комунікації, високим рівнем довіри до горизонтальних комунікацій, наявністю можливостей широкомасштабного застосування віртуальних кіберсимулякрів, падінням значення безпосередньо контенту повідомлень і зростанням значущості користувальницьких оцінок даного контенту та корпоративного нормативно-правового регулювання.

У межах Інтернет простору формуються принципово нові форми нормативно-правового впливу на суспільну свідомість, що мають в якості своєї принципової бази, горизонтальні комунікації. Вони засновані на моделях

залучення мережевих регуляторів у розподіленій комунікаційній взаємодії з подальшим формуванням мережевих спільнот, які виступають в якості нових громадських інститутів, які створюють нову нормативно-правову базу регулювання суспільних відносин у Інтернет просторі. При цьому стосовно до можливостей і особливостей комунікативного впливу у межах правого регулювання набуває принципово нового звучання за рахунок структуризації мережевих спільнот у форматах «один до багатьох», «багато до одного», «багато до багатьох». Мова йде також і про появу ефекту поваги «закону мережі» пов'язаних з використанням багатофункціональних високотехнологічних гаджетів, і створенням нового феномену віртуальної спільноти, що відрізняється наявністю в мережевих спільноти значного числа віртуальних лідерів громадської думки заснованої на дотримання корпоративних нормативно-правових приписів.

Розвиток Інтернет-технологій масової соціальної комунікації безпосереднім чином впливає на формування нових моделей регулювання суспільних відносин, викликаючи нові соціально-правові ефекти. Дані ефекти раніше не існували в традиційному публічному правовому просторі та безпосередньо пов'язані з мобілізаційними можливостями соціальних медіа. Мова йде про ставлення в умовах громадянського суспільства, інтерактивної взаємодії між представниками суспільства та влади, організації структурованого тиску на владу з боку мережевих спільнот, перенесення на мережеві співтовариства частини функцій традиційних соціально-політичних інститутів у контексті транспарентності і аутсорсингу [1].

У даний час Інтернет, як відкритий простір комунікацій, володіє високим потенціалом демократизації сучасного суспільства, потребує нормативно-правового регулювання. Різнострамовані тенденції глобалізації та універсалізації

Інтернет простору, фрагментації і все більшої закритості окремих мережних сегментів у тоталітарних країнах, призводять до необхідності переосмислення існуючих на сьогодні концепцій і моделей нормативно-правового регулювання комунікаційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Розпорядження Кабінет Міністрів України від 24.06.2016 № 474-р «Деякі питання реформування державного управління України». URL. <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80>

Кошиков Д. О.

доктор юридичних наук, професор,
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0002-4493-5049>

Сидор М. Я.

кандидат юридичних наук
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін,
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ,
<https://orcid.org/0000-0002-0605-5366>

Сиймовський Р. М.

кандидат юридичних наук
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0003-1387-7445>

ТЕОРЕТИКО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ПРАВОВИХ НАСЛІДКІВ ЗАКІНЧЕННЯ СТРОКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Європейська модель розвитку, яку обрала наша держава, є обов'язковим елементом демократичного суспільства, однак основними робочими документами є переважно Закони України, що в деяких аспектах є застарілими та нездатним забезпечити належну ефективність реалізації захисту прав людини. До них відноситься і Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Наслідки закінчення строку накладення адміністративного покарання є предметом нормативно-правового регулювання більшості країн Європи, які передбачають існування цього інституту. Утверджуючи підстави припинення переслідування за вчинення різного

роду адміністративних в національному контексті правопорушень, додатковим завданням термінів накладення адміністративних покарань є найбільш успішне поєднання забезпечення приватних і публічних інтересів особистості.

Для встановлення змісту європейського законодавства про адміністративну відповідальність важливе значення мають різноманітні дослідження зарубіжних авторів. Так, про нові тенденції формування адміністративно-деліктного права Польщі, Франції та Німеччини йдеться в праці польського професора Д. Шумило-Кульчицької «Адміністративно-карне право» [1].

Передбачаючи строки накладення адміністративних стягнень, як часові межі, закон кожної країни захищає обличчя від необмеженого в часі публічного переслідування з метою утвердження принципу верховенства права. Але не всі держави однаково закріплюють їх форми. Правила удосконалюються протягом багатьох десятиліть, набуваючи нового змісту. Проведення порівняльного аналізу, на основі законодавства Польщі, можна через дослідження встановлення термінів накладення адміністративних стягнень, тривалість і правові наслідки закінчення.

Законодавець Польщі мудро почав створення законодавства про адміністративні правопорушення окремо від кримінального. Хоча деякі положення останнього за аналогією застосовуються до адміністративних правопорушень [2, с. 281].

Кодекс про адміністративні правопорушення (Kodeks wykroczeń) Республіки Польща був прийнятий 20.05.1971 р . (Далі - КПП ПР) [3].

Предметом регулювання його норм є відповідальність за порушення, яке несе особа, що вчиняє заборонені законом небезпечні дії, за які визначено обов'язок понести покарання у вигляді арешту, обмеження волі, чи штрафу в 5000 грошових одиниць або догани [3]. Отже, спільно з КУпАП кодекс Польщі

планомірно направлений на залучення до відповідальності за шкідливу та анти-суспільно протиправну поведінку, яка відмежовує його від кримінального закону. Одначе, серйозність покарання КПП ПР свідчить про більш наближення його до кримінального права, ніж в Україні.

Давність вчинення правопорушень в Польщі передбачена в ст. 45 КПП ПР, яка декретує, що покарання за вчинення порушення не застосовується, якщо з часу його вчинення минув рік, а в разі, якщо провадження розпочато то два роки після його скоєння. У разі скасування правомочного рішення, давність починає рахуватися з дня скасування рішення [3].

Даною статтею також передбачено давність для виконання покарання. Якщо цей період в Україні становить три місяці (ст. 303 КУпАП) [4], то адміністративний кодекс Польщі передбачає, що покарання не підлягає виконанню, коли з дня його прийняття рішення пройшло три роки (ст. 45 КПП ПР) [3].

Відоминий і строк після закінчення якого особа вважається такою, що не піддана адміністративному стягненню, в Польщі він визначений ст. 46 КПП РП. Відповідно до нього, покарання має місце тоді, коли минуло два роки після його виконання, скасування або давності виконання покарання. Якщо притягнутий до відповідальності до закінчення цього терміну вчинив новий злочин, за який йому було присуджено арешт чи обмеження волі або ж штраф – покарання за обидва порушення вважаються не існуючими через два роки після виконання. Якщо визначено спосіб покарання, то воно не може вважатися, чомусь недійсним до його виконання, скасування або обмеження виконання [3].

Особливими якостями Кодексу про адміністративні порушення Польщі є те, що юридичні особи, які визнані нарівні з фізичними особами суб'єктами відповідальності. Ця країна сприйняла концепцію суб'єктивної сторони адміністративних

порушень юридичних осіб, при якій не потрібно встановлювати умисел або необережність у діях порушника [2, с. 14].

Подібність між провадженням стосовно притягнення до відповідальності в Україні та Польщі полягає в процедурі застосування покарань. Однак, ці правовідносини є предметом регулювання інших кодексів, до яких відносяться, інший «Кодекс про провадження у справах про порушення» і «Кодекс адміністративного судочинства». Їх застосування залежить від інстанції перегляду адміністративних правопорушень в Польщі. Отже, процесуальний розгляд справ про адміністративні правопорушення характеризується багатогранністю правового регулювання та різним строком притягнення до адміністративної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Szumiło-Kulczycka D. Analiza obrazu normatywnego deliktów administracyjnych. – Kraków, 2016. URL. https://www.iws.org.pl/pliki/files/IWS_Szumi%20Kulczycka%20D._wsp%20B3%20aut._Analiza%20obrazu%20normatywnego_delikt%20w_administracyjnych.pdf
2. Принцип верховенства права : проблеми теорії та практики у двох книгах / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка / Книга друга : Принцип верховенства права у діяльності держави та в адміністративному праві / Відп. ред. В. Б. Авер'янов. К. : Конус-Ю, 2008. С. 279–293.
3. Кодекс Республіки Польща про порушення (Kodeks wykroczeń), Кодекс про провадження в справах про порушення (Kodeks postępowania w sprawach o wykroczeniach) від 1971 р. / URL. <http://isap.sejm.gov.pl/Download?id=WDU20011061148&type=3>.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X URL. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

Базарник М. В.

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0001-9669-2758>

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНА ПРАВОСВІДОМІСТЬ СУДДІ»

Законодавець традиційно з обережністю підходить до питання встановлення правового впливу не на правовідносини, що проявляються у правовій поведінці будь-якої особи, а на сферу суб'єктивного – психологічні процеси та свідомість. Найкраще цей сегмент правового впливу розвинувся, мабуть, у кримінально-правових дослідженнях. Так, поняття вини є суто суб'єктивним, адже вона, як випливає зі ст. 23 КК України є «психічним ставленням» особи до діяння, передбаченого цим Кодексом. У випадку цивільних правовідносин спостерігаємо чітку позицію законодавця щодо невтручання у сферу особистісного. Так, ч.1 статті 12 ЦК України закріплює невтручання держави (чи інших суб'єктів) у розсуд особи при здійсненні нею цивільних прав. Таке ж твердження можна поширити, зрештою, і на інші права людини. Важливим у цьому контексті видається положення ч. 2 цієї ж статті, за якою нездійснення прав особою не означає їх припинення.

Таким чином, чітке розмежування законодавцем суб'єктивного, належного до сфери свідомості особи та об'єктивного, що проявляється у правовій поведінці особи сприяє встановленню демократії і правопорядку у державі. Водночас, виокремлення суб'єктивного і об'єктивного породжує проблему методологічного характеру щодо взаємодіяння, взаємопроникнення та взаємного розвитку цих аспектів людського буття.

Нині існує значна кількість підходів до тлумачення вихідного поняття правосвідомості. Класичне визначення

правосвідомості, пропоноване професором П.М. Рабіновичем на початку XXI століття, «правосвідомість – це система понять, поглядів, уявлень і почуттів чинного або бажаного юридичного права, а також діяльності, пов'язаної з цим правом» [1] набуло подальшого розвитку у сучасних працях з юриспруденції.

А. І. Луцький пропонує тлумачити правосвідомість як різновид свідомості, що дозволяє створювати суб'єктивний образ чинного або бажаного права. Науковець вважає, що це суб'єктивна основа права, умова його існування та розвитку [2]. П. В. Поліщук стверджує, що правосвідомість є відображенням правової реальності крізь призму належного, з позицій принципів і норм права, які сформовано у суспільстві [3, С. 108]. Л. Куренда дотримується думки, що правосвідомість є системою правових поглядів, знань, почуттів, ціннісних орієнтацій і інших структурних утворень правової свідомості спільності людей, які професійно займаються юридичною діяльністю, що потребує спеціальної освітньої і практичної підготовки [4, С. 29]. В. Ковальська вважає, що правосвідомість слід тлумачити як систему правових знань, ідей, поглядів, почуттів, ціннісних орієнтацій, яка визначає цілісний, практично спрямований, нормативно детермінований спосіб сприйняття правової дійсності та зворотного впливу на неї [5, С. 206]. Ю. М. Грошевий притримується думки стосовно того, що правосвідомість являє собою систему почуттів, звичок, уявлень, оцінок, поглядів, теорій, ідей носіїв правосвідомості, які у сукупності відображають правову дійсність й оціночне ставлення до соціально-правових установок і ціннісних орієнтацій суспільства, до минулого, теперішнього чи до очікуваного права та відіграють через це роль своєрідного регулятора їх поведінки в юридично значущих ситуаціях [6, С. 248]. Т. Міхайліна вважає, що правосвідомість є розумово-психологічною категорією, відносно незалежним елементом правової системи, що забезпечує її інтегративно-синергетичні

властивості та відображає сукупність знань, уявлень та емоцій щодо фактичного і бажаного стану правових феноменів [7, С. 154]. С. Бевз коротко трактує правосвідомість як ідейну основу внутрішнього переконання особи і регулятор її поведінки в межах закону і додає наступну засторогу: «[правосвідомість] є внутрішнім, інтелектуальним складником суб'єкта, тому не має якості регулятора суспільних відносин» [8, С. 65, 67]. На думку І. І. Шаравари, правосвідомість становить форму відображення правових явищ, яка охоплює психічні, інтелектуальні, емоційні та вольові процеси та стани: знання чинного права і законодавства, правові вміння і навички, правове мислення, правові емоції і почуття, правові орієнтації, позиції, мотиви, правові переконання та установки, які синтезуються у прийнятих рішеннях і спрямовані на піднесення, спілкування та взаємодію у процесі правової діяльності й поведінки у сфері правовідносин [9, С. 57]. Н. Ю. Коваленко переконує, що правосвідомість – це сукупність поглядів, настроїв, теорій та ідей, що відображають не усю, а тільки суспільну дійсність, але не у повному обсязі, а лише ту сторону суспільної дійсності, яка охоплюється державно-правовими зв'язками та відносинами [10, С. 41].

Нарешті, наведемо визначення поняття професійної правосвідомості судді, викладене у дослідженні В. В. Коцкулич: це «особлива форма суспільної свідомості, яка окреслює ставлення суддів до права як окремої категорії представників юридичної діяльності та включає в себе сукупність правових принципів, ідей, теорій, концепцій, реальну правову поведінку суддів, а також правові настрої та почуття щодо виконання ними своїх професійних обов'язків щодо здійснення правосуддя» [11].

Порівнюючи наведені визначення поняття правосвідомості та обґрунтовану В. В. Коцкулич дефініцію професійної правосвідомості судді зауважуємо, що остання у повній мірі відображує ключові аспекти доктринального

розуміння вихідного поняття. З іншого боку, на наше переконання, неоднозначність вихідної дефініції провокує й недостатньо чітке тлумачення похідного поняття професійної правосвідомості судді. Очевидно, що опираючись на твердження С. Бевз ми змушені будемо надати визначенню поняття професійної правосвідомості судді характеру суб'єктивного, тоді як з урахуванням висновків Т. Михайліної обов'язковим видається застосування системного підходу, а опираючись на положення, сформовані А. І. Луцьким мусимо враховувати суспільну природу правосвідомості.

Зрештою, у методологічному плані виникає низка важливих питань, що стосуються змісту поняття «професійна правосвідомість судді». По-перше, на основі аналізу теоретичних джерел слід узагальнити поточні підходи до тлумачення цього поняття, а також виявити дискусійні аспекти. По-друге, слід охарактеризувати аналізоване поняття на п'яти рівнях – з точки зору юриспруденції, міжнародного співтовариства, держави, судової влади, судді та інститутів громадянського суспільства. По-третє, ми прагнемо виявити у законодавстві елементи, які з тих чи інших причин не віднесені науковцями до змісту поняття, хоча можуть впливати на його визначення і структуру.

Список використаних джерел

1. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. К., Атіка, 2001.
2. Луцький, А. Правосвідомість юриста як суб'єктивне відображення чинної правової ідеології. <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/871?locale=ru>
3. Поліщук, П. В. Особливості взаємовпливу правосвідомості та професійної діяльності працівників органів внутрішніх справ. <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/938>

4. Куренда Л. Дослідження сутності професійної правосвідомості юриста / Л. Куренда // Історико-правовий часопис. 2014. № 1. С. 27-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipch_2014_1_8
5. Ковальська, В. Місце і роль професійної правосвідомості у різних видах юридичної діяльності [Електронний ресурс] / В. Ковальська. Електрон. текстові дан. // Підприємництво, господарство і право: науково-практичний господарсько-правовий журнал. 2016/2. № 12. С. 206-211.
6. Грошевий Ю. Роль професійної правосвідомості судді у формуванні рішення суду: кримінально-процесуальний аспект / Ю. Грошевий // Вісник Академії правових наук України. Х. : Право, 2005. № 3 (42). С. 168-180.
7. Міхайліна Т. Правосвідомість у правовій системі: кібернетичний та синергетичний аспекти. <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2019/8/29.pdf>
8. Бевз С. Правосвідомість у правовому регулюванні державного управління у сфері господарської діяльності. <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2019/8/13.pdf>
9. Шаравара І. І. Правосвідомість як юридична категорія та її основні структурні елементи / І. І. Шаравара // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. - 2015. - Вип. 33(1). - С. 56-59. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_33%281%29_17
10. Коваленко Н. Ю. Правова природа правосвідомості / Н. Ю. Коваленко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. - 2013. - Вип. 6-1(1). - С. 40-43. - Режим доступу:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2013_6-1%281%29_12

11. Коцкулич В.В. Формування професійної правосвідомості судді та суддівського розсуду: організаційний та праксеологічний аспекти: дис. к.ю.н. 12.00.10. Міністерство освіти і науки України. Київ, 2018.
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/27414>

Козяр Р. Я.

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0001-9669-2758>

КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ПРОТИДІЇ ВТРУЧАННЮ У ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СУДДІ

Аналізуючи дані Європейського союзу щодо незалежності суддів [1] нескладно зауважити, що у окремих країнах рівень суспільної довіри до судової влади украй високий, тоді як в інших спостерігаються сумніви щодо відсутності тиску на суддів у процесі прийняття рішень. На шляху до європейської інтеграції Україна повинна не лише досягнути мінімального рівня показників, передбачених Копенгагенськими критеріями, але перевершити їх для того, щоб у жодного члена ЄС не виникало сумнівів у доцільності прийняття нашої держави до складу європейської родини.

Оскільки втручання у професійну діяльність судді тісно пов'язане з процесуальними та громадянськими правами осіб, запобігання втручанням виявляється досить складним питанням. Як неодноразово наголошувала ВРП, неприпустимим є обмеження процесуальних прав та прав людини (наприклад, на доступ до інформації), навіть якщо шляхом їх реалізації може бути завдана шкода професійній діяльності судді. У такому випадку саме на суддю покладається обов'язок стійко витримувати тиск та приймати рішення у справі неупереджено і безсторонньо. З огляду на це у попередньому розділі ми розглядали стратегію розвитку механізму протидії втручанням крізь призму підвищення якості нормативно-правового забезпечення, що мало б утворити належне підґрунтя для реагування на факти втручання. У зв'язку з чутливістю питання запобігання втручанням у професійну діяльність судді, значною роллю суб'єктивних

факторів у встановленні факту втручання ми послідовно дотримуємось позиції щодо можливості забезпечення запобігання як наслідку ефективної протидії втручання. Такий спосіб запобігання впливає з поняття загальної превенції як цілі кримінально-правового та адміністративно-правового впливу [2]. Ми можемо охарактеризувати такий спосіб як «жорсткий» на протигагу «м'якому», до якого відносимо зміцнення деонтологічних і комунікативних чинників запобігання втручання у професійну діяльність судді, які розглянемо у подальшому.

Жорсткість запобігання втручання як наслідок протидії пояснюється його забезпеченням засобами державного примусу – притягненням до відповідальності винних осіб. У цьому контексті знову ж таки повертаючись до висновків ВРП зауважимо, що цей орган неодноразово вказував на відсутність у переліку своїх функцій правоохоронної та неможливості здійснювати досудове розслідування за фактами втручання. Висновки членів ВРП щодо наявності фактів втручання здебільшого не мають іншого впливу на правову реальність, ніж нагадування Генеральному прокуророві про необхідність проведення розслідування за цими фактами. Інші рішення ВРП, безумовно обов'язкові до розгляду посадовими особами, є тим не менш рекомендаційними. Зберігається можливість «відмахнутись» від них, просто повідомивши ВРП про факт розгляду та ужиття будь-яких, приміром, роз'яснювальних дій. Така ситуація у жодній мірі не сприяє досягненню загальної превенції через протидію втручання.

Отже, для підвищення ефективності протидії втручання у професійну діяльність суддів ключовим напрямком реформ має стати посилення повноважень правоохоронних органів у цій сфері. Слід зауважити, утім, що кожне розширення повноважень правоохоронних органів у сфері взаємодії з судовою владою несе з собою певні ризики для незалежності суддів. Для запобігання виникненню та посиленню таких

ризиків перш за все охарактеризуємо ключові вихідні пункти майбутніх реформ:

1) метою реформ може бути виключно досягнення такого стану правопорядку та правосвідомості громадян, за якого неможливими та невинуватими видаватимуться особам будь-які дії чи бездіяльність, що можуть мати наслідком втручання у професійну діяльність судді;

2) такі реформи можуть стосуватись виключно правовідносин, що виникають між громадянами та органами судової влади в цілому, а не конкретними суддями.

3) слід передбачити запобіжні механізми для унеможливлення тиску на суддів у зв'язку з їх залученням до досудового розслідування та судового розгляду справ про втручання.

Список використаних джерел

1. Bureau of the Consultative Council of European Judges (CCJE). Report on judicial independence and impartiality in the Council of Europe member States (2019 edition). <https://rm.coe.int/ccje-report-2019-situation-of-judges-en/16809e0d05>
2. Книженко О. О. Загальна та спеціальна превенції та їх вплив на кримінально-правові санкції / О. О. Книженко // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 404–409 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11kookpc.pdf>

Горбонос Ф. В.

д.е.н., професор,

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

<https://orcid.org/0000-0002-6563-9847>

Бендасюк О. О.

д.е.н, доцент,

Інститут агроєкології і природокористування НААН

<https://orcid.org/0000-0002-7865-494X>

РОЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СЕКТОРУ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Формування ринкових відносин в Україні на базі приватної власності зумовило використання підприємствами механізму регулювання потоків, що ґрунтується на принципах саморегуляції. Ресурси спрямовуються в те виробництво, де можна отримати більш зиску. На відміну від умов планової системи управління, коли застосовувалися з боку централізованих органів регуляторні чинники виробництва продукції, підприємства у своїй практиці набули статусу вільного вибору бажаного виду діяльності. Цілеспрямованість праці і робочої сили були зорієнтовані на бізнесовий результат, який став одним з принципів формування програми їх діяльності.

Як правило, в умовах ринкової економіки, підприємства намагаючись досягнути впливу на пропозицію та ціну, спрямовують ресурси на виробництво того продукту, який може (зокрема, за якістю) відрізнятись від товару конкурентів. В аграрному секторі досягнути радикальних відмінностей між конкурентними товарами у процесі виробництва є складним завданням і тому не має особливої необхідності широко здійснювати диверсифікацію виробництва. Проте продукуючи одні з них як особливе і часткове в структурі виробництва,

можна збільшувати нішу на ринку чи одержувати монополльне становище. Такий монополізм не знищує конкуренцію, так як виробників продукції аграрного сектора є багато, а попит на неї постійно високий.

Поряд з цим, розвиток агробізнесу в Україні історично ускладнений переходом від соціалістичних до ринкових моделей. З цього приводу М. Д. Гилка та М. В. Оліховська зазначають: «Процес реформування аграрного сектору економіки був неоднозначно сприйнятий населенням країни. Так, частина населення ліквідацію колгоспів, в яких селяни були працевлаштовані, одержували послуги та соціальну допомогу, сприйняла критично, інша частина – схвально, мотивуючи це одержанням у власність земельних часток та майнових паїв. Однозначним та незаперечним є той факт, що приватна власність на землю та майно за умов створення у суспільстві відповідного підприємницького середовища несе у собі великий потенціал для виведення аграрного сектору економіки на якісно вищий рівень розвитку» [1, С. 75].

За нинішніх умов соціальні вимоги до сільськогосподарських підприємств визначаються загальносвітовою тенденцією пошуку шляхів досягнення сталого розвитку, умовою якого є соціальна відповідальність підприємств. У цьому контексті погодимось з В. В. Прядко, Е. О. Юрієм та М. М. Гуменюком, котрі зазначають, що прагнення України до євроінтеграції потребує розробки заходів і механізмів сталого розвитку українського села та швидкого прийняття рішень у цій сфері. Науковці зауважують, що у результаті проведення аграрної реформи в нашій країні утворено нові форми сільськогосподарських підприємств, що стало складовою частиною інституціональних змін в аграрній економіці, які повинні забезпечити формування в сільському господарстві цивілізованих ринкових відносин, підвищення ефективності функціонування галузі та економіки загалом [2, С. 115].

Переважно вибір та розвиток організаційно-правових форм ведення бізнесу є свідомим на обґрунтованим вибором власника підприємства. Водночас, з урахування актуальних тенденцій реформування сфери сільського господарства, її вирішального значення для економічного розвитку України, частки в експорті та кількості зайнятих працівників, необхідно зважати на доцільність оцінки відповідних процесів з позиції концепції соціальної відповідальності.

Фермерські господарства мають перевагу у рентабельності за низкою видів продукції, крім соняшника, винограду, молока, рогатої худоби, свиней та птиці на м'ясо. Проте, слід визнати, що цього потенціалу недостатньо для виконання соціальних функцій. З цього приводу В. Д. Залізко наголошує, що крім соціально та екологічно орієнтованих обмежень розвитку агрохолдингів, необхідною є також комплексна програма підтримки розвитку сільськогосподарської кооперації. Науковець переконаний, що малий і середній агробізнес зможе стати альтернативою агрохолдингам, тільки об'єднавши свої зусилля, тобто розвиваючи кооперативний рух у сфері збуту, переробки продукції, спільного придбання і використання засобів виробництва, здійснення меліоративних заходів тощо [3, С. 76 □].

Схожим чином В. В. Прядко, Е. О. Юрій, М. М. Гуменюк відзначають, що сучасні сільськогосподарські підприємства розвитком соціально-економічної сфери села практично не займаються в силу того, що не мають до неї безпосереднього відношення і тому економічно не зацікавлені у здійсненні такої діяльності. Діяльність господарств населення, в силу їх роздрібності та недостатньої забезпеченості ресурсами, в даному напрямі обмежується низькою їх ефективністю [2, С. 115]. Як слушно зауважує В. Д. Залізко, діяльність агрохолдингів не сприяє соціально-економічному розвитку сільських територій. Вони не беруть участі у розвитку

транспортної, комунальної та інших видів інфраструктури сільських територій, будучи при цьому активними користувачами сільських доріг, електромереж тощо, скорочують робочі місця для сільського населення, не підтримують соціально-культурні цінності та традиції українського села [3, С. 76-77].

З огляду на домінуючу нині концепцію сталого розвитку у процесі розробки стратегії розвитку агропромислових підприємств незалежно від їх організаційно-правової форми доцільно передбачати створення механізмів соціальної відповідальності. Для фермерських господарств відповідність соціальним вимогам уможливиться лише у рамках процесів кооперації та інтеграції у регіональні агропромислові кластери. Натомість, для агрохолдингів відповідність соціальним вимогам у подальшому розвитку має стати черговим кроком до досягнення європейських стандартів соціальної відповідальності та розширити ринки збуту.

Розробка стратегії розвитку організаційно-правових форм підприємництва у сільському господарстві на нинішньому етапі залежить не лише від економічних чинників, але й має опиратись на соціальні вимоги – сукупність інтересів стейкхолдерів, з якими взаємодіє підприємство. Запропонований підхід уможливить прискорене наближення вітчизняних підприємств до прийнятих європейських стандартів, уможливить їх вихід на європейські ринки та загалом сприятиме соціальному розвитку України.

Список використаних джерел

1. Гилка М. Д., Оліховська М. В. Диференційований підхід до створення різних організаційно-правових форм господарювання за європейської моделі розвитку аграрного сектору економіки. Науковий вісник [Буковинського державного фінансово-

- економічного університету]. Економічні науки. 2014. Вип. 26. С. 75–81.
2. Прядко В. В., Юрій Е. О., Гуменюк М. М. Роль сільськогосподарських підприємств у розвитку сільських територій. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2015. Вип. 6. С. 114–118.
 3. Залізко В. Д. Вплив агрохолдингізації сільськогосподарських підприємств на соціально-економічний розвиток сільських територій. Економіка України. 2013. № 6. С. 71–78.

Ковалів М. В.

кандидат юридичних наук, професор,
завідувач кафедри адміністративно-
правових дисциплін,

Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ

<https://orcid.org/0000-0002-9730-8401>

Микитюк М.А.

доктор юридичних наук, доцент

Інститут УДО України КНУ імені Тараса Шевченка

<https://orcid.org/0000-0002-1759-7312>

Малашко О.Є.

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

<http://orcid.org/0000-0001-8676-5837>

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РЕГУЛЮВАННІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

В останні десятиліття проблема міграції стає ще актуальнішою у зв'язку з феноменом глобалізації. Поняття всесвітньої глобалізації виступає як складний багатоаспектний процес, що припускає розширення світової взаємозалежності і взаємопов'язаності більшості сучасних держав між собою, що виражається в тісному економічному, соціальному, культурному та політичному співробітництві. У даний час глобалізація та міграція стають нероздільними процесами. Багато в чому завдяки глобалізації, розвитку комунікації і нерозривно з нею пов'язаної інформатизації, сучасні міграційні процеси стають загальносвітовим явищем, яке впливає на політику, економіку та демографію.

За останні два десятиліття міграційний приріст в значній мірі компенсував більше половини природного спаду

населення. Амбітні завдання, згідно з якими Україна повинна увійти до Європейського Союзу, дуже складно реалізувати без адаптації національного імміграційного законодавства [1].

Водночас міграція породжує цілий ряд проблем: політичних, культурних, соціальних, економічних, вирішення яких потребують визначення вектора подальшого розвитку міграційного законодавства.

Згідно Концепції державної міграційної політики України визнається доцільним забезпечити відкритість і доступність інформації про міграційні процеси, а також розширити використання інформаційних технологій для аналізу міграційної ситуації та забезпечення державної міграційної політики України [2].

Сучасні технології відіграють все більш значиму роль в міграційних процесах. Доступність інформації сприяє розвитку обміну трудовими ресурсами між країнами та континентами. Вдосконалення технологій і механізмів збору, зберігання, обробки та розповсюдження інформації у сфері міграції за допомогою новітніх інформаційних технологій надає можливість підвищення ефективності подальшого управління та регулювання міграційних процесів.

У сучасних реаліях глобалізації, всесвітньої інформатизації, фінансового, культурного і трудового обміну між країнами змінюються підходи, модернізуються інструменти і засоби вивчення багатьох проблем.

Можливість застосування мігрантами новітніх інформаційних технологій також сприяє розвитку не тільки трудового обміну між країнами, а й відкритості, доступності інформації, необхідної для ефективного державного регулювання. Створення єдиних баз даних, інформації про вакансії, доступ до актуальної інформації про ринок праці та нормативним документам, які регулюють суспільні відносини у міграційній сфері, здатні вплинути на загальну обізнаність потенційних працівників. Розвиваючи інформаційно-

аналітичні бази, держава зможе в перспективі отримувати оперативну інформацію про процеси, що йдуть в країні, виявляючи проблеми і контролюючи ефективність проведеної політики.

У даний час в епоху комп'ютеризації та розвитку комунікаційних і інформаційних технологій, у держави з'явилися нові можливості та реальні перспективи щодо вдосконалення методів моніторингу нормативно-правового регулювання міграційних процесів в Україні. Розвиток новітніх Інтернет технологій справив великий вплив на модернізацію інструментів регулювання багатьох процесів, у тому числі і міграційних. Поява революційно нових підходів щодо збору та зберігання інформації дає можливість не тільки детально вивчити специфіку міграційних процесів в Україні, а й прогнозувати можливі труднощі, пов'язані з регулюванням міграційної політики надалі.

Зниження чисельності працездатного населення спричинить за собою ряд проблем, пов'язаних із соціальним забезпеченням пенсіонерів, підвищення віку виходу на пенсію. Нестача працівників позначиться і на економічному розвитку країни в цілому, сповільнюючи його темпи. Зазначене опосередковано впливає на нормативно-правове регулювання у сфері економіки та соціального забезпечення населення. Разом з тим, на сьогоднішній день нормативно не врегульовані процедури збору, аналізу, порівняння та оцінки правової інформації про стан законодавства у сфері імміграції, використання результатів моніторингу правозахисних організацій. Моніторинг правозастосування, в контексті діяльності Державної міграційної служби України, не забезпечує повноту, об'єктивність і актуальність інформації. Відсутність єдиного офіційного банку даних правової інформації, що містить нормативні, правозастосовні акти, а також аналітичну інформацію про них, є недоліком і не сприяє ефективній правотворчості у сфері яка розглядається.

Зазначене не дає можливість визначити, якою мірою проведена міграційна політика відповідає цілям і завданням розвитку країни в цілому та чи є ефективними діючі інструменти регулювання міграційних процесів в даний час.

Все більший вплив на законодавство України надають процеси зв'язані з Асоціацією України до Європейського Союзу. Нова міграційна ситуація вимагає вироблення комплексу заходів на державних, регіональних та місцевих рівнях. Слід мати на увазі, що дослідження Інтернет простору українськими соціологами та політологами показують, що значна частина суспільства демонструє сприйняття ідеї відкритості українського суспільства. Разом з тим є і крайні точки зору але вони не є домінуючими в Інтернет.

Інтернет стає барометром ставлення до різних процесів і подій, що відбуваються в країні в цілому і за певними напрямками соціального розвитку зокрема. Розвиваючи інформаційно-аналітичні бази, держава зможе в перспективі отримувати оперативну інформацію про процеси, що йдуть в країні, виявляючи проблеми, контролюючи ефективність законодавства у міграційній сфері. Це представляє нові можливості та перспективи в регулюванні міграційної політики. Вміле використання благ розвитку людської цивілізації може призвести до процвітання країни, а небажання чи невміння їх застосування призведе до відсталості і не конкурентоспроможності держави. Будемо сподіватися, що Україна скористається можливостями, які дають новітні інформаційні технології для вдосконалення міграційної законодавства.

Список використаних джерел

1. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 № 2491-III // Відомості Верховної Ради. 2001. № 41. Ст. 197.

2. Указ Президента України від 30.05.2011 № 622/2011 «Про Концепцію державної міграційної політики». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/622/2011>.

Пинда Ю. В.

д.е.н., професор,
декан факультету готельно-
ресторанної справи та туризму,
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0002-6092-6679>

Ira Von- Nagy

Fachärztin für HNO-Heilkunde
<https://orcid.org/0000-0002-2748-7766>

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ БУДІВЕЛЬНОГО СЕКТОРУ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

Будівельний сектор є одним із базових секторів економіки кожної країни світу. Рівень його розвитку має вагомий вплив на економічну безпеку держави. Участь будівництва у багатьох соціально-економічних процесах та його взаємозв'язок з усіма секторами економіки дозволяють вважати його вагомою складовою економічного зростання країни. За участю будівельного сектору реалізуються первинні фізіологічні потреби суспільства у житлі та захисті, завдяки його фондоутворювальній функції забезпечуються основними фондами (будівлями та спорудами) суб'єкти приватної, державної та комунальної власності усіх видів економічної діяльності. При цьому формуються ринки капіталу, товарів і послуг, трудових ресурсів; розвивається комерційна, транспортна та соціально-культурна інфраструктура. Вагома частка належить будівництву у структурі капітальних інвестицій в Україні за видами активів [1].

Будівельний сектор впливає на функціонування більше ніж 20 суміжних галузей. Коефіцієнт мультиплікації в національному будівництві становить 6,76 (кожна вкладена у

будівельні роботи гривня сприяє зростанню ВВП на 6,76 грн). Одне робоче місце в будівництві забезпечує появу від 8 до 12 робочих місць в інших суміжних галузях промисловості. Також за участі будівельного сектору створюється база для розвитку й концентрації продуктивних сил; активізується господарська діяльність; забезпечуються житлові можливості для міграції та просторового зосередження працездатного населення.

У сфері будівельної індустрії (виробництва будівельних матеріалів та іншої продукції для забезпечення будівельного процесу), будівництва, діяльності професійних агенцій нерухомості, проектних, інжинірингових, девелоперських, ріелтерських, іпотечних, оціночних та інших, пов'язаних з будівництвом компаній задіяна велика кількість працездатних громадян. Простежується активність державного регулювання діяльності підприємств та організацій цієї сфери на усіх етапах утворення будівельної продукції – нерухомості (житлових, нежитлових будівель та споруд). Функціонування будівельного сектору забезпечує значні обсяги бюджетних надходжень від продажу, оренди та оподаткування усіх видів та форм власності об'єктів нерухомості.

У контексті дослідження стратегічно важливих галузей та секторів національної економіки науковці в основному зосереджуються на двох важливих аспектах: 1) спектр актуальних проблем самої галузі (сектора економіки; господарського комплексу); 2) місце та вплив галузі на реальний сектор економіки. З огляду на вагому участь будівельного сектору у формуванні конкурентних позицій національної економіки та значний соціальний ефект від його розвитку, дослідження його функціонування слід здійснювати з врахуванням декількох ключових аспектів:

– соціального (кожен вид економічної діяльності покликаний, найперше, забезпечувати суспільство довготривалими чи короткочасними, приватними та суспільними споживчими благами, ресурсами чи духовними

цінностями, і будь-яке економічне явище, чи процес необхідно розглядати крізь призму користі для суспільства, або соціального ефекту на конкретних територіях, та найвищим пріоритетом будь-яких суспільно-економічних відносин слід вважати соціальну компоненту);

–якісного (в основі якого закладений технологічний характер, виражається поточним рівнем продуктивності, інноваційності, техніко-технологічним забезпеченням, є предметом дослідження в інженерних і техніко-економічних дисциплінах);

–вартісного (економічний аспект включає вартісну оцінку будівельного продукту і саме вартість продукту впливає на ефективність як підприємницької діяльності учасників інвестиційно-будівельного циклу, так і функціонування усіх, пов'язаних інвестиційними і соціально інфраструктурними відносинами, сфер діяльності) [2, с. 142];

–інституційного (включає питання розроблення і впровадження комплексу дієвих заходів щодо ведення адекватної державної будівельної політики, підкріпленої відповідним фінансуванням та узгодженням стратегічних пріоритетів розвитку національного будівництва з програмами інших міністерств і відомств, міжнародною нормативно-правовою базою у сфері регулювання діяльності контрагентів будівельного сектору та забезпечення його функціонування дієвими інститутами);

–інвестиційного (визначає участь у розширеному відтворенні, передбачає оцінювання мультиплікативного та акселераторного ефекту від інвестицій у будівельному секторі);

–екологічного (включає дослідження особливостей гармонії між будівництвом та природою, з урахуванням процесів урбанізації, міграції та інших тенденцій; вивчення та впровадження закордонного досвіду);

– енергоефективного (передбачає визначення потенціалу енергозаощадження у будівельному секторі; вивчення закордонного досвіду та можливостей розробки ефективних механізмів державно-приватного партнерства).

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Асаул А., Іванов С. Структура трансакційних витрат у рамках етапів інвестиційно-будівельного циклу. Журнал європейської економіки. 2014. Т. 13, № 2. С. 141-150.

Мельничук Н.Ю.

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0002-5966-0308>

ФІЛОФСЬКО-ПРАВОВЕ ОСМИСЛЕННЯ ОБМЕЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СВОБОДУ

Право на свободу – невідчужуване. Саме тому може здійснюватися не обмеження права на свободу, а обмеження реалізації цього права. Встановлення меж у реалізації права на свободу у парадигмі рівноваги між правом особи та інтересами суспільства зумовлене необхідністю регулювання суспільних відносин й потребою врахування прав інших людей. Одним із засадничих положень виступає неприпустимість державного свавілля, гарантія від довільного втручання влади у права особистості. Державне втручання може відбуватися лише на підставі закону з врахуванням задекларованого Європейським судом з прав людини критерію «необхідності в демократичному суспільстві», котрий вимагає встановлення того, чи було «державне втручання» обумовлено «нагальною суспільною потребою», чи є воно пропорційним поставленій законній меті, чи є наведені аргументи відповідними і достатніми.

«Ім'я філософа, – писав Тертуліан, – не виганяє демонів», однак, можливо, не дозволяє їм безперешкодно безчинствувати – бодай би нагадуванням людям про відповідальність? Хіба ж не правий був Сартр, коли говорив про відповідальність кожного? Хіба ж не правий був Марсель, коли говорив про особливу відповідальність філософа. Хіба ж не правий був Сахаров, коли говорив про особисту відповідальність вченого – передусім маючи на увазі запізніле усвідомлення власної громадянської відповідальності за фатальне використання зброї, котру він винайшов. «Чи можна, – скаже пізніше Андре Глюксман, –

доручити безпеку народів, ненадійним або безвідповідальним державам?».

«Кожна нація, – писав Ваттель, – так само, як і кожна людина, вільна і незалежна, але залишається завжди пов'язана своїм обов'язком з іншим людством». Такий обов'язок він називав «виконанням обов'язку людяності». Сартр наголошував: відповідальність людини – набагато більша, аніж ми це собі уявляємо. Хіба ж не несуть відповідальність перед людством акліматизатори фашизму та апологети диктатур? Хіба ж не несуть відповідальність перед історією люди, які створювали нацизму «імідж» нового лібералізму? Хіба ж не лежить відповідальність на тих, хто проголосив «засобом» формування нації війну? Хіба ж не лежить відповідальність на тих, хто підписав Маніфест фашистської інтелігенції? Дж. Маклін осмислював фундаментальне значення «свободи» саме крізь призму екзистенційного покладання на людину відповідальності (G. McLean, 2000). Л. Фуллер назвав таку відповідальність «мораллю обов'язку» («Мораль права»). Е. Левінас – відповідальністю перед лицем ймовірного винищення («Між нами»).

Чому так стається, – писав Р. Дворкін, – що «ми не довіряємо жодному уряду, ми ставимося до всіх ворожо, ми мстиві. Бракує розуміння того, що політика є загальною справою [joint venture] людей, які керуються спільними інтересами і прагнуть досягти спільного блага»? (R.Dworkin, 1990). «Замість того (O. Hoffe, 1992), щоб намагатися дати визначення людині, яке передбачає обійняти її щастя, самоутвердження чи повне сенсу існування, ми прощаємося з теологічним мисленням»? Можливо, стаємо такими через «офіційне нехтування правами людини»? (T. Pogge, 1995). Можливо, забули класичне «Opinio multiplex, patria una» («Думок багато, батьківщина одна»? Чи цей регресійно-вибухонебезпечний процес зумовлений нехтуванням такою «дріб'язковістю» як відповідальність перед свободою?

Список використаних джерел

1. Тертуллиан. Апология / Квинт Септимий Флоренс Тертуллиан // Тертуллиан. – М. : ООО "Изд-во АСТ"; СПб: "Северо-Запад Пресс", 2004. – С. 210 – 297 (Apol.)
2. McLean George. Freedom, Cultural Traditions and Progress Philosophy in Civil Society and National Building. – Washington, 2000. – 186 p.
3. Dworkin R. Equality, Democracy, and Constitution. We the People in Court / Ronald Dworkin // Alberta Law Review, 28. – 1990, 324 – 346.

Бортник Н. П.

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного та конституційного
права факультету морського права Національного
університету кораблебудування імені адмірала Макарова
<https://orcid.org/0000-0003-1794-2793>

Самсін І. Л.

доктор юридичних наук, професор,
в.о. завідувача кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда
Юзькова
<https://orcid.org/0000-0002-5901-9115>

Курочка М.І.

к.ю.н., доцент,
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0002-0889-7292>

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ ОСМИСЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СПОРУ

У судовій процедурі можуть бути вирішені конституційно-правові спори з приводу конституційності нормативно-правового акта, суперечки між органами публічної влади про компетенції; спеціальні конституційні процедури передбачені для залучення до конституційно-правової відповідальності. Про виникнення конституційно-судового процесу на підставі зіткнення інтересів і думок з метою вирішення відповідного протиріччя у встановленій процедурі, в тому числі у справах нормативного контролю.

Конституційно-правовий спір – це протистояння у формах, передбачених нормами конституційного права, сторін

спору – суб'єктів конституційних правовідносин, які, реалізуючи конституційні права і обов'язки, виявили протиріччя з приводу матеріальних і духовних благ, що є об'єктами регулювання конституційного права.

Структурними елементами конституційно-правового спору як конституційно-правових відносин виступають сторони спору, які є суб'єктами конституційного права і учасниками матеріальних конституційно-правових відносин.

Об'єктом суперечки є об'єкт регулювання конституційного права, з приводу якого виник спор, предметом спору можуть виступати положення нормативно-правового акта, компетенція органу державної влади, конкретні дії органу державної влади чи іншого суб'єкта конституційного права, змістом виступають права і обов'язки сторін при захисті інтересів.

Спір має спеціальну юридичну процедуру вирішення. Найбільша категорія справ, що вирішується у порядку конституційного судочинства це справи нормативного контролю. У зазначених справах вирішується питання про відповідність Конституції України нормативно-правових актів, договорів між органами державної влади, чинних міжнародних правових договорів.

Громадянину право звернутися до Конституційного Суду щодо вирішення конституційно-правового спору доступна не в усіх випадках, а лише тоді, коли це суперечка з приводу конституційності закону, який виник на основі остаточного судового рішення у справі.

На це вказує умова допустимості скарги, встановлений ст. 55 закону «Про Конституційний Суд України». Скарга на порушення законом конституційних прав і свобод допустима, якщо закон застосований у справі, розгляд якої завершено у суді, є остаточне судове рішення у справі.

Під нормативним контролем розуміється перевірка конституційності нормативно-правового акта, застосованого

чи такого, що підлягає застосуванню у справі, за скаргою на порушення конституційних прав свобод або незалежно від наявності справи, де оспорюваний акт застосований або підлягає застосуванню судом з приводу процесуальних прав і обов'язків.

Виникнення конституційно-правового спору за участю громадянина на основі остаточного рішення суду проходить кілька стадій. На першій стадії формуються мотиви конституційно-правового спору. Громадянин, який не отримав захист прав або зазнав інші негативні правові наслідки в результаті вирішення справи судом і вичерпав можливості захисту в судах загальної юрисдикції формує волю на здійснення подальших активних дій з відстоювання інтересів у Конституційному Суді.

Основною метою громадянина є перегляд справи судом на підставі постанови Конституційного Суду України, яким закон визнаний, що не відповідає Конституції. Можливість такого перегляду передбачена законом «Про Конституційний Суд України», кодексами України: Цивільним процесуальним, Господарським процесуальним, адміністративного судочинства, Кримінальним процесуальним.

Вирішення Конституційним Судом конституційно-правового спору виступає засобом, за допомогою якого громадянин може домогтися перегляду судом первинного справи з отриманням іншого результату та здійснити захист суб'єктивних прав, у тому числі нейтралізувавши дію негативних правових наслідків. На другій стадії мотиви отримують реалізацію у вигляді юридичного оформлення домагань громадянина з правовим обґрунтуванням. На цій стадії конфліктні правовідносини осмислюються громадянином у конституційно-правовому аспекті, а правове обґрунтування вказує на порушення суб'єктивних конституційних прав. На третій стадії конституційно-правовий

спір передається громадянином на вирішення Конституційного Суду. Спир об'єктивується.

Список використаних джерел

1. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2136-19/conv>
2. Конституційна скарга в діяльності адвоката / М. І. Ставнійчук, А. А. Єлеров, В. І. Запорожець, Д. С. Терлецький. Харків: Фактор, 2019. 92 с.
3. Пуделька Йорг. Конституційна скарга (німецька та французька моделі). Вісник Національної академії правових наук України. 2017. № 4 (91). С. 121–128.

Павлишин-Кошова Г.Б.

Львівський професійний коледж
готельно-туристичного та ресторанного сервісу
<https://orcid.org/0000-0001-8630-3026>

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ

У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в Україні був введений воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб (Указ Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні») затверджено Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX). Згодом, строк дії воєнного стану в Україні був продовжений з 05 години 30 хвилин 25 квітня 2022 року строком на 30 діб. (Указ Президента України від 18 квітня 2022 року № 259/2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», затверджений Законом № 2212-IX від 21.04.2022).

Цими правовими актами було не лише введено воєнний стан, а й тимчасово (на період дії правового режиму воєнного стану) передбачено можливість обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина. Зокрема, обмеження торкнулось прав, гарантованих ст. 34 Конституції України, а саме: вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб. Обмеження є закономірним, адже поширення деяких відомостей може бути використане ворогом проти наших захисників.

Пропоную з'ясувати яка інформація не підлягає розголошенню. У Додатку 2 до Наказу головнокомандувача ЗСУ «Про організацію взаємодії між ЗСУ, іншими складовими

сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану» від 3 березня 2022 року №73 передбачено наступний перелік інформації, розголошення якої може призвести до обізнаності противника про дії Збройних Сил України, інших складових сил оборони, негативно вплинути на хід виконання завдань за призначенням під час дії правового режиму воєнного стану:

- найменування військових частин (підрозділів) та інших військових об'єктів в районах виконання бойових (спеціальних) завдань, географічні координати місць їх розташування;
- чисельність особового складу військових частин (підрозділів);
- кількість озброєння та бойової техніки, матеріально-технічних засобів, їх стан та місця зберігання;
- описи, зображення та умовні позначки, які ідентифікують або можуть ідентифікувати об'єкти;
- інформація щодо операцій (бойових дій), які проводяться або плануються;
- інформація щодо системи охорони та оборони військових об'єктів та засобів захисту особового складу, озброєння та військової техніки, які використовуються (крім тих, які видимі або очевидно виражені);
- порядок залучення сил та засобів до виконання бойових (спеціальних) завдань;
- інформація про збір розвідувальних даних (способи, методи, сили та засоби, що залучаються);
- інформація про переміщення та розгортання своїх військ (найменування, кількість, місця, райони, маршрути руху);

- інформація про військові частини (підрозділи), форми, методи, тактику їх дій та способи застосування за призначенням;
- інформація про проведення унікальних операцій із зазначенням прийомів та способів, що використовувались;
- інформація про ефективність сил і засобів радіоелектронної боротьби противника;
- інформація про відкладені або скасовані операції;
- інформація про зниклий або збитий літак, літальний апарат, зникле судно та пошуково-рятувальні операції, які плануються або проводяться;
- інформація про планування та проведення заходів забезпечення безпеки застосування військ (дезінформація, імітація, демонстративні дії, маскування, протидія технічним розвідкам та захист інформації);
- відомості про проведені інформаційно-психологічні операції, ті, що проводяться, а також плануються;
- інформація, яка має на меті пропаганду або виправдання широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України.

Згодом, 24 березня 2022 р., Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому розповсюдженню інформації про направлення, переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших військових формувань України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану».

Відтак Кримінальний кодекс України доповнився статтею 114-2, якою визначено склад злочинів, пов'язаних з несанкціонованим поширенням інформації про направлення,

переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненим в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Зокрема покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років загрожує за поширення інформації про направлення чи переміщення зброї, озброєння та боєприпасів територією України, якщо така інформація не розміщувалася у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України чи Міністерством оборони України або у офіційних джерелах відповідних відомств країн-партнерів, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану.

За поширення інформації про переміщення, рух або розташування Збройних Сил України чи військових формувань, за можливості їх ідентифікації на місцевості, якщо така інформація не розміщувалася у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану, передбачено позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років.

Позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років караються вищезазначені дії, вчинені за попередньою змовою групою осіб або з метою надання такої інформації державі-агресору, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки.

Прикладами несанкціонованого поширення інформації можуть бути: публічне оприлюднення інформації у ЗМІ, на радіо (поширення відео-, звукозаписів, документів (у широкому розумінні); оприлюднення інформації в інтернет-виданнях (газети, журнали, інформаційні портали); усне оголошення такої інформації, письмове поширення або демонстрація окремих документів з її вмістом (наприклад, на нарадах, пресконференціях, зборах тощо); через стріми, тобто трансляції відео або аудіо через з використанням можливостей соціальних мереж (розміщення на Facebook, LinkedIn, TikTok,

Twitter) та месенджерів (Viber, WhatsApp, Skype, Telegram) тощо.

Кримінальна відповідальність не настає, якщо зазначена вище інформація була розміщена у відкритому доступі Генеральним штабом Збройних Сил України або ж особа отримала письмовий дозвіл Генерального штабу Збройних сил України на її розповсюдження.

Варто враховувати, що суб'єктом, який може бути притягнутий до кримінальної відповідальності за статтею 114-2, є особа, яка досягла 16-річного віку.

За розголошення державної таємниці передбачена кримінальна відповідальність за ст. 328 КК України. Відомості, які не підлягають розголошенню та захищаються правовим режимом державної таємниці, визначено Законом України «Про державну таємницю», а також Зводом відомостей, що становлять державну таємницю (затверджений наказом Центрального управління Служби безпеки України від 23 грудня 2020 року №383, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14 січня 2021 року за №52/35674). Притягти до відповідальності за ст. 328 КК України можливо лише спеціального суб'єкта – особу, якій відомості, що містять державну таємницю, були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Розголошення державної таємниці карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого. Якщо розголошення державної таємниці спричинило тяжкі наслідки, такий злочин карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

За передачу або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю, що вчинене громадянином України і є формою державної зради, настає

кримінальна відповідальність за ст. 111 КК України. У цьому злочині обов'язковою ознакою є мета – заподіяння шкоди суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України. Державна зрада карається позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої. Державна зрада, вчинена в умовах воєнного стану карається позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна.

Якщо шпигунство вчинено іноземцем або особою без громадянства задля передачі або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю, то відповідальність настає вже за ст. 114 КК України. Шпигунські дії караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
2. Указ Президента України від 18 квітня 2022 року № 259/2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», затверджений Законом № 2212-IX від 21.04.2022. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/259/2022>
3. Наказ головнокомандувача ЗСУ «Про організацію взаємодії між ЗСУ, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану». https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/nakaz_73_050322.pdf

4. Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому розповсюдженню інформації про направлення, переміщення міжнародної військової допомоги в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших військових формувань України, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2160-20>
5. Наказ Центрального управління Служби безпеки України від 23 грудня 2020 року №383. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE35674.html

Пинда Ю. В.

д.е.н., професор,
декан факультету готельно-
ресторанної справи та туризму,
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0002-6092-6679>

Євстахевич А.Л.

к.е.н.
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0003-1058-5359>

ІННОВАЦІЇ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Результати аналізу світових тенденцій у сфері будівництва окреслюють його еволюційний характер, зокрема крізь призму соціально-економічних пріоритетів енергозбереження та екологічності. Протягом декількох десятиліть простежується три етапи еволюційного розвитку будівництва, де кожний наступний етап містить усі позитивні компоненти попереднього, ще більш підсилюючи та удосконалюючи їх [1]:

1. Енергоефективне будівництво. Світові енергетичні кризи другої половини ХХ століття стимулювали розвиток підприємствами енергозберігаючих технологій в усіх галузях економіки, включаючи і будівництво. Увага учених, конструкторів, інженерів приділялася, перш за все, скороченню витрат на теплоенергетичне забезпечення будівель і споруд (опалювання, гаряче водопостачання, вентиляцію і кондиціонування повітря). Вершиною розвитку будівельних енергозберігаючих технологій стали так звані пасивні будинки (будинки, що практично не вимагають постачання енергії ззовні), економія енергії в яких досягається

шляхом підвищення теплоізоляції і захисту від обвітрювання огорожуючих конструкцій; скорочення теплотрат в комунікаціях та інженерному устаткуванні будівель.

2. Екологічне (зелене) будівництво. Даний етап характеризується еволюцією енергоефективних будівель у напрямі мінімізації їх негативного впливу на природу і здоров'я людини, йому притаманні наступні принципи:

ефективне використання, утилізація і альтернативна генерація теплової, електричної енергій, води й інших ресурсів, що споживаються при будівництві та експлуатації будівель та споруд; використання дбайливих до природи технологій при будівництві будівель (споруд) та мінімізація шкідливого впливу від їх експлуатації (різні відходи та викиди) на довкілля;

забезпечення безпеки здоров'я і комфорту для людей, що знаходяться в будівлі за рахунок підтримки необхідного мікроклімату і вживання екологічно чистих матеріалів.

У частині підвищення енергозбереження і зниження шкідливих викидів, кращою на сьогоднішній день є концепція, так званої, активної будівлі, що має позитивний енергетичний баланс. Надлишок енергії при експлуатації активного будинку досягається, як правило, за рахунок генерації енергії його інженерними системами, що використовують альтернативні джерела енергії (сонця, вітру, тепла землі).

3. Інноваційне будівництво, орієнтоване на сталий розвиток. У контексті останнього вважаємо цілком прийнятливим поняття “сталий розвиток будівництва”, яке передбачає створення і стабільне забезпечення будівельними підприємствами комфортного штучного середовища людини при збереженні природного довкілля впродовж усього “життя” будівлі: від проектування до утилізації.

Значною є роль будівельного сектору у контексті інноваційних зрушень країни. У процесі утворення будівель та інженерних споруд використовуються результати

напрацювань і розробки багатьох різних науково-практичних сфер. Враховуючи тривалі строки окупності, високу вартість та багатокомпонентність будівельної продукції, а також взаємозв'язок будівництва з іншими секторами економіки та, відповідно, здатність поширювати на них інновації, необхідна постійна адаптація діяльності будівельних підприємств до стрімкого розвитку науково-технічного прогресу, перспективних принципів технологічних устроїв [2, С. 301-302].

Їх сутність полягає у скороченні будівельного процесу; впровадженні принципів циклічної економіки та новітніх проектних рішень; забезпеченні підприємствами підвищення конкурентоспроможності продукції (будівель та споруд) з їх характерним наповненням екологічних, енергозберігаючих властивостей; формуванні належного високопрофесійного менеджменту на усіх рівнях та етапах життєвого циклу будівельної продукції, із задіяванням найкращих прикладів зарубіжного досвіду; масовому використанні новітніх технологій у будівельній індустрії при виробництві конкурентних високоякісних будівельних матеріалів. Акумуляування підприємствами будівельного сектору інновацій сприятиме розвитку інших галузей економіки.

Список використаних джерел

1. Сви́дерский И. Эволюция строительства: от энергоэффективного, через зеленое, к экоустойчивому. URL: <http://acadomia.ru/articles/>.
2. Стратегія розвитку будівельного сектору України [Текст] : монографія / Ю. В. Пинда. - Львів : Растр-7, 2018. - 327 с.

Шпакович Н.

Державна міграційна служба України

Чашницька Т.

аспірант кафедри інформаційних технологій
та кібербезпеки ННІ №1,

Національна академія внутрішніх справ,

Державна міграційна служба України

<https://orcid.org/0000-0001-9092-508X>

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ РОБОТИ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ СЛУЖБ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Європейська інтеграція – це зближення України з Європейським Союзом насамперед на рівні законів. Об'єднання країн Європи здійснюється задля стабільності, безпеки і добробуту. В основі забезпечення вказаних цілей є набір фундаментальних цінностей, що об'єднують людей.

Правового закріплення європейські цінності набули в ст. 2 Договору про Європейський Союз (далі ЄС), в якій зазначається, що основними цінностями об'єднаної Європи є повага до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини [1, с. 41]. Україна розпочала свій реформаційний шлях на початку 2014 року. За цей час усі галузі старої правової системи зазнали значних змін, що безперечно позитивно вплинуло на динаміку розвитку країни.

Систематизація законодавства є першочерговою практичною необхідністю як певний засіб впорядкування правових структур в умовах гармонізації правової системи України [2, с. 41]. «Систематизація – впорядкування законодавства, приведення його до внутрішньо узгодженої системи» [3, с. 837]. Потреба викликана тим, що завдяки

процесу систематизації можна подолати неупорядкованість у системі нормативно-правових актів, забезпечувати їх взаємозв'язок, позбутися протиріч у законодавстві.

Для забезпечення безпеки та правопорядку застосовуються криміналістичні знання. Криміналістична наука представляє собою цілісну систему наукових знань, яка служить меті розкриття й розслідування правопорушень та злочинів, встановлення істини в кримінальному судочинстві. Криміналістичні знання відображають певні тенденції сучасного світу.

Останнім часом простежується зміна напрямів криміналістичних досліджень та наближення їх до єдиного європейського простору [4, с. 41]. Підтвердженням прогресивних тенденцій у розвитку криміналістики є її розгляд в системі юридичних наук [5, с. 41]. Слід зазначити, що інтенсивно розвиваються всі розділи криміналістики, виникають нові напрями, теорії та вчення.

Використання криміналістичних знань у кримінальному судочинстві здійснюється на різних стадіях процесу. З метою підвищення ефективності та якості діяльності судових і правоохоронних органів здійснюється судова реформа в Україні, яка спрямована на суттєву реорганізацію чинних судових та правоохоронних органів, внесення змін у їх структуру й функціональну направленість. З інтенсивним науково-технічним прогресом сучасного суспільства відбувається коригування криміналістичних знань. Інформатизація, комп'ютеризація та автоматизація привела до «технологізації» криміналістики, розробки й впровадження інформаційних, цифрових, телекомунікаційних технологій. Сучасний стан та тенденції розвитку криміналістики в Україні свідчать про необхідність та можливість запровадження міжнародного експертного досвіду, зокрема експертних установ Європейського Союзу.

Звернемо увагу на те, що активне впровадження міжнародних стандартів у судово-експертне забезпечення правосуддя, завершення акредитації судово-експертних установ в Україні та здійснення стандартизації безпосередньо напрямів експертних досліджень відповідно до міжнародних стандартів, дозволить покращити роботу експертних служб.

Впровадження міжнародних стандартів, на нашу думку, буде сприяти перш за все підвищенню надійності судових доказів шляхом встановлення узгоджених методів роботи, що дозволить експертним лабораторіям України та Європейського Союзу полегшити спільну діяльність. Також, буде сприяти обміну досвідом – результатами експертних досліджень та іншою інформацією, що в свою чергу дозволить підвищити ефективність розслідування та розкриття злочинів, в тому числі злочинів, які мають міждержавний характер. Окремо слід зазначити, про можливість створення та спільного використання баз даних (відбитків пальців рук, фотозображень обличь), які будуть відповідати єдиним стандартам.

Зокрема, в Україні в жовтні 2019 року затверджено нові вимоги до фотозображень при оформленні біометричних документів, що відповідають міжнародним стандартам. Також враховано рекомендації Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO) Дос 9303, тобто дотримано загальні міжнародні норми [6].

Близько 45 країн з числа тих, які видають біометричні документи, зберігають на документах одночасно і відбитки пальців, і зображення обличчя особи, у той же час більше 30 країн використовують лише оцифроване фото власника документа.

За даними ICAO, більше 15 країн у цей час використовують автоматизовані контрольно-пропускні системи для власників електронних паспортів. Для того, щоб пройти процедуру паспортного контролю, мандрівник може

скористатися "електронними воротами", які в автоматичному режимі зв'язують його біометричні дані (зокрема зображення обличчя) з інформацією, що зберігається на чипі документа. Відповідність міжнародним стандартам фотозображень при оформленні біометричних документів забезпечить можливість спрощення та прискорення виявлення, профілактики та розкриття правопорушень, шляхом ідентифікації особи правопорушника під час перевірки паспорту.

Таким чином, євроінтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, сприяють вивченню та запровадженню кращого іноземного досвіду в діяльності Державної міграційної служби та судово-експертних установ України. Це є надзвичайно важливим для успішної протидії злочинності в наш час, яка значною мірою залежить від якості досудового розслідування, від повного і вмілого використання досягнень технічних наук в попередженні і розкритті злочинів. Головне завдання криміналістики полягає в розробленні і втіленні в практику найбільш досконалих доказів, підвищенні наукового рівня експертних висновків, їх обґрунтуванні, впровадження міжнародного досвіду.

Список використаних джерел

1. Договір о Європейском Союзе / Верховна Рада України / Законодавство України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text
2. Іванченко О. П. Систематизація законодавства: науковий вектор, практичні потреби/ Часопис Київського університету права. 2015 № 3. С. 53–56.
3. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – 2-ге вид., переробл. і доп. – К. : Вид-во «Юридична думка», 2012. – С. 837. – 1020 с.

4. Валерій Шепітько. Теоретико-методологічна модель криміналістики та її нові напрями. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики :зб. наук. пр. — Харків : ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокарі-уса», 2021. — Вип. 3 (25). — 199, [1] с. DOI: 10.32353/khrife.3.2021.02
5. Правова доктрина України. У 5 т. Т. 5: Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова. Харків, 2013. С. 865 — 1064 ; *Ukrainian Legal Doctrine in Five Volumes. V (2): Judicial Law, Penal Law, and Forensic Legal Sciences*. Ed. by V. Ia. Tatsyi and V. I. Borysov. London, 2018. P. 163—319.

Зельман Л.Н.

кандидат педагогічних наук,
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0002-2497-7292>

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ У ВНЗ

Основне завданням ВНЗ – формувати необхідні вміння і навички майбутніх фахівців для їхньої успішної професійної реалізації в майбутньому. Головними чинниками конкурентоспроможності майбутнього журналіста є працьовитість, творче ставлення до професії, здатність бути лідером, неперервний саморозвиток, а також здатність реалізуватися в реальних умовах праці, проявити професійні компетентності й особистісні якості. Підготовка майбутніх журналістів потребує вдосконалення технологій навчання та «приведення завдань професійно-комунікативної підготовки у відповідність до вимог культурологічно, синергетично й особистісно орієнтованої нової освітньої парадигми задля формування комунікативної культури, яка визначає конкурентоспроможність випускників закладів на ринку праці» [2, с. 8].

Професійні якості майбутнього журналіста ґрунтуються на знаннях фундаментальних, професійно орієнтованих і гуманітарних наук, умінь і навичках виконувати професійні обов'язки. Навчальні предмети мають формувати професійні компетенції. Важливий вплив на формування особистості студента відіграють гуманітарні предмети, вивчення яких в навчальному закладі допоможе студентам виробити та вдосконалити свої професійні якості, які згодом допоможуть їм реалізувати себе як фахівця. Тому вважаємо, що предмети гуманітарного циклу займають вагомую нішу в новітній освітній парадигмі, адже розвивають в студентів передусім

комунікативні здібності та творчу уяву. Результатом комунікативної підготовки має стати готовність студента до професійного спілкування – багатопланового складного процесу налагодження і розвитку контактів між людьми у процесі професійної діяльності, в результаті якого здійснюється взаємовплив особистостей, обмін між ними інформацією та вироблення загальної стратегії взаємодії, сприйняття, розуміння. Важливе значення має і естетика мовлення, яку студенти черпають під час читання творів, різноманітних текстів, а на заняттях вчать правильно аналізувати прочитане та висловлювати свою думку. Естетика мовлення тісно пов'язана з естетикою діяльності особистості фахівця, який повинен прагнути бачити красу в кожній людині, у будь-якій діяльності та в навколишньому середовищі. Від безпосередності та щирості такого прагнення буде залежати ефективність його спілкування, а отже, і професійної діяльності [1. с.102]. Ці ознаки свідчать про культуру мовлення особистості, яку студенти вдосконалюють на заняттях гуманітарних дисциплін. Велике значення має розвиток творчості, адже саме люди з творчим мисленням приносять у життя щось нове. Такі люди найчастіше стають лідерами. Творчість має вирішальне значення в розвитку здібностей людини, формуванні її активної життєвої позиції. На заняттях при аналізі текстів студенти вчать мислити, ставити продумані запитання, зіставляти факти й аналізувати свої думки. Студенти уважно мають слухати опонента, щоб оцінити його висловлювання та сформулювати логічні запитання – усе це створює можливості для формування навичок критичного мислення, які пов'язані з умінням добувати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел, а також викладати результати її аналізу в стислій формі.

Таким чином, майбутні журналісти охоплені активною творчою навчальною діяльністю на заняттях, залучені до

процесу самонавчання, самореалізації, вчать спілкуватися, співпрацювати, критично мислити, обстоювати свою позицію, а також готовність жити і працювати в умовах неперервних змін.

Список використаних джерел

1. Вдович, С. М. Шляхи вдосконалення мовної підготовки учнів ПТНЗ із використанням сучасних освітніх технологій // Гуманітарна освіта і потреби ринку праці : монографія / за ред. Г. П. Васяновича, С. М. Вдович. — Київ : Педагогічна думка, 2012. — С. 85–106.
2. Руденко Л. А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах: монографія / Лариса Анатоліївна Руденко. — Львів : Піраміда, 2015. — 343 с.

Буяк Р. Р.

викладач економіки та економічних дисциплін
Лицею «Європейський» Львівської міської ради

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА У ПАРАДИГМІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Євроінтеграційні прагнення України у сфері освіти і науки відображені в реформах Міністерства освіти і науки України. Вони покликані покроково утвердити кращі стандарти європейської освітньої і наукової традиції в українському суспільстві [1]. Важливе місце у цій парадигмі займає економічна освіта, оскільки, опираючись на слова А. Маршала, економіка - це наука, що вивчає людство в його повсякденному житті; це наука про людину, яка відчуває на собі вплив найрізноманітніших економічних факторів. Економіка, цікавиться переважно мотивами, які впливають... на поведінку людини в її економічному житті". Поведінка людини починає визначатись ще на шкільній лаві. За даним психологічних досліджень, вік учнів середніх та старших класів – це найкращий період для формування інтелекту особистості. В умовах якісних змін соціально-економічних відносин в Україні і у світі особливої уваги набуває розвиток та формування економічної свідомості, поведінки та певних навиків як окремих громадян, так і окремих соціальних спільнот. Сьогодні є дуже важливим питання соціальної адаптивності особистості не лише у межах даної держави, а й у світовому просторі, оскільки глобалізація та можливості всесвітньої Інтернет-мережі «знесли» кордони, «зменшили» відстані та пришвидшили передавання інформації. Як було зазначено під час установчого засідання Комісії з питань координації виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, актуальними для сьогодення є виокремлені чотири

євроінтеграційні пріоритети у сфері освіти і науки, над якими сьогодні працює сучасна школа

- інтеграція України до Європейського дослідницького та інноваційного простору;
- активізація участі українських дослідників у наукових, науково-технічних та інноваційних програмах та ініціативах ЄС;
- розбудова системи забезпечення якості освіти і навчання відповідно до європейських стандартів та рекомендацій;
- розширення можливостей академічної мобільності для учнів, студентів, викладачів і дослідників ЄС [1].

Ринкові умови та євроінтеграційні процеси диктують свої правила, а постійні економічні цикли, які супроводжуються істотними змінами в структурі економіки, динаміці цін, нагромадженні і споживанні тощо, зокрема сучасні зміни, викликані пандемією COVID-19, вкотре чітко дають засвоїти уже традиційний урок: розраховувати потрібно лише на самих себе, передусім, на свої знання, вміння та навички, на свою економічну свідомість.

Звісно, перш, ніж сформувати економічну свідомість, потрібно пробудити інтерес до економіки як сфери життєдіяльності людини. Економічні умови та явища діють незалежно від нас. За своїм бурхливим і нерівноважним виявленням, як образно відзначив П. Самуельсон, вони нагадують “хвилі” епідемічних захворювань, “примхи” погоди чи коливання температури у дитини [3]. Але кожна людина прагне бути фінансово незалежною, економічно успішною та соціально захищеною. Тому економічна освіта на профільному рівні або як компонент громадянської освіти формує фундаментальні знання про економічне життя суспільства, визнає такі загальнолюдські цінності, як свобода діяльності та вибору, право приватної власності, дотримання законності тощо, сприяє розвитку навичок раціональної економічної

поведінки людини як споживача, найманого працівника, підприємця, платника податків, користувача суспільних благ, члена місцевої громади, активного виборця тощо.

В умовах стрімкого розвитку економіки, швидких темпів глобалізації та інноваційних змін кожне суспільство прагне забезпечити свою конкурентоспроможність на світовому ринку. Тому реформування освіти з метою забезпечення якості освітніх послуг у сучасних умовах швидкоплинних євроінтеграційних процесів стає пріоритетом освітньої політики більшості країн світу, а економічна освіта – це вироблення у молоді чіткої уяви про наукові закономірності розвитку економіки, особливості ринкових відносин; цілеспрямоване, систематичне формування в майбутніх фахівців економічних знань, високої організованості та творчої ініціативи; підготовка до високопрофесійної праці; вміння, дбайливого ставлення до природи; вироблення звички практично використовувати економічні знання в реальному житті [3].

Аналіз ефективності економічної освіти у вищих навчальних закладах України показав, що ефективність вищої освіти є базовою складовою її конкурентоспроможності, оскільки передбачає раціональне використання ресурсів у формуванні вартості освітніх продуктів та забезпеченні їх якості. Наслідками ефективності освіти є показники безробіття, зайнятість не за фахом; освітня і трудова міграція тощо, працевлаштування та диференціації доходів залежно від освітнього рівня і фаху [2].

Підтримуючи інтеграційні устремління України, слід акцентувати на відповідальності держави за стан національного освітнього та науково-технологічного потенціалів й вироблення заходів державної політики щодо їх збереження. Це є вкрай важливим для здійснення конвергенції технологічної політики у напрямі входження в світові технологічні ланцюжки вже на цей час, коли відбувається

становлення новітніх (шостого і сьомого) технологічних укладів, відкриваються можливості для української науки, що має напрацювання нових технологій світового рівня — нано, піко, фемто, біотехнологій та ІКТ. Облік на державному рівні реального освітнього і науково технологічного потенціалів, визначення ступеня їх адекватності існуючим міжнародним технологічним та інноваційним викликам та реалізація механізмів його входження в глобальний науково технологічний простір ще здатні забезпечити вітчизняну освіту і науку, наукові школи, що мають багаторічну історію і вдалими міжнародний досвід та результат, від загибелі, й таким чином сприяти збереженню державної самостійності та ідентичності та прискоренню економічного розвитку суспільства [4].

Список використаних джерел

1. Шкарлет С.М. Реформи МОН направлені на євроінтеграцію України / С.М. Шкарлет // Реформи МОН направлені на євроінтеграцію України - Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/reformi-mon-parpravleni-na-uevrointegraciyu-ukrayini-sergij-shkarlet>.
2. Мойсеєнко І. П. Соціально-правові студії. 2018. Випуск 1. С. 80-87 // І. П. Мойсеєнко, О. С. Гринькевич Економічна ефективність вищої освіти – Режим доступу: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream>
3. Загородня А. А. Аналіз підходів у дослідженні тенденцій розвитку професійної економічної освіти (с. 122 - 126) Наука і освіта. БІЗНЕС ІНФОРМ №12-2015// А. А. Загородня /Аналіз підходів у дослідженні тенденцій розвитку професійної економічної освіти - Режим доступу: <https://www.business-inform.net/thematic-search/?theme=education-and-science>
4. Яненкова І. Г. Роль освіти і науки для економічного росту і розвитку суспільства//І. Г. Яненкова Роль

Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів: тези доповідей (Львів, 19 травня 2022 року)

освіти і науки для економічного росту і розвитку суспільства Економіка та держава № 7/2015, ст. 6-9 –
Режим доступу: <http://www.economy.in.ua> > pdf > 3.pdf

Верхоляк Н.

учитель біології
Фахового коледжу
Львівського університету бізнесу та права

Король К.

студентка групи 201 КФ
Фахового коледжу
Львівського університету бізнесу та права

БІОТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОСТІ

Основу сучасної біотехнології становить використання методів цілеспрямованої зміни структури генетичного матеріалу будь-якого організму. Сьогодні біотехнології активно використовуються у сільському господарстві, медицині та інших галузях. Наприклад, вони стали дієвим засобом при вирішенні проблеми забезпечення населення нашої планети достатньою кількістю харчових продуктів, застосовуються як медичний засіб подолання проблеми безпліддя людини тощо [2].

Біотехнологія базується на інтегральному використанні біохімії, мікробіології, молекулярної біології, клітинної та генетичної інженерії з метою промислової реалізації властивостей мікроорганізмів, культур клітин і тканин [4]. Сучасна біотехнологія характеризується використанням біологічних методів для боротьби з забрудненням довкілля, для захисту рослин від шкідників, хвороб, виробництво цінних біологічно-активних речовин (антибіотиків, ферментів, гормональних препаратів). На основі мікробіологічного синтезу розробляють промислові методи одержання білків, амінокислот як кормових добавок для тварин. Досягнення сучасної біотехнології – використання іммобілізованих ферментів, одержання синтетичних вакцин [3].

Найбільший внесок біотехнології сучасності можна спостерігати у галузі охорони здоров'я. Основним напрямом медичної біотехнології є створення лікарських препаратів та вакцин, що застосовують з метою лікування чи запобігання онкологічним захворюванням, хвороби Альцгеймера, діабету, інфекційних, аутоімунних та інших захворювань. При цьому значну частину складають препарати, отримані за допомогою генної інженерії, зокрема інсулін, гормон, що стимулює утворення еритроцитів, фактори згортання крові тощо. Також біотехнологічні методи широко використовуються під час трансплантації органів, діагностики вірусних інфекцій (ВІЛ, гепатиту В і С), для тестування різних патологічних змін (тести на вагітність, діагностика генетичних спадкових захворювань). Розроблені за допомогою біотехнології препарати, діагностичні тести і вакцини покращують якість медичного обслуговування, підвищують рівень діагностики захворювань, а також сприяють зниженню вартості діагностики та лікування [1, 5, 6].

Сучасна біотехнологія здійснює вплив на харчову промисловість через створення нових продуктів і вдосконалення бактеріальних процесів, які використовуються з давніх часів у виробництві продуктів харчування (хліб, алкогольні напої, сир, йогурт, оцет тощо). Харчова біотехнологія дозволяє покращувати якість, поживну цінність і безпеку як сільськогосподарських культур, так і продуктів тваринництва, а також надає можливості удосконалення методів переробки сировини в кінцеві продукти, розроблення нових засобів для утилізації відходів, біорозкладні упаковки тощо [1].

Одним з нових напрямів біотехнології є нанобіотехнологія, що поєднує в собі досягнення нанотехнологій і молекулярної біології [1]. Одним із важливих завдань нанобіотехнології є забезпечення людства достатньою кількістю питної води.

Але водночас, поряд із позитивними наслідками їх використання існує ризик негативного впливу на здоров'я та життя людини, на довкілля та біорізноманітність. Особливої актуальності набуває пошук оптимальних моделей правового регулювання застосування біотехнологій, що є досить складним завданням, враховуючи вплив глобальних чинників на національні правові системи. Аспекти правового регулювання використання біотехнологій розглядаються у роботах багатьох науковців, проте, незважаючи на наукові надбання у цій сфері, питання потребує подальшого розгляду. За доволі невеликий період свого розвитку біотехнологія продемонструвала необмежені можливості використання організмів і біологічних процесів у різноманітних галузях виробництва й економіки [2].

Отже, біотехнології є перспективною галуззю, розвиток якої здатний вирішити низку проблем сучасності, зокрема підвищити рівень медичного обслуговування, забезпечити розроблення екологічно чистих продуктів тощо.

Список використаних джерел

1. Абрамчук М. Ю., Антонюк Н. А. Місце і роль біотехнологій в еколого-економічному розвитку суспільства. Механізм регулювання економіки, 2011. № 4. С. 44–49.
2. Бочкова І. І. Біотехнологія як засіб вирішення глобальних проблем сучасності: нормативно-правовий аспект. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2012. № 2(6).
3. Галяс В., Колотницький А. Біохімічний і біотехнологічний словник. – Львів :Оріяна-Нова, 2006. 468 с.
4. Жиліна В. О. Сучасні біотехнології та правове регулювання їх використання в умовах глобалізації.

- Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. Правознавство. 2019. Т. 24. Вип. 2(35). С. 136–144.
5. Медведева М. О. Міжнародні правові стандарти співробітництва держав у галузі біотехнологій: дис. ... канд. юрид. наук, 2005. 228 с.
 6. Шаршенова А. А. Ситуация с ГМО в сфере медицины. Проблемы биобезопасности и генная инженерия. – Кыргызская республика, 2004. № 2. С. 28–35

Кордунова Н.О.

учитель математики

Фахового коледжу

Львівського університету бізнесу та права

Федунь М.

студент групи 101 КФ

Фахового коледжу

Львівського університету бізнесу та права

РОЛЬ ВИВЧЕННЯ ШКІЛЬНОЇ МАТЕМАТИКИ У ФОРМУВАННІ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ПРОГРАМІСТІВ

Серед переліку сучасних перспективних спеціальностей напрям інформаційних технологій займає особливе місце. Дана галузь вже змінила світ і продовжує відігравати ключову роль в інформатизації суспільства. Без інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) важко уявити сьогодення, а фахівці, які в них розбираються – скрізь нарозхват.

Для сучасних програмістів особливо гостро постає проблема математичної підготовки, оскільки основу програмування складає не тільки знання певної мови програмування, а й уміння побудувати математичну модель, знання ефективних алгоритмів, процесу створення алгоритмів для розв'язання поставленого завдання [3].

Шкільна математика є дуже важливим предметом для майбутніх програмістів, оскільки саме в цей час відбувається формування аналітичного складу розуму та критичного мислення у школярів.

Математика вчить розуміти задачу, де і які операції використовувати, аналізувати відповіді, які можна отримувати при використанні різних методів, як правильно проводити розрахунки та обчислювати відповідні рішення.

Математика вчить школярів логічному мисленню, яке є дуже важливим для майбутніх інженерів-програмістів. Без навиків, як чітко описати послідовність команд, переходи між ними і умови, при яких вони повинні виконуватися, робота програміста неможлива. Щоб успішно впоратися з цими завданнями фахівцю необхідно володіти розвиненим логічним мисленням [1].

У програмуванні дуже часто застосовують елементи із Теорії ймовірності. Зокрема для того, щоб оцінити швидкість роботи алгоритму або ж підігнати параметри того, чи іншого рішення під ті запити, які найчастіше зустрічаються на практиці.

Врешті решт, ватро згадати, що комп'ютер – це електронно-обчислювальна машина (ЕОМ), інформація у якому представлена за допомогою двійкових чисел. Будь-які операції, які ми робимо, ЕОМ перетворює в числа 1 і 0, після чого здійснює їх обробку за допомогою арифметичних та логічних математичних операцій. Всі задачі в комп'ютері, працюють і ґрунтуються саме на принципах математики, починаючи з найпростіших математичних операцій і виразів, закінчуючи громіздкими обчисленнями.

Таким чином можна зробити висновки, що математика є фундаментальним предметом для майбутніх ІТ-фахівців. Сучасний програміст має вміти думати і мислити нестандартно, його знання і навички повинні виходити за межі існуючої інформації. Отож, якісна математична підготовка є необхідною для програміста, оскільки саме вона сприяє формуванню чітких та логічних рішень при виконанні різного роду завдань у майбутній професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Данильчук О. М., Солодун Т. Р. Застосування вищої математики у процесі підготовки фахівця у сфері

- інформаційних технологій Scientific collection "Interconf". №3 (36). С. 410 – 416.
2. Щедролосьєв Д.Є. Дискретна математика як фундаментальна дисципліна в системі математичної підготовки майбутніх інженерів-програмістів. Інформаційні технології в освіті. №5. С.129–133.
 3. Данильчук О. М., Діденко М. М. Чи потрібна математика в програмуванні? Scientific collection "Interconf". №2 (35). С. 183 – 188.

Мартинюк Л. В.
учитель географії
Фахового коледжу
Львівського університету бізнесу та права

Цимбаліста В.
студентка групи 101 КЮ
Фахового коледжу
Львівського університету бізнесу та права

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ

Серед пріоритетних напрямків розвитку ринку міжнародних туристичних послуг нашої країни варто виділити рекреаційний, діловий, активний, сільський зелений та екологічний.

Туристично-рекреаційний потенціал охоплює сукупність природних, етнокультурних та соціально-історичних ресурсів, а також наявної господарської і комунікаційної інфраструктури території, що є передумовами розвитку певних видів туризму. [1]

Львівщина є однією із тих областей, у якій перспективи туристично-рекреаційної індустрії є одними з найкращих в Україні.

Сприяють:

- вигідне транспортне географічне положення
- сприятливі природно-кліматичні умови
- наявність природних та рекреаційних ресурсів
- визначні історичні та культурні пам'ятки
- наявність організацій, які сприяють розвитку туризму
- велика санаторно-курортна база.

Як зазначив на відкритому форумі міський голова Львова Андрій Садовий, місто хоче розвивати індустрію ділової

гостинності, що у свою чергу дасть змогу проводити у Львові цікаві ділові заходи та залучати інвестиції [2].

Для розвитку туризму бізнес-зустрічей і ділових подій Львову потрібно більше інфраструктури. Йдеться про конференц-центри, зали для зустрічей, а також про готельну інфраструктуру [3].

Україна повинна прагнути проводити у себе такі заходи. До того ж, з економічної точки зору діловий туризм принесе місту високу винагороду.

Територія Львівської області з її унікальною історико-культурною спадщиною, мистецтвом, лікувально-оздоровчими, водними і ландшафтними ресурсами, самобутніми традиціями та звичаями у поєднанні з вигідним географічним положенням є чудовою базою для розвитку найрізноманітніших видів і форм туризму та відпочинку.

Сільський зелений туризм Львівської області – специфічна форма відпочинку у сільській місцевості з широкою можливістю використання природнього, матеріального і культурного потенціалу регіону.

На Львівщині можна виділити передумови інноваційного розвитку сільського зеленого туризму:

1. Львівщина володіє значним рекреаційним потенціалом, який зараз є поки малодослідженим і потребує пошуку ефективних стимулів для його раціонального використання у відпочинково-туристичних цілях;

2. Розвиток сільського відпочинку стимулює мале підприємництво, важливе для економіки області

3. Поширення цього виду туризму вирішує ряд напружених соціальних проблем (безробіття, міграція);

4. Сільський відпочинок сприяє зміні економічної свідомості населення і тому забезпечує збереження довкілля;

5. Сприяє вихованню національно-патріотичних почуттів

Екологічний туризм має рекреаційні і пізнавальні цілі та покликаний сформувати у суспільства свідомість щодо

охорони та раціонального використання природних ресурсів, донести необхідність та важливість захисту навколишнього середовища. Він набуває все більшого поширення у сучасному світі, проте в Україні екологічний туризм перебуває на початковій стадії розвитку. Екотуристичні мандрівки організовуються переважно на самодіяльному рівні, комерційна діяльність у цьому напрямку менше зароджується.

Варто зазначити, що Україна володіє прекрасними екотуристичними ресурсами, які варто ефективно використовувати у туристичній діяльності. Актуальність розвитку екологічного туризму набуває дедалі більшого значення, оскільки саме ця галузь може бути перспективним напрямком розвитку туризму.

Об'єктивно оцінюючи туристичні можливості Львівщини, можна зробити висновок, що область має передумови для перспективного розвитку культурно-пізнавального, лікувально-оздоровчого, гірськолижного, природничо-пізнавального, науково-освітнього, релігійного, мисливського, сільського, екологічного, водного, етнічного, спортивно-оздоровчого, ділового, відпочинково-розважального, активного, екскурсійного туризму.

Список використаних джерел

1. Павліш Л.В. Торгівля, комерція, підприємництво. 2013. Вип. 15. С. 124-128
2. Аналітичне інтернет-видання zahid.net “Для розвитку ділового туризму Львова потрібна інфраструктура”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zahid.net/dlya_rozvitku_dilovogo_turizmu_lvovu_potribna_infrastruktura_ekspert_n1298051/amp
3. Ільницька-Гикавчук, Галина Ярославівна “Розвиток екологічного туризму у Львівській області”. Electronic Kyiv National Build and Architectural University Repository

4. Освітні парадигми сучасності. – [Електронний ресурс].
– Режим доступу
: https://studopedia.su/16_148949_osvitni-paradigmi-suchasnosti.html

Підлужна І. П.

вчитель історії

Гімназія Львівського університету бізнесу та права

Кайдрович М.

студентка групи 201 КЮ

Фахового коледжу Львівського університету бізнесу та права

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

В умовах, коли Україна, з одного боку, перебуває на шляху радикальних політичних, соціальних та економічних перетворень, а з іншого – знаходиться у стані загрози її національної безпеки, національно – патріотичному вихованню належить пріоритетна роль.

На сучасному етапі розвитку українського суспільства проблема патріотичного виховання є надзвичайно актуальною серед школярів на уроках історії. На сьогоднішній день ми маємо знецінення традиційних моральних цінностей, пропаганду жорстокості, насильства, невизначеність в оцінці подій історичного минулого українського народу. У контексті подальшої розбудови суспільства виникає потреба у формуванні активної, творчої особистості учня-патріота, від діяльності якого у майбутньому значною мірою залежатиме духовний розвиток і добробут Української держави.

«Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання... Тому нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості», – зазначено в Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді [4].

Серед класиків педагогічної науки до проблем патріотичного виховання зверталися: Г. Ващенко, О. Духнович,

А. Макаренко, О. Огієнко, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Я. Чепіга та інші видатні вчені й педагоги. У своїх працях вони висвітлювали актуальні для свого часу проблеми розвитку патріотичних почуттів як складової частини національної системи виховання, висували ідею виховання «свідомого» громадянина, патріота своєї Батьківщини.

В сучасних умовах національно – патріотичне виховання підростаючого покоління набуває особливої актуальності, тому що воно викликане формуванням почуття любові та відданості Батьківщині, національну гордість, служінню своєму народові, розуміння та співпереживання його історії й культури, прагнення утвердження у світі як високорозвиненої, конкурентнозданної нації, суспільства і держави.

Патріотизм – соціально-історичне явище, яке в різні історичні епохи має конкретні прояви. Слово «патріотизм» (від «partis») – грецького походження, в перекладі означає «батьківщина, вітчизна».

У червні 2015р. Міністерство освіти та науки України розробило Концепцію національно – патріотичного виховання дітей та молоді і методичні рекомендації щодо її впровадження у загальноосвітніх закладах, а 13 жовтня 2015р. вийшов Указ Президента України № 580/2015 «Про стратегію національно – патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 – 2020рр. [4]. У цих документах звертається увага на те, що коли існує пряма загроза втрати Україною державної незалежності, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей та молоді

Нині, як ніколи, потрібні нові підходи і шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. Це пов'язано з: інтеграційними процесами, що відбуваються в Україні; Євроцентричністю; пробудженням громадянської і громадської ініціативи, виникненням різних

громадянських рухів; розповсюдженням волонтерської діяльності тощо.

До сучасних методів належить метод проектів із використанням ІКТ. Його впровадження базується на певних етапах і виборі актуальної теми патріотичного спрямування. Останнім часом все більшу популярність набуває проект «З Україною в серці», до розробки якого можуть долучатися учні всіх вікових груп.

Дієвим методом впливу на формування національно – патріотичних якостей дітей та молоді є рефлексивно - експліцитний метод за І.Д. Бехом [5]. Назва цього методу походить від слів рефлексія (від лат. reflexio – вигин, відображення) – мислення яке спрямоване на самоаналіз та експліцитний (від. лат. explicitus – розгорнутий) – явний, чіткий.

Сутність рефлексивно - експліцитного методу полягає в тому, щоб через атмосферу довіри педагога до вихованця, упевненості в наявності у молоді основ самоповаги, їхньому орієнтуванню на добро спонукати юнаків і дівчат до ґрунтовного усвідомлення свого внутрішнього світу (емоцій, почуттів, мотивів, цінностей, потреб, інтересів, бажань, прагнень, ідеалів). Даний метод має такі етапи: пізнавальний (когнітивний), емоційно - ціннісний (мотиваційний), етап «Я – виклик» (до дії) , вчинково - діяльнісний етап.

Пізнавальний етап – це способи вияву, все що пізнала дитина через знання і навколишній світ. Дитина може цілком розуміти моральні поняття, однак не захотіти їх виявити.

Емоційно – ціннісний етап передбачає процес занурення виховання у свої душевні глибини, їх осмислення і перебудова, що здійснюється під керівництвом педагога, який активізує рефлексивне мислення дітей, та сприяє винесенню його результатів на зовні.

Вчинково - діяльнісний – це етап створення умов для дій, вчинків, визначення завдань, доручень.

Застосування рефлексивно - імпліцитного методу може посилити виховну ефективність більшості форм та методів становлення патріотизму особистості.

У національно - патріотичному вихованні доцільно використовувати і інші ефективні методи: ситуаційно – рольові ігри; мозкові атаки; аналіз моральних дилем; ситуація успіху; відкритої трибуни; самостійного пошуку істини; наративний; кластерний та ін.

Отже, розвиток національно - патріотичного виховання – це планомірна виховна діяльність, у ході якої дитина поступово усвідомлює свою приналежність до родини, колективу, класу, школи, народу.

Патріотичне виховання – це суспільна діяльність, яка формує ставлення людини до себе, до свого народу й Батьківщини. Це ставлення виявляється у відповідних почуттях, переконаннях, ідеях.

Список використаних джерел

1. Загородня А. Сучасне розуміння патріотичного виховання молоді / А. Загородня [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.tme.uio.edu.ua/docs/10/6.pdt.
2. Демешкевич В.А. Особливості патріотичного виховання молоді в контексті розвитку сучасного суспільства / В.А. Демешкевич [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.management.kr.sch.in.ua/naukovo-praktachna_internet-K.
3. Про стратегію національно - патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.Zako.rada.gov.ua/go/580/2015.
4. Бех І.Д. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І.Д. Бех, К.І. Чорна. – Київ, 2014. – 29 с.

Столяр О.І.

вчитель української мови та літератури
Фахового коледжу
Львівського університету бізнесу та права

Павлюх А.

студентка групи 101 КЮ
Фахового коледжу
Львівського університету бізнесу та права

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Ідея про розвиток критичного мислення з'явилась в США і долучила до праці американських психологів ХХ ст. В. Джеймса, Дж. Д'юї та почала активно поширюватися в Америці. Науковці, досліджуючи рівень того, наскільки розвинене критичне мислення, використовують, в основному, такі методи досліджень, як: метод педагогічного спостереження (Д.Є. Григорова, О.М. Семенова, О.Г. Марченко), метод бесіди (Н.Ю. Туласинова, Т.І. Хачум'ян), метод експериментальних оцінок (В.І. Конаржевська, А.В. Корольова), метод аналізу продуктів діяльності (А.В. Корольова, Н.Ю. Туласинова), метод анкетування (Д.Є. Григорова, Л.А. Києнко-Романюк), метод інтерв'ювання (В.І. Конаржевська, Н.Ф. Плотнікова).

Що таке критичне мислення? І як воно розвивається на уроках гуманітарного циклу, а зокрема на уроках мови та літератури?

Критичне мислення — це, в основному, наукове мислення, головна мета якого - вміння ухвалювати ретельно обмірковані і ні від кого незалежні рішення та робити їх аналіз. Критичне мислення вважається одним із складових життєвої компетентності. Навички критичного мислення допомагають людині прийняти зважені рішення та ефективно їх вирішувати, адже це доволі непросто в сучасному світі. Довгий

час система освіти була більше налаштована на те, щоб підготувати учнів до здачі екзаменів, ніж на навички, які будуть їм корисні після закінчення навчальних закладів, тобто в подальшому майбутньому. Та зараз до цього ставляться більш серйозно і в освітній програмі ставлять пріоритетом навчати молодих людей критично мислити, адже такі люди готові до постійного процесу самовдосконалення і ними не так просто маніпулювати, так як їхні думки базуються на фактах та доказах. Це допомагає людям в подальшій їх сфері діяльності, бо досить складно судити ситуацію з холодною головою, так, щоб це рішення було дійсно вірним і не несло за собою певних неприємних наслідків. Окрім того, таким людям простіше розбиратись в демократичних процесах, які відбуваються в суспільстві. Ці навички пригодяться кожному, в будь-якій сфері діяльності, починаючи від учня, закінчуючи менеджером, керівником або громадянином на виборчій дільниці.

“В сучасних умовах інформаційної війни, в яких перебуває Україна, важливе значення має виховання людей, які мислять самостійно, незалежно і творчо. Людей, які б мали навички критичного осмислення та аналізу фактів і подій, які відбуваються навколо, мислення яких було б вільним від конформізму і догматизму. Однією з причин гальмування демократичного розвитку суспільства є те, що значна частина людей не готова до свідомої участі в цьому процесі, не здатна самостійно і критично осмислювати складності реального життя” [1].

Одним із принципів критичного мислення є вміння коректно ставити запитання. Людина, яка вміє правильно ставити запитання, чітко запам'ятовує інформацію з усіма деталями, без домислів. З легкістю може відтворити хід думок та суть завдання. Ще одним принципом є метод “просівання піску”. Людина, яка використовує цей метод, розуміє, що аргументи потрібні не для того, щоб їх запам'ятовувати, а для

того, щоб підтверджувати факти та оцінити їх силу. Досить часто навіть найрозумніші люди дивляться на речі спрощено, піддавшись стереотипам, адже стереотипно мислити нас вчать змалку і досить складно відвчитись від цього. Стереотипи нав'язують усюди: на роботі, вдома, в суспільстві. А якщо ти не слідуєш цим стереотипам, суспільство може вважати таку людину нерозумною та іноді кумедною, або просто не сприймати її всерйоз.

Так само потрібно розглянути той факт, що не кожне запитання має одну відповідь. Беззаперечно, існують запитання, на які є тільки одна відповідь, але не потрібно забувати, що скільки людей, стільки й думок про певну ситуацію, адже кожне питання вимагає роздумів, і тому відповіді на них можуть бути різними. Недостатньо знати відповідь на запитання, потрібно вміти оцінити дані і переконливо побудувати їх.

В сучасних умовах школа відіграє значну роль, допомагаючи молоді стати поінформованими, самостійними та творчими особистостями. Формування таких особистостей вимагає нових підходів до навчання, адже знання стають застарілими досить швидко і їх постійно потрібно вдосконалювати. Не можна не згадати досить актуальне твердження американського мислителя Джона Д'юї, що мета освіти не полягає в тому, щоб надавати інформацію учням, а в тому, щоб розвивати навички мислення, котрі дають можливість адекватно оцінювати нові, можливо, іноді непередбачувані обставини і формують стратегію вирішення проблем. На уроках мови та літератури, щоб учні уміло розвивали ці навички, дають писати есе, щоб кожна особистість могла виразити свою думку, зі своєї точки зору, так, як вона це бачить, як відчуває. Для цього даються теми на кардинально різні ситуації, щоб навчитись міркувати.

Отже, вдосконалення навичок критичного мислення надзвичайно важливе в наш час, адже це прагнення до

самовдосконалення, не боятись висловлювати свою думку, навіть, якщо для когось ця думка буде невірною, це не робить її не такою, так, як кожен думає по різному. Вміння керуватись своїми думками, своїм мисленням підпорядковує в собі те, що інші не будуть мати змогу якось на вашу думку повпливати, якось змінити.

Список використаних джерел

1. Харченко Н. В. Критичне мислення як характеристика сучасної особистості підлітка / Н. В. Харченко // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. - 2016. - Вип. 20(2). - С. 276-286. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2016_20\(2\)_27](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2016_20(2)_27).

Дорош М.М.

вчитель права
Фахового коледжу
Львівського університету бізнесу та права

Капчук В.І.

студентка групи 201 КЮ
Фахового коледжу
Львівського університету бізнесу та права

РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В сучасному світі освіта набуває все більш вирішального значення для визначення не тільки рівня освіченості і культури конкретної людини, а й суспільства в цілому.

Правові, організаційні, фінансові та інші засади функціонування системи вищої освіти в Україні визначаються Законом України "Про вищу освіту", де зазначено, що заклад вищої освіти – окремих вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей [1].

Державна політика у галузі вищої освіти базується на принципах: доступності та конкурсності здобуття вищої освіти кожним громадянином України; незалежності здобуття вищої освіти від впливу політичних партій, громадських і релігійних організацій; інтеграції системи вищої освіти України у світову систему вищої освіти при збереженні і розвитку досягнень та традицій української вищої школи; наступності процесу здобуття вищої освіти; державної підтримки підготовки

фахівців для пріоритетних напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень; гласності при формуванні структури та обсягів освітньої та професійної підготовки фахівців.

Найважливішим компонентом духовного життя виступає система освіти, яка пов'язана з реалізацією процесу поширення знань. Вона охоплює діяльність реально сформованих суспільних інститутів, які здійснюють підготовку молоді до життя на основі отриманих знань в дошкільних дитячих установах, в середніх спеціальних, професійно-технічних і закладах вищої освіти.

Україна – велика європейська держава з населенням понад 40 млн осіб, понад 70 % відсотків людей мають вищу освіту. Освіта в Україні визнається основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави, ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями і народами, пріоритетності загальнолюдських духовних цінностей. Її метою є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, забезпечення суспільства кваліфікованими фахівцями.

Правова освіта в Україні – це галузь вищої освіти, яка є ключовою в існуючій соціально-економічній ситуації, коли народ виборює свою державність. Будівництво правової держави, реформи політичної і судово-правової системи постійно потребують розвитку юридичної освіти в Україні.

Фахівці розглядають «юридичну освіту», як складову більш загальної правової освіти, як галузь вищої освіти, як фундамент юридичної професії, як запоруку професійної компетентності правника, як середовище формування нового покоління правників, як один із інструментів реалізації

соціальної функції права, як критерій соціальної стратифікації, як специфічний вид підприємницької діяльності, як шлях розбудови політичної кар'єри, як спосіб реалізації особистих амбіцій тощо. Відтак існує чимало думок щодо того, що являє собою юридична освіта та хто такий юрист в цілому [2].

Загострення глобальних проблем сучасного людства свідчить про необхідність суттєвого прискорення становлення нової соціокультурної реальності, де найважливішу роль повинна відігравати сучасна система освіти, зокрема вища юридична освіта (не випадково ЮНЕСКО проголосило XXI століття – століттям освіти) [3].

Метою функціонування та розвитку правової науки є вироблення знань та їх організація у відповідну систему, а також створення способів та засобів розв'язання проблем, що виникають у ході функціонування та розвитку правових явищ, зокрема і юридичної практики [4].

Юридична наука, як і всяка інша, розвивається, прогресує за умови поповнення її кадрів молодими вченими. Тому поряд з випуском фахівців-практиків, необхідно дбати про виявлення та вирошування з числа обдарованих студентів осіб здібних до наукової праці, допомагати їм в реалізації своїх творчих можливостей. Інтереси прогресу юридичної науки, правової освіти крім всього іншого висувають завдання ретельного вивчення та сприйняття позитивного зарубіжного досвіду організації юридичного навчання, встановлення та підтримки творчих зв'язків з найвідомішими світовими закладами. Головною проблемою розвитку вищої освіти залишається відсутність довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку України, що ускладнює створення моделі вищої освіти, адекватної цілям майбутнього країни.

У майбутніх структурах освітніх програм найбільш актуальним є набуття універсальних компетентностей: вміння вчитися, опрацьовувати інформацію, швидко опановувати нові

технології, здатність до критичного мислення та креативного підходу до завдань.

Актуальності набувають також навички системного мислення, програмування, міжгалузевої комунікації, вміння працювати в умовах невизначеності, мультикультурність і володіння декількома мовами, екологічність мислення, мультифункціональність. Висока складність завдань майбутнього потребує від фахівців вміння концентруватися, управляти власними емоціями, підтримувати розумову та фізичну працездатність, планувати навантаження [5].

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 21.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 05.12.2021).
2. Іванцова А. В. Юридична освіта в Україні та передумови доступу до юридичної освіти у країнах світу. 2018. С. 48-51. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15232/1/pdf>
3. Сухова Н. М. Становлення методологічних засад філософії освіти як пріоритетної галузі гуманітарного знання : Автореф. дис. ... канд. філос. наук. – Київ, 2001. 17 с.
4. Луць Л. Сучасна українська правова наука : деякі проблеми та перспективи. Історико-правовий часопис. 2016. № 2. С. 23.
5. Про стан і стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/4418-pro-stan-i-stratehiii-rozvytku-vyshchoi-osvity-v-ukraini-na-2021-2031> (дата звернення: 05.12.2021).

Чепіль О. М.

педагог-організатор,
Ліцей «Європейський» Львівської міської ради

Романович Т.

студентка групи 201 КЮ
Фахового коледжу
Львівського університету бізнесу та права

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ У РОБОТІ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Нова парадигма освіти в Україні визначила стратегічні орієнтири. На сучасному етапі відбулися важливі пертурбації не лише в суспільно-політичному та соціально-економічному житті держави, а й у системі освіти. Постала потреба якісних змін у підготовці кваліфікованих фахівців. Важливою умовою успішного розвитку освіти є розвиток економіки, однак і освіта також може позитивно впливати на стан економіки, готуючи висококваліфікованих фахівців, які спроможні вирішувати професійні проблеми на високому рівні. В умовах незалежності України відбувається модернізація та реформування системи освіти відповідно до проблем сьогодення, що пов'язано з підвищеними вимогами до підготовки висококваліфікованого фахівця широкого профілю ринком праці, соціально-економічним становищем суспільства тощо.

Сьогодні випускники закладів, вступаючи в самостійне життя, відчувають на собі труднощі формування чітко визначених життєвих орієнтирів та суттєву розбіжність між змістом життя і змістом того, чого навчалися і головне нестачу навиків колективної роботи та її організації.

Оновлена парадигма освіти, на думку В.Кудіна, повинна спиратися на такі принципові тези:

1. Освіта за своїм змістом і метою єдина для всіх, як єдині відкриття науки. Освіта має бути наукоємкою.

2. Пропоновані системою освіти вимоги обумовлюють потребу в створенні загальнопланетарного педагогічного простору, заснованого на необмеженому прагненні до досконалості і розширенню меж пізнання.

3. Освіта має спиратися на наукову і культурну основу розвитку особистості, сприяти формуванню людини з інноваційним типом мислення, культури і поведінки, здатної розвиватися самостійно в контексті зростаючого об'єму інформації.

4. Творче застосування отриманих знань, втілення їх у практичній діяльності з усвідомленням максимальної відповідальності за наслідки своїх дій та вчинків.

5. Освіта має бути джерелом радості і задоволення для тих хто навчає та тих кого навчають [1].

Таким чином, аналізуючи вищесказане, зазначу, що сучасні навчальні заклади мають підготувати сьогоdnішнього студента до успішної професійної діяльності, заклади освіти покликані не просто дати студентам суму знань, умінь і навичок, а формувати в них компетентність як загальну здатність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, отриманих завдяки навчанню. Студенти повинні на високому рівні володіти власне професійною діяльністю в обраній галузі; вміти проектувати свій подальший професійний розвиток; володіти навичками морально-правової відповідальності за якість і результати своєї праці.

Проте не лише професійні якості визначають успішність людини. Щоб бути успішним фахівцем слід оволодіти також організаторськими якостями та вміннями працювати у колективі та з колективом. Для цього важливо є розвивати самокритичність, вимогливість до себе та інших, вміння правильно ставити завдання та організувати

обговорення його вирішення та втілення у життя, і найголовніше – його реалізацію.

Учнівське самоврядування є універсальною формою активності, яку можна з однаковим успіхом вважати як способом організації життя шкільного колективу, так і чинником творчої самореалізації особистості. Воно має на меті через широко розвинуту систему органів самоуправління, які забезпечують включення учнів у різноманітну глибоко змістовну діяльність колективу, а саме масове залучення учнів до організаторської роботи, до управління справами колективу; формування і визначення прав та обов'язків учнів; сформування почуття господаря класу, школи, міста, держави.

Засідання учнівського самоврядування покликані навчити учнів практично приймати рішення на засадах критичного мислення, вміти нести відповідальність за прийняті рішення, старатися втілити їх у життя. Саме критичність допоможе їм у майбутньому сприймати свої поразки не як трагедію, а як досвід, який слід врахувати у майбутньому. Учнівське самоврядування – це інститут колективної роботи, який допомагає учням розвинути соціальні якості людини, а саме толерантність, критичність та конструктивність мислення, повагу до власної та чужої праці, оптимізм, гуманізм, здатність до самоаналізу і самовиховання. Воно спонукає до розуміння власної ролі у житті колективу і є реальним фактором формування демократичних, правових засад і традицій у міжособистісному спілкуванні старшокласників, їх підготовки до розбудови громадського суспільства нашої України. І, найголовніше, учнівське самоврядування є організацією, що складається з учнів, створена учнями й існує для учнів, девізом якої є : «Іти вперед, не зупинятись. Творити, мислити, навчатись!», а також «Самі вирішили – самі зробили – самі відповідаємо!» Отже з цього можемо

зробити висновок, що головне завдання організації учнівського самоврядування полягає в тому, щоб через розвиток соціальної активності учнів виховувати в них почуття власної гідності, надати їм можливість проявити себе і самовиразитись.

Список використаних джерел

1. Освітні парадигми сучасності. – [Електронний ресурс].
– Режим доступу
: https://studopedia.su/16_148949_osvitni-paradigmi-suchasnosti.html

Шендюх О. І.

практичний психолог, методист
Зашківський ліцей ім. Є Коновальця

ВНЕСОК АРТ-ТЕРАПІЇ В РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ОСОБИСТОСТІ

Особистість людини є емоційно-розвинутою. Емоційність є важливим провідником продовж нашого існування. Важливо знати і розуміти, що емоції мають здатність перепливати у стани та почуття формуючи певні сталі, та змінні аспекти людського життя.

Емоційний інтелект вміщує в собі здатність розуміти виникнення і прояв не лише власних емоцій, але й емоцій іншої людини чи певної людської групи (малих груп, великих груп, чи навіть окремої нації, чи народу в певний історичний період). Сюди відноситься не лише емпатичні прояви щодо почуттів інших, але й розуміння їх виникнення.

Важливо зазначити, що в основі емоційного інтелекту лежить емоційна пам'ять. Вона є однією з потужних рушійних і ресурсних сил, вмістилищем власного емоційного та почуттєвого досвіду. Коли цей досвід вдало застосовувати у власному житті (самоусвідомлення, самоаналіз) та позитивно в ньому взаємодіяти з іншими (міжособистісні стосунки – розуміння інших їх переживання, а як наслідок і розуміння їх вчинків з точки зору емоцій). Такий процес постійної взаємодії і вдосконалення зміцнює потугу емоційного інтелекту.

Коли розглядати позитивні емоції і почуття, які містить емоційна пам'ять, то розуміємо, що вона допомагає створювати позитивний ресурс, який є важливим у будь-якому життєвому напрямку. Арт-терапія в роботі з позитивними емоційними надбаннями дає широкі можливості, тому що вона вказує на додаткове явище «образ», тобто має можливість

візуалізувати прожити емоцію чи почуття їх зберегти і за допомогою образу відтворити, пригадати. Мої спостереження у цьому керунку доводять їх ефективність. У ході апробації методики «Смачна емоція, стан, почуття» був підтверджений цей алгоритм дії, а також виявлений додатковий механізм емоційної пам'яті - смак. Цей алгоритм роботи дає можливість вважати, що емоції, які фіксуються смаковими рецепторами, при відтворенні ідентифікуються за допомогою смаку, надають особистості певного емоційного тону.

Робота з усвідомленим і неусвідомленим механізмом позитивної емоційної пам'яті в арт-терапії дає змогу формувати емоційний інтелект з можливістю попередження та профілактики некоректної поведінки в соціумі (наприклад булінгової поведінки) і не лише в дітей шкільного віку, але й у дорослої особистості.

Окрім позитивних емоцій в арсеналі людської психіки є й негативні емоції, які безперечно мають свою важливість і необхідність для формування емоційного інтелекту. Негативні емоції мають так звану регулюючу і зберігаючу функцію. Для прикладу «я боюсь, бо є загроза для життя, чи є загроза для життя і я боюсь» такий емоційний момент спонукає виконати певні захисні дії для самозбереження.

П. П. Блонський приводить приклади впливу емоційної пам'яті на формування характеру. Жахливе покарання в дитинстві може зробити людину боязкою, постійна пам'ять про пережите нещастя – меланхолійною [1]. У таких життєвих випадках арт-терапія може зарадити, скоректувати, певні труднощі в характері, надаючи потрібного ресурсу особистості. Адже емоції незалежно від своєї якості позитивної чи негативної є рефлексорним явищем психіки. Емоційний інтелект не спонукає до осудження емоцій будь якої якості, адже вони мають право бути прожитими людиною «тут і тепер» при їх виникненні, а коректність їх проживання залежить саме від емоційного інтелекту. Важливо наголосити

саме на моменті «прожити емоції», якщо людина не проживає емоцію, а подавляє її в собі, це призводить до так званого психосоматичного аспекту дії на організм особистості. Тут поміч арт-терапії також є досить ваговою. Вона забезпечує велику кількість способів у роботі з негативними емоціями та почуттями. Ось деякі з них: малювання, ліплення глиною, робота з кінетичним піском, з природними матеріалами (шишки, жолуді, мушлі...), створення колажів і т.д.

Від того, як особистість розуміє, що відбувається з нею в емоційному еквіваленті і від розуміння іншої людини в цьому ж еквіваленті, дає змогу комунікувати на позитивному рівні, тобто позитивно взаємодіяти. Тому важливо вміти з користю для себе користатись з емоцій, їх переживати і їх застосовувати у своїй життєдіяльності.

Цікавий факт: існує певна міжнародна тренінгові компанія Talent Smart.

Уже декілька десятиліть вона проводить дослідження емоційного інтелекту. За її останніми даними, саме EQ на 58% визначає можливість кар'єрного розвитку в будь-якій сфері, високий EQ властивий 90% топ-менеджерів світових організацій і люди з високим емоційним інтелектом заробляють в середньому на 29 тис. дол. на рік більше ніж їх колеги з низьким EQ [2].

Таким чином, можна вважати, що емоційна пам'ять як фізіологічний і психічний аспект, з однієї сторони, та арт-терапія як корегувальний засіб по емоційному усвідомленню себе та інших людей, з іншої сторони, у розвиток емоційного інтелекту вносять важливий вклад.

Список використаних джерел

1. Варій М. Й. Психологія особистості. Київ центр учбової літератури 2008.

Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів: тези доповідей (Львів, 19 травня 2022 року)

2. Кебеті А. Освіта майбутнього. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://bloq.aqrokebety.com/shchc-take-emotsiynyy-intelekt>.

Крамар Р. І.

доктор юридичних наук, доцент
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0001-5086-9845>

ЗАВДАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА У СФЕРІ ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗШУКУ АКТИВІВ

Протидію транскордонній корупційній злочинності у формі її профілактики, боротьби, а також мінімізації негативних наслідків від пов'язаних з нею проявів, неможливо без вибудовування ефективного міжнародного співробітництва, яке в теорії права традиційно відноситься до основних функцій будь-якої держави. У його зміст включені не тільки політичний, економічний, соціальний, а й, безумовно, правовий аспект, як найважливіший фактор забезпечення сталого державного розвитку.

Спільно з іншими країнами протидія корупції на основі міжнародних і міждержавних договорів, двосторонніх і багатосторонніх угод компетентних органів різних держав, а також універсальних правових принципів, наприклад, принципу взаємності, використання якого допускається в міжнародних відносинах і за відсутності міжнародних договорів.

В даний час зростання обсягів легалізації (відмивання) незаконних доходів, займає одне з лідируючих місць серед найбільш тривожних тенденцій у світовій статистиці корупційних злочинів. За оцінками експертів, в останні роки доходи від різного роду корупційних злочинів становлять від 2 до 5% світового валового продукту, тобто від 1 до 3 трлн. доларів США в рік, при цьому щорічно в світі відмивається не менше 600 млрд. доларів США [1].

У свою чергу, легалізація незаконних доходів тісно пов'язана з такими явищами, як відтік капіталу за кордон,

корупція, фінансування тероризму, використання офшорних юрисдикцій для приховування джерела походження доходів та ухилення від сплати податків. У зв'язку з цим виявлення, розшук та управління активами, одержаними від корупційних злочинів стає однією з найбільш актуальних завдань, що стоять перед міжнародним співтовариством в цілому і перед кожною державою окремо.

Створення спеціалізованих інституцій з протидії корупції є основним напрямів антикорупційної стратегії України до 2017 р., затвердженої Законом України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки» № 1699-VII від 14 жовтня 2014 р. [2].

Стаття 6 Конвенції ООН проти корупції, прийнятої 31 жовтня 2003 р. встановлює, що кожна держава-учасниця забезпечує формування органу або, у передбачених законодавством випадках, органів, які здійснюють запобігання корупції, згідно з основоположними принципами національної правової системи, (п. 1) [3].

Відповідно до зазначених вимог до 2017 року було створено ряд органів, які наділені спеціальними повноваженнями щодо протидії та запобігання корупційним злочинам в Україні, зокрема Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, а також Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів та ін.

Отож, АРМА – це центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізацію національної політики у сфері виявлення та розшуку активів, одержаних злочинним шляхом, а також з управління активами, на які було накладено арешт або які було конфісковано у кримінальному провадженні. АРМА

утворюється за рішенням Кабінету Міністрів України та є підконтрольним й відповідальним перед урядом. Також АРМА є підзвітним Верховній Раді України у межах визначених законодавством.

Завданнями діяльності Національного агентства з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів відповідно до положень Розпорядження КМУ «Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2021 рік» від 24 березня 2021 р. № 276-р є: організація забезпечення виконання судових рішень про передачу в управління Національного агентства активів у кримінальному провадженні, шляхом заборони застосування власниками таких активів, а також пов'язаних з ними третіми особами засобів забезпечення позову в цивільному, адміністративному або господарському процесі, а також створення та контроль за організацією Єдиного державного реєстру активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні [4].

Основні завдання Національного агентства поділені відповідно до сфер реалізації його повноважень: а) завдання з розшуку та виявлення активів; б) завдання з управління активами.

Так, з метою виявлення та розшуку активів Національне агентство:

1) вживає заходів для виявлення та пошуку активів, взаємодіє з правоохоронними органами з метою накладення арешту на зазначені активи та їх конфіскацію;

2) здійснює міжнародне співробітництво з відповідними іноземними органами щодо обміну досвідом та інформацією з питань розслідування активів, пошуку та управління;

3) забезпечувати співпрацю з міжнародними, міжурядовими організаціями та мережами, діяльність яких спрямована на забезпечення міжнародного співробітництва у сфері перевірки активів, пошуку та управління, а також

представляти Україну в іноземних юрисдикціях (стаття 16, частина 1 Закону) [5].

Таким чином, АРМА, за правовим статусом є агенцією, яка включає у свою роботу складні механізми та націлена на ефективне впровадження національної політики у сфері протидії та запобігання корупції.

Сьогодні розслідування та розшук злочинних активів в Україні не обмежуються конкретною установою. Відповідно до ст. Стаття 170 Кримінально-процесуального закону України передбачає, що слідчі та прокурори повинні вжити необхідних заходів для виявлення та розшуку майна, яке може бути вилучене у кримінальному провадженні, особливо шляхом запиту необхідної інформації у АРМА, інших державних органів та органів місцевого самоврядування та окремих осіб [6].

Тому основними об'єктами розслідування та пошуку арешту майна у кримінальному провадженні є суб'єкти досудового розслідування (слідчі, прокурори, детективи тощо). АРМА - це лише одна з організацій, до яких слідчі можуть звернутися, щоб ідентифікувати та шукати активи для цілей свого провадження.

Натомість національне агентство, на відміну від інших державних органів, які володіють інформацією про активи фізичних та юридичних осіб, є, згідно положеннями ст. 2 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» центральним органом виконавчої влади з спеціальним статусом [5].

АРМА забезпечує формування та реалізацію національної політики у сфері відстеження та виявлення активів, що можуть бути вилучені у кримінальному провадженні, або у справі про визнання активів необґрунтованими та їх вилучення в дохід держави, а також з управління активами, на які накладено арешт у кримінальному провадженні та у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід

держави або які було конфісковано у кримінальному провадженні або стягнуто за рішенням суду в дохід держави внаслідок визнання активів необґрунтованими [5].

Список використаних джерел

1. A Glossary of International Criminal Standards / OECD, 2019. – 127 p.; Denying Safe Haven to the Corrupt and the Proceeds of Corruption / OECD, Asian Development Bank, 2019. – 81 p.
2. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики (Антикорупційна стратегія)» на 2014 – 2017 роки. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 46. ст. 2047.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_c16.
4. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2021 рік: Розпорядження КМУ від 24 березня 2021 р. № 276-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/772-19>.
5. Закон України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» від 10 листопада 2015 року № 772-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2016. № 1. Ст. 2.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page>

Кайдрович Х. І.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри економіки підприємств
та інформаційних технологій

ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

<https://orcid.org/0000-0002-0362-7779>

РОЛЬ І МІСЦЕ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Мале підприємство – це елемент системи ринкових відносин в господарстві країни, який забезпечує її інноваційну активність і підтримує конкурентне середовище.

При визначенні малого підприємства використовуються кількісні та якісні характеристики.

До якісних характеристик відносять: висока організаційно-функціональна гнучкість, високий рівень конкуренції, простота організації, поєднання в одній особі кількох виробничо-управлінських функцій, переважна орієнтація на місцеві джерела сировини і ринки збуту продукції, обмеженість грошових і матеріальних ресурсів, потреба у підтримці державою і великим бізнесом.

До кількісних характеристик відносять: кількість робітників, обсяг продаж, величину активів, кількість підрозділів, частку фірми на ринку, сукупний капітал підприємства.

Роль і місце малих підприємств в національному господарстві виявляється в виконуваних ними функціях:

- формування конкурентного середовища;
- надання ринковій економіці гнучкості, оперативності реагування на потреби ринку, мобільності;
- прискорення реалізації новітніх ідей;
- створення нових робочих місць і вирішення проблеми зайнятості;

- пом'якшення соціальної напруги, демократизація ринкових відносин, створення середнього класу.

Основними причинами недостатнього розвитку малого підприємництва в Україні є: відсутність дійового механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого підприємництва; умови оподаткування; низько темпи в процесі реформування власності; відсутність належного нормативно-правового забезпечення розвитку малого бізнесу; обмеженість або повна відсутність матеріальних фінансових ресурсів; недосконалість системи обліку та статистичної звітності малого підприємництва, обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення.

Основними макроекономічними методами, що впливають на розвиток малого підприємництва, є: обмеженість внутрішнього попиту та наявність кризи збуту на внутрішньому ринку; вкрай незначна інвестиційна активність, обмеженість кредитів.

Також ключовими проблемами на шляху подальшого розвитку та росту малого бізнесу в Україні є проблеми при виході на ринок для новостворюваних підприємств та надмірні податки для існуючих підприємств.

Тому подальший розвиток ситуації без активного та позитивного втручання держави може призвести до згортання цього сектора економіки з відповідним загостренням економічних проблем та посиленням соціальної напруги. Через це і виникає необхідність дієвої державної політики підтримки малого бізнесу.

Формування державної політики розвитку малого підприємництва полягає у створенні цілісної системи його державної та громадської підтримки. Одним з дієвих механізмів розвитку підприємництва є прийняття, відповідно з положенням Концепції державної політики розвитку малого підприємництва, однойменної Програми та регіональних

програм, які враховують специфіку кожної території і визначають пріоритети розвитку підприємництва.

За допомогою реалізації відповідних Програм створюються умови для збільшення кількості діючих малих підприємств, приріст нових робочих місць, росту частки малих підприємств у валовому внутрішньому продукті, додаткових надходжень до бюджету, отримання додаткових товарних ресурсів, підвищення рівня конкуренції серед вітчизняних товаровиробників; допоможе вирішенню соціально-політичних завдань; формуванню широкої ніші дрібних власників, яка є основою соціально-економічних реформ, гарантом політичної стабільності та демократичного розвитку суспільства, і, відповідно, послаблення до соціальної диференціації населення.

Список використаних джерел

1. Жирко С. О. Проблеми розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/ebook/db/200712/dos/2/25.pdf>.
2. Швець Г. Сучасні тенденції малого підприємництва в Україні. URL: http://econf.at.ua/publ/konferencija_2017_10_20.
3. Тимченко О. І. Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в регіонах України. Ефективна економіка. 2015. № 6.
4. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики: монографія. - [3-тє вид.]. - К.: Товариство «Знання», КОО, 2005. - 302 с.
5. Панасюк О.В. Роль спрощеної системи оподаткування у зміцненні конкурентоспроможності суб'єктів малого підприємництва в Україні / О.В. Панасюк // Науковий вісник НУДПСУ. - 2008. - №4 - 206 с.

6. Селезньов В.В. Основи ринкової економіки України: [навч. посібн.] // К.: А.С.К., 2006. - 688с.
7. Супруненко С.А. Поняття малого бізнесу в умовах ринкової економіки / С.А. Супруненко Актуальні проблеми економіки // 2009 - №4, - 170 с.
8. Труш І. Органи державної влади, що забезпечують підтримку малого підприємництва / І. Труш Право України. - 2005 - №3 - 68 с.
9. Усик В.І. Розвиток поняття. Сектор малого і середнього бізнесу в Україні В.І. Усик Економіка та управління підприємствами - 2009- №4, 165 с.

Романишин Ю. О.

канд. іст. наук, доцент

<https://orcid.org/0000-0002-6310-1568>

ЗАРОДЖЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ ПРЕСИ ПОЛЬЩІ (ВІД ПОЧАТКУ І ДО 1939 РР.)

Охарактеризувати зародження польської преси, не так легко. З плином часу частина архівних матеріалів не збереглася, а та, що збереглася інформація, розкидана по архівах. Першими хто спробував укласти бібліографію польської преси до 1871 р. був Естрайхер. Це видання не повне, але значну інформацію можемо почерпнути. Конкретні дані і то по окремих територіях досліджував К. Неcka, F. Reczyński, R. Okreta, A. Czarnowskiego та ін.

Першими містами де було засновано випуск польських періодичних видань були Варшава, Краків та ін. Починаючи з 1661 до 1729 р. було засновано – 19 періодичних видавництв. У цей період засновано відоме періодичне видання: «Kurjer Polski» у 1729 р. з ініціативи і під редакцією Numańskiiego в друкарні («Piętarów»). Пізніше видання перейшло до о. Ізуїтів, які видавали його до 1799 р.

1729 – 1764 р. засновано – 32 періодичних видавництва, за цей час перестали існувати – 24 видавництв. Була заснована у Варшаві «Gazeta Warszawska» (1774 р.).

1764 – 1794 рр. засновано – 57 періодичних видавництв з них 8 залишились виходити у наступні роки, серед них «Kurjer Polski».

1794 – 1815 рр. було засновано – 70 періодичних видавництв. Хоча у зазначений період були роки, коли ні одного видавництва у Польщі не було засновано. Важливим є заснування у Львові «Gazeta Lwowska» (1811 р.).

Наступний етапу який розпочався у 1815р. і тривав до вибуху листопадового повстання 1830 р. ознаменований

зародженням нових видавництв. За цей період відкрилося – 170 видавництв з яких – 50 видавництв продовжувало видавати свої видання з попередніх років.

Починаючи з 1821 р. кількість видавництв починає зменшуватись. Так у 1821 р. було 50, 1822 – 55 у 1823 – 50 у наступних роках становили між 41 і 47 видавництвами. Починаючи з 1830 і у наступні роки почалося зародження нових видавництв у Польщі.

Зародження видавництв зменшилось після повалення повстання у листопаді 1831 р. Починаючи з 1848 р. кількість видавництв знову зростає.

Від 1831 р. до 1881 р. загалом засновано – 960 видавництв, серед яких починаючи з 1830 р. закритося – 46 видавництв.

За п'ятдесят років (1831 – 1881 рр.) були засновані видавництва таких відомих газет як «Czas» (1848), «Tygodnika Ilustrowanego» (1859), «Gwiazdki cieszyńskiej»(1848), «Dziennika Poznańskiego» (1859), «Gazety Rolniczej» (1861), «Kurjera Porannego» (1877) та ін.

Від 1881 до 1905 р. засновано – 708 нових видавництв, а перестало існувати – 243 видавництва. Наступний етап розпочинається у 1905 р. і закінчується початком Першої світової війни у половині 1914 р. За цей час засновано – 1080 періодичних видавництв, перестало існувати – 350.

Станом на 1 серпня 1914 р. існувало – 1150 видавництв польських періодичних видань. Серед них у Варшаві – 265, Львів – 200, Краків – 165, Познань – 70, Вільно – 20 ін. містах.

Від початку вибуху Першої світової війни і до кінця 1914 р. перестало виходити 850 видавництв періодичних. Від того часу статистика польських видавництв виглядає так:

	1915 – 1918 рр.			
у році	1915	1916	1917	1918
засновано	67	89	94	173
видавали видання	411	447	502	612
перестали видавати	53	39	63	37
залишилось	358	408	439	575

	1919 – 1928 рр.			
у році	засновано	виходило	перестало вих.	залишилось
1919	418	1056	219	837
1920	453	1290	297	993
1921	408	1401	204	1197
1922	317	1514	231	1283
1923	198	1481	176	1305
1924	212	1517	163	1354
1925	423	1777	186	1591
1926	322	1913	238	1675
1927	274	1949	233	1716
разом	<u>3088</u>		<u>1947</u>	

Загальна статистика (станом на 1925 р.) видавництв які видавали періодику у Польщі виглядала так: 1389 виходило польською мовою, 320 іншими мовами, одне видання мовою есперанто.

Можемо звернути увагу, що відразу після Першої світової війни та після утворення Другої Речі Посполитої, кількість періодичних видавництв у Польщі почали зростати.

У 1927 р. виходило в Польщі – 1961 часопис, перестало виходити – 515 часописів, засновано – 541 і відновило видання – 164. загальне число – 1961 часопис. У 1927 р. виходили польською мовою – 1579, жидівською – 136, німецькою – 96, українською – 85, білоруською – 22, іншими мовами – 43 часопис.

Найбільше часописів виходило у варшавському воєводстві – 651, тобто 1/3 всіх видавництву Познані – 263 часописів, Львів – 232, Краків – 148, Лодзь – 109, Вільно – 83, Поморє – 81 та ін. Найменша кількість часописів виходила у

східних воєводствах: Станіславів – 23, Полісся – 20, Новоградок – 10, Тернопіль – 7.

Часописи поділялися на час виходу. У 1927 р. виходило – щоденних часописів – 175, два рази в тиждень – 121, тижневиків – 506, двотижневиків і часописів які виходять три рази в місяць – 249, місячників – 636, інших які виходять нерегулярно, або не рідше ніж один раз у місяць – 274.

Зважаючи на офіціальну статистику з 1937 р. у Варшаві друкувалося – 1504 періодичних видань, у Львові – 243, Познаню – 212, Кракові – 131, Катовіціях – 104, Вільно – 83, Лодзь – 69 та ін.

Розвиток польської преси у Польщі відіграє значну роль не тільки у поінформуванні мас, а і у об'єднанні Польщі. Газета, журнал приносить читачеві образ життя його міста, провінції, краю і цілого світу, інформуючи його, підживлюючи його інтерес об'єднуючи його у суспільство. Читаючи газету, відриває його від особистих, щоденних справ, надихає до великих справ суспільних, будить почуття з'єднання народів.

Лібрук-Ліпкевич С. Я.

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник,
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0002-5035-0071>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Процес глобалізації є дуже поширеним у фінансовій сфері. Інформаційні технології дали можливість поєднати разом фінансові центри світу, скоротити час укладання угод та знизити їх вартість. Хвиля злиття й поглинань у розвинутих країнах і дерегульованість економіки останніми десятиріччями минулого століття призвели до виникнення фінансових холдингів. Фінансовий ринок став розвиватися за рахунок власних джерел, відособлюючись від реальної економіки.

Важливим наслідком цього стала фактична незалежність світового фінансового ринку від політики окремих країн світу. Додатково прогресуючий розвиток комунікаційних систем на фоні лібералізації міжнародних економічних і, зокрема, валютно-фінансових відносин привів до практично абсолютної мобільності капіталу. Ці фактори сприяли виникненню економічного середовища.

Враховуючи співвідношення процесів глобалізації фінансового і реального сектора економіки, виділяють чотири типи глобалізації:

1. Повна глобалізація (реальний і фінансовий сектори економіки обох країн перебувають у тісному взаємозв'язку).
2. Глобалізація переважно фінансового сектора (оскільки мобільність фінансових активів є більшою за мобільність товарів і послуг, то в багатьох випадках розвиток глобалізації відбувається на фінансових ринках).

3. Глобалізація переважно реального сектора (у регіональних об'єднаннях країн ринки деяких видів товарів і послуг можуть бути повністю інтегровані, і виникає ситуація, за якої реальний сектор економіки переважає фінансову сферу за ступенем глобалізації).

4. Відсутність глобалізації (фінансовий та реальний сектори економіки ізольовані в межах національних кордонів).

Сучасні дослідження підкреслюють, що нині домінуючим у світі є другий тип глобалізації, проте якщо проводимо аналіз окремих регіонів і країн, то виявляємо взаємоперетин й інших її типів.

Провідними факторами глобалізації фінансових ринків є: наявність вільного руху капіталу між країнами; лібералізація і дерегулювання фінансових ринків; конкуренція за доступ до капіталу та пошук нових можливостей; мінливість і нестабільність ринків, особливо в країнах, що розвиваються; розвиток інформаційних технологій; стандартизація фінансових продуктів і фінансові інновації.

Варто виділити сучасні тенденції глобалізації фінансових ринків. Зокрема, відбувається суттєва інтеграція міжнародних ринків капіталу, поштовхом до якої стала ліквідація багатьох бар'єрів при вході на національні ринки капіталу міжнародних кредиторів та позичальників, зниження трансакційних витрат, стрімкий розвиток інформаційних систем і т.п.

Тенденція на злиття фінансових установ приводить до виникнення міжнародних фінансових холдингів, що об'єднують страхові компанії, пенсійні та взаємні фонди, інвестиційні й комерційні банки і охоплюють у своїй діяльності різноманітні сегменти фінансового ринку.

Відбувається концентрація міжнародних фінансових ринків та їх комп'ютеризація й інформатизація. Суть останніх полягає в широкому використанні учасниками міжнародних фінансових ринків новітніх інформаційних систем, глобальних баз даних та інтегрованих систем управління операціями. Дія

інших факторів глобалізації безпосередньо залежить від розвитку інформаційних технологій. Так, комп'ютерні системи широко використовують у світовій торгівлі борговими цінними паперами, управління ризиками і т. д. Деякі міжнародні банки інвестують суми в обсязі до 25 % своїх загальних щорічних операційних витрат тільки на розвиток своїх інформаційних технологій.

Міжнародні інвестори та позичальники, які функціонують на глобалізованих фінансових ринках, висувають їм ряд вимог, що, в свою чергу, є наслідками фінансової глобалізації, зокрема: висока якість продуктів та вигідна ціна на них; високий рівень диверсифікації та інтенсивна інноваційна діяльність; висока ліквідність фінансових продуктів; професійне управління ризиками; ефективний розподіл капіталу у світовому масштабі.

Глобалізація відчутно впливає на фінансовий стан пенсійних фондів різних регіонів та держав, що об'єктивно відбивається на матеріальному стані людей похилого віку, які нерідко живуть на свої фінансові заощадження.

Зазначимо, що крім прямих втрат, яких може зазнати через глобалізаційні проблеми значна кількість економічних суб'єктів, її негативними соціальними наслідками є також загальна невпевненість підприємців й усіх працівників у перспективі свого економічного становища та загострення соціальних суперечностей.

Процеси інтеграції України у світовий та європейський фінансові ринки потребують розробки національної моделі розвитку українського фінансового ринку, в основі якої має бути гармонізація існуючої нормативно-правової бази щодо фінансових ринків із європейським і міжнародним законодавством. Саме в цьому напрямі мають бути спрямовані подальші дослідження.

Список використаних джерел

1. Герст Пол. Сумніви в глобалізації. Пер. з англ. / Пол Герст, Грехем Томпсон - К.: К.І.С., 2019. - 306 с.
2. Сорос Дж. Джордж Сорос про глобалізацію / Джордж Сорос. - К.: Основи, 2012. - 173 с.
3. Стукало Н.В. Глобалізація й розвиток фінансової системи України /Н.В. Стукало //Фінанси України. - 2005. - №5. - С. 21-34.
4. Макушкин А. Г. Фінансова глобалізація / А. Г. Макушкин //Вільна думка 21 століття. - 2021. - № 11. - С. 32-40.
5. Міжнародні фінанси / За заг. ред. О. Мозгового. - К.: КНЕУ, 2005. - 504 с.
6. Robertson Roland. Modernization, Globalization and the Problem of Culture in World-Systems Theory / Roland Robertson, Frank Lechner // Theory, Culture & Society II (3). 1985. – P. 111.

Хитра О. Л.

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу
Львівський державний університет внутрішніх справ

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАГУВАННЯ НА КРИЗОВІ СИТУАЦІЇ В ДЕРЖАВІ

За час зростання російсько-української агресії Україна за неповний лютий та березень місяці 2022 року злочинного наступу окупаційних військ та й за період з 2014 року накопичила немало практичного досвіду щодо виявлення та подолання кризових ситуацій в країні.

Враховуючи актуальність вказаного напрямку, особливого значення у протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам набуває позитивний досвід країн, які пройшли цей рубікон та мають методичне спрямування щодо захисту від цих викликів.

Перш за все у розкритті зазначеної тематики слід звернути увагу на роль Організації Об'єднаних Націй у забезпеченні міжнародних операцій з надання допомоги в умовах надзвичайних ситуацій. Так, основи безпеки людства, які закладені у Резолюцію Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй 46/182 «Зміцнення координації гуманітарної допомоги надзвичайного характеру Об'єднаними Націями», повністю віддзеркалюються та доповнюються у Резолюції Генеральної Асамблеї ООН A/RES/71/129 від 26 січня 2017 року «Безпека і захист гуманітарного персоналу та захист персоналу Організації Об'єднаних Націй», резолюції Ради Безпеки про захист гуманітарного персоналу, а також включаючи резолюцію 2175 (2014 року) від 29 серпня 2014 року.

Мінливий характер загроз, з якими персонал Організації Об'єднаних Націй стикається при розгортанні конфліктів, визначає те, що «...у 2015 році від інцидентів, які порушували безпеку і захист, постраждали 1819 осіб, або 1,01 відсотка від загальної чисельності персоналу системи Організації Об'єднаних Націй, при цьому 39 співробітників загинули (з них 23 - в результаті актів насильства, а саме – злочинів, терористичних актів і збройного конфлікту), 229-ох було поранено (з них 99 - в результаті актів насильства), 21-го викрадено, 69 арештовано або затримано і у 405-ти випадках повідомлено про залякування і утиски. Необхідно відзначити, що ці цифри не враховують персонал Організації Об'єднаних Націй, який не належить до системи забезпечення безпеки Організації Об'єднаних Націй, наприклад, місцевих співробітників, з яких 21 особа у 2015 році отримала поранення, 3 – викрадені, 30 – арештовані або затримані і у 80-ти випадках повідомлено про їх залякування та утиску» [1].

Найбільш ураженим у військових конфліктах є медичний та гуманітарний персонал, на якого покладено весь тягар у наданні медичної допомоги в умовах ведення бойових дій. І не зважаючи на шалені обстріли, медичний персонал не залишає бойового місця і надає кваліфіковану медичну допомогу в умовах повної професійної і моральної незалежності, дотримуючись всіх канонів поваги до людської гідності, рятуючи поранених ціною свого життя.

Неменшою оптимальною та найбільш сприятливою моделлю у подоланні виникнення загрози є методика «DSMA-Notice», яка взята на озброєння Об'єднаним Королівством. Сутність вказаної моделі полягає у офіційному зверненні Уряду країни до редакторів новин не інформувати і не транслювати матеріали щодо стану політичної, економічної та інформаційної безпеки, які носять конфіденційний характер і належать до юрисдикції національної безпеки.

Нам імпонує також механізм удосконалення системи планування та спільного реагування на надзвичайні ситуації, який запроваджується в НАТО. Координаційним центром цього реагування виступає Комітет НАТО з планування на випадок надзвичайних ситуацій (КПНС). Метою його діяльності є запровадження організаційно-правових заходів, спрямованих на підвищення рівня готовності держав-членів РЕАП до ліквідації наслідків техногенних катастроф та стихійних лих.

До складу КПНС входять 4 робочі органи за 8 напрямками діяльності у сфері планування на випадок надзвичайних ситуацій:

1. Група цивільного захисту:

а) цивільний захист та реагування на катастрофи.

2. Транспортна група, яка включає 3 підгрупи з планування за напрямками:

а) цивільна авіація;

б) морські перевезення;

в) внутрішній наземний транспорт.

3. Об'єднана група з охорони здоров'я, сільського господарства та планування продовольчих ресурсів, яка включає 2 підгрупи за напрямками:

а) охорона здоров'я;

б) планування продовольчих ресурсів та сільського господарства.

4. Група з промислового та комунікаційного планування на випадок надзвичайних ситуацій:

а) промислові ресурси;

б) цивільний зв'язок [2].

У 1997 році був підписаний «Меморандум про взаєморозуміння щодо планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру та готовності до катастроф між Міністерством України з надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської

катастрофи та Організацією Північноатлантичного договору» [3].

Як далі було зазначено у Меморандумі «...з метою розширення та поглиблення можливостей у галузі готовності до катастроф, співробітництво між сторонами, зокрема, буде зосереджено на наступних сферах взаємного інтересу:

(а) Обмін інформацією, експертизою та досвідом, шляхом семінарів, практикумів, пілотних проектів щодо оцінки ризику, планування на випадок надзвичайних ситуацій, запобігання катастрофам, аналізу після катастроф, а також готовності та управління катастрофами взагалі;

(b) Планування на підтримку управління катастрофами, включаючи удосконалення можливостей регіонального реагування та взаємосумісності при ліквідації наслідків катастроф, зокрема, гасіння великих пожеж на нафтових або газових свердловинах та трубопроводах;

с) Враховуючи можливості України у галузі транспортної авіації, розглядати плани з транспортної підтримки при управлінні катастрофами, з особливою увагою на підсилення домовленостей щодо аеромедичної евакуації, з подальшим розглядом загальної концепції та принципів, дійсних для Альянсу та країн-партнерів (наприклад, взаємосумісність обладнання, особистого складу та підготовки);

(d) Ґрунтуючись на винесених уроках Чорнобильської катастрофи, проводити дослідження, націлені на поглиблення, шляхом міжнародного співробітництва, загальних можливостей реагування на ядерні аварії [3].

Відомо, що кожне завдання, яке за своїм результатом було успішно виконано, зобов'язане настирливий та клопітливий діяльності. Так само усунення загроз посягання безперечно повинно залежати від цілеспрямованого опрацювання методики упередження та припинення небезпек,

яка модулюється та удосконалюється за допомогою вироблення стратегії та тактики у ході навчань з ліквідації загроз з настанням кризової ситуації.

Позитивним прикладом у цьому напрямку виступає система навчань НАТО з врегулювання криз, яке проводиться з урахуванням та дотриманням стратегічного політико-військового рівня.

Навчання НАТО з врегулювання криз було започатковане ще у 50-х роках ХХ сторіччя з перших років «холодної війни» між Заходом та СРСР. Згодом це проявлялося у протистоянні між Варшавським договором та НАТО (навчання FALLEX «Осінні навчання», «Зимові навчання», «Цивільно-військові навчання»). Далі вже у 1980 роках навчання НАТО проводилося по парних роках... «...WINTEX-CIMEX були комплексними двотижневими динамічними навчаннями і навчаннями із забезпечення підкріплення на стратегічному, оперативному і тактичному рівнях в усіх трьох сферах – на землі, на морі і у повітрі – із застосуванням сил, розгорнутих на постійній основі в Західній Європі, з тактичним ядерним виміром» [4].

Подібні навчання НАТО також проводилося на Балканах при ліквідації кризових ситуацій в Югославії, після чого цивілізоване міжнародне співтовариство почало дивитися на таке втручання як на легітимний засіб запобігання широкомасштабного порушення прав людини. Сучасний стиль проведення з врегулювання кризових ситуацій дедалі стає більш напруженими і за своїми масштабами вирішення завдань складним та проблематичним. Причинами їх викликання стають глобальна життєва нестабільність, гібридна війна, кібератаки, широка міграція населення та тероризм.

Метою проведення навчання НАТО з ліквідації кризових ситуацій є зростання стратегічної культури, усвідомлення ризиків і готовності. Ці навчання покликані надати допомогу

щодо з'ясування та вирішення широкого кола кризових сценаріїв, ролей, планів і процедур під час їх проведення. «...Навчання також об'єднують роздрібнені громади, які займаються врегулюванням криз в штаб-квартирі НАТО, у столицях країн Альянсу, стратегічних командуваннях і країнах-партнерах та допомагають їм обговорювати і готувати спільні висновки щодо навчань і щодо чинників, які допоможуть зменшити будь-які виявлені загрози» [4].

Продемонстрована міжнародна практика щодо реагування на кризові ситуації ще раз свідчить про весь дієвий механізм, суб'єктами якого виступають міжнародні організації, органи публічної влади та громадськість, діяльність яких у взаємодії з правоохоронними органами спрямована на усунення зовнішніх та внутрішніх загроз держави.

Список використаних джерел

1. Безпека і захист гуманітарного персоналу та захист персоналу організації об'єднаних націй. URL: https://www.ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/byeityena-k-iashyfk-gtsparkkhau-rsgs-tyeufsraots-kha-iashyfk-tyeufsraots-sugarkiashchkl-sb-zherarysh/.
2. Співробітництво у сфері планування на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-nato/spivrobotnictvo-u-sferi-planuvannya-na-vipadok-nadzvichajnih-situacij-civilnogo-harakteru>
3. Про взаєморозуміння щодо планування при надзвичайних ситуаціях цивільного характеру та готовності до катастроф між Міністерством України з надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Організацією Північноатлантичного договору: Меморандум 950_004 від 16 грудня 1997

року: URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_004#Text.

4. Навчання НАТО з врегулювання криз: підготовка до невідомого.

URL. <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2020/02/07/navchannya-nato-z-vregulyuvannya-kriz-pdgotovka-do-nevdomogo/index.html>.

Чистоклетов Л. Г.

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного
та інформаційного права

Навчально-наукового інституту права,
психології та інноваційної освіти

Національного університету «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ЗАГРОЗАМ ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ

На початку ХХІ сторіччя в наслідок проникнення сучасного інформаційно-технологічного прогресу в політичне, економічне, культурне та духовне життя людини, суспільства та держави було змінено стереотипи нормального ритму життєдіяльності суспільства. Вказані зміни призвели до розуміння ролі інформації як динамічної складової розвитку держави, нових методів та форм управління інформаційними процесами в сфері діяльності органів публічної влади.

Проте, бурхливий розвиток інформаційного простору, як виявилось, показав себе у дволикому образі. З однієї сторони він став зручним у доступі засобів інформації. Сьогодні юридичні та фізичні особи можуть вільно увійти через Інтернет на різноманітні телепередачі, взяти участь, не виходячи з помешкання, за допомогою телефону у дискусіях, розважальних програмах, розіграшах та користуватися іншими інформаційно-комунікаційними послугами.

Але існує ще зворотна сторона інформації, за допомогою якої виникли проблеми, пов'язані з неправомірними діями суб'єктів, які за допомогою використання засобів електронно-інформаційного середовища почали входити у мережі діяльності державних та приватних установ, закладів та підприємств, з метою отримання та обробки несанкціонованої інформації, використовуючи її у спекулятивному напрямку.

Враховуючи активність у використанні сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій та існуючу загрозу, яка може завдати національній безпеці, міжнародна спільнота прибігає до прийняття рішучих заходів щодо протидії вказаним викликам.

Однією з ведучих країн, яка не тільки винайшла перший комп'ютер, але й прийняла ряд нормативно-правових актів щодо його розвитку та удосконалення є Сполучені Штати Америки. Уявляється, що «...американським компаніям та університетам належить більша частина світових інформаційних технологій. У середині 1990 років у США було зосереджено 426 із 816 світових інформаційних банків даних з науково-технічних дисциплін і 716 із 1035 наявних у світі баз даних з економічних дисциплін», крім того, - « США залишаються найбільшим в світі ринком програмного забезпечення» [1].

Проте, не зважаючи на ці досягнення, США однієї з перших країн світу довелося зіткнутися з проникненням кіберзлочинності у передвибірні компанії, до програмних, програмно-апаратних засобів, у державне управління та приватну діяльність рядових громадян, завдавши їм значної політичної та економічної шкоди.

Лише тільки у вересні 2020 року, у період пандемії, коли більшість працівників компаній працюють у онлайн-режимі в домашніх умовах, жертвами атак кіберзлочинців стали широковідомі концерни Garmin, яка сплатила здирникам басноносний викуп і Canon – за відмову сплатити викуп поплатилася «зливом» конфіденційної інформації в інтернет. В парламенті Норвегії в наслідок кібератаки, яка була вчинена проти її парламентаріїв, невідомі хакерами зламали їх електронні пошти. В Індії у минулому році, з метою зазіхання на суверенітет, цілісність держави та громадський порядок, урядом країни було заблоковано 118 китайських програм, які своїм віщанням нанесли шкоду інформаційній безпеці Індії.

Як показує наше дослідження, і як вбачаємо з вище вказаного прикладу, Китай у питаннях стеження, кібероборони та будівництву кіберпростору займає одне з ведучих місць в світі, а по кіберміцності – друге місце після Сполучених Штатів Америки, а може у деяких аспектах навіть перше.

Могутнім арсеналом щодо протидії кіберзлочинності мають країни Європейського Союзу. З метою перевірки на міцність та відпрацювання «процедур щодо випробування стійкості європейських кібернетичних систем»..., у вересні 2019 року, «країнами ЄС із кібербезпеки (ENISA) та Європейською комісією було проведено спільні навчання з кібербезпеки, головною метою яких є відпрацювання взаємодії в рамках нової Комунікаційної мережі організацій з протидії кібернетичним кризам (CyCLONE). Новостворена мережа CyCLONE (Cyber Crisis Liaison Organisation Network) дозволило усунути «слабкі місця» такої взаємодії» [2].

Разом з тим, не зважаючи на прийняття вагомих міжнародних нормативно-правових актів та прийняття цілеспрямованих заходів у сфері кіберпростору, залишаються нерозв'язані деякі питання стосовно підготовки персоналу до протидії кіберзлочинності. Так, згідно з отриманими даними, «понад 70% працівників вважають, що кібербезпека є ключовим болем керівників компаній» ... «половина з них (45%) зізнаються, що почуваються погано і готові до боротьби з кіберзагрозами»... «понад 66% опитаних заявили, що скептично ставляться до готовності своїх колег адаптуватися до змін у тактиці кіберзлочинців...» [3].

Таким чином, з урахуванням зазначеного та за умов формування інформаційного простору у міжнародному співдружності виникає потреба в прийнятті рішучих заходів щодо адміністративно-правового врегулювання питаннями забезпечення інформаційної безпеки в світі.

Сьогодні ми є свідками прийняття важливих міжнародно-правових актів в галузі інформаційної безпеки. Починаючи від Резолюцій Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй і закінчуючи стратегічними міжнародними документами країн Європейського Союзу – всі вони стали предметом наукових дискусій та підставою для пошуку спільних шляхів щодо протидії глобальним загрозам та вироблення спільної концепції інформаційної безпеки.

Перша спроба протистояння міжнародної спільноти викликам інформаційному простору під керівництвом ООН пройшла під гаслами «Інформаційне співтовариство і розвиток» у якості проведення міжнародної конференції, яка пройшла в Мідранді (ПАР) 13-15 травня 1996 року. Пізніше цей документ став основою прийняття на 53 сесії Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй Резолюції A/RES/53/70 «Досягнення у сфері інформатизації та телекомунікацій в контексті міжнародної безпеки».

Згодом 1999 році була прийнята на 54 сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй Резолюція 54/50 «Роль науки і техніки в контексті міжнародної безпеки та роззброєння». Вже за результатами 54 сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй було опублікована доповідь Генерального секретаря ООН, яка містила «Принципи, що стосуються міжнародної інформаційної безпеки» [4].

Особливу стурбованість у міжнародній спільноті викликає російська злочинна агресія проти України, в ході якої рашистами використовуються заборонені прийоми ведення інформаційних війн. Європейський союз та його держави-члени разом зі своїми міжнародними партнерами рішуче засудили кібератаку Російської Федерації проти України, спрямовану на супутникову мережу KA-SAT, що керується Viasat. Цинічна кібератака, яка була застосована за годину до вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року,

«...спричинила перебої в зв'язку та збої в роботі не лише державним органам, підприємствам та користувачам в Україні, вона вплинула на інфраструктуру інших європейських країн» [5].

Значна роль у покращенні дієвості системи захисту інформаційно-технологічної інфраструктури надається країнам «Великої сімки – G7». Особливої актуальності набрала зустріч країн «Великої сімки – G7» із участю в неї керівництва нашої держави, яка пройшла 11 травня 2022 року у Рейнській області де було представлено заяву G7 під назвою «Кіберстійкість цифрових інфраструктур перед лицем війни Росії проти України». У ній сім держав "найсуворішим чином" засудили загарбницьку війну Москви. «Ми висловлюємо нашу солідарність з українським народом та сердечні співчуття жертвам звірств, скоєних російськими збройними силами»... <...> «...автори наголошують, що у вільних суспільствах цифрова інфраструктура "повинна бути захищена від зловмисного втручання та впливу авторитарних режимів". Вітаємо Україну "з тим, що зуміла підтримувати мережі зв'язку в надзвичайно складних умовах», йдеться в заяві [6].

Список використаних джерел

1. Роговський Е. Розвиток інформаційного сектору США до початку XXI сторіччя / Е. Роговський. США-Канада. 2002. № 4. С. 32-37.
2. Країни ЄС почали навчання з кібербезпеки // ТОВ «УКРАЇНСЬКА ПРЕС-ГРУПА». URL: <https://day.kyiv.ua/uk/news/290920-krayiny-yes-pochaly-navchannya-z-kiberbezpeky>.
3. У більшості компаній світу не вірять в можливість успішного протистояння хакерам // CNews. URL: https://safe.cnews.ru/news/top/2020-09-22_v_bolshinstve_kompanij_mira).

4. Досягнення у сфері інформатизації та телекомунікацій в контексті міжнародної безпеки: Резолюція A/RES/53/70. Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй. URL: <http://daccessddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/760/05/PDF/N9976005.pdf?OpenElement>
5. ЄС засудив російську кібератаку на супутникову мережу Viasat за годину до вторгнення в Україну. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/05/10/7139160>
6. Країни G7 хочуть допомогти Україні в захисті від кібератак. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/05/11/7139203/>.

Новіков В. В.

кандидат юридичних наук, доцент,
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Модернізація Української державності в контексті трансформації до європейського співтовариства стала домінантною демократичних перетворень в Україні. На передній план висуваються права людини як форма вираження їх свободи.

Формування уявлень і понять про права людини почалося з найдавніших часів історії, з витоків людської цивілізації [1].

Зародження ідеї прав людини було великим кроком на шляху до прогресу та свободи. Кожен етап розвитку людства доповнював до прав людини нові якості [2].

В 1789 р . була прийнята Декларація прав людини та громадянина. Декларація проголосила, що люди народжуються вільними і рівними у правах, мета будь-якого політичного союзу - забезпечення природних та невідчужуваних прав людини.

Першим міжнародно-правовим документом, який виражає принцип поваги основних прав і свобод людини, став Статут Організації Об'єднаних Націй, прийнятий в 1945 році. Він став основним політичним фундаментом для подальшого здійснення співробітництва суверенних держав і народів у галузі прав і свобод людини.

10 грудня 1948 року Генеральною Асамблеєю ООН була прийнята Загальна декларація прав людини. Це перший в історії міжнародних відносин акт, у якому проголошено широке коло основних свобод і прав людини, що підлягають загальній повазі і дотриманню.

Загальні контури нової української державності були окреслені в Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 року. Декларація стала основою для Конституції України, в ній законодавчо закріпленій і державотворчий досвід народу України, і високі стандарти в галузі прав і свобод людини, вироблені людством.

Творення української демократичної держави йде нерозривно з процесом оновлення юридичної бази захисту прав і свобод людини, використання нетрадиційних для старої системи елементів з орієнтиром на Європейські стандарти.

На сьогоднішній день серед правознавців не існує єдиної думки щодо визначення терміна «права людини» і його конкретного змісту. Термін «право» багатозначний: під ним розуміють нерідко різнопланові явища (право як система юридичних норм, суб'єктивне право, моральне право, в нашому випадку і права людини). В найбільш абстрактному вигляді воно означає соціально-виправдану свободу поведінки людини, те, що «можна» робити людині, і те, що сприймається суспільством і ним же підтверджується [3, с. 61].

Розуміння прав людини як певних можливостей частіше превалує у вітчизняних наукових виданнях [4, с. 56]. Категорія можливості (свободи), з точки зору багатьох вчених, дозволяє найбільш адекватно відбити соціальну сутність прав людини [5].

Проблема забезпечення прав особистості значною мірою пов'язана з практичною реалізацією як всього правового масиву, так і його окремих груп, навіть окремо взятих прав. У системі прав і свобод людини чільне місце належить громадянським правам. Конституція України закріпила не тільки систему громадянських прав як загальнолюдських можливостей, а й сформулювала основні гарантії їхнього здійснення. Питання про громадянські права, їх поняття, система і гарантії є предметами дискусії серед вчених-юристів протягом тривалого часу. Так, П.М. Рабінович, визначає

громадянські права як можливості людини, потрібні для її фізичного існування і задоволення біологічних й матеріальних потреб [6]. До яких він відносить, насамперед, право на життя, особисту недоторканність, недоторканність, особистого життя та інші.

Забезпечення прав людини здійснюється у певних конкретних формах: правозастосовній, організаційній, правоохоронній, виховній тощо.

Правозастосовна пов'язана з діяльністю щодо створення необхідних умов для реалізації громадянських прав. Вона характеризується виданням правозастосовних актів з метою конкретизації змісту означених прав, встановлення порядку, меж та засад їх реалізації. Організаційна - характеризується створенням умов для виконання правових актів, які регламентують діяльність органів у сфері забезпечення громадянських прав. Ця форма дозволяє, з одного боку, створювати найбільш доцільний порядок забезпечення прав, а з другого - підтримувати його, приводити у відповідність до умов, які склалися. Виховна - визначається необхідністю підвищення рівня правосвідомості не тільки громадян, але й працівників правоохоронних органів. Пильну увагу треба зосередити на вихованні у громадян правової культури, формуванні активної життєвої позиції. Правоохоронна - складається не тільки із захисту громадянських прав, але і зі створення для їх реалізації найсприятливіших умов.

Всю систему методів можна розбити на дві великі групи: загальні та спеціальні. Серед загальних можна виділити методи переконання та примусу. На сьогоднішній день у нашій державі у діяльності правоохоронних органів забезпечується здійснення методів переконання, що зумовлено самим гуманістичним характером демократичної держави, де відносини між органами держави та громадянами повинні формуватися на засадах законності, гуманізму, демократизму, людяності та справедливості. Переконання виступає засобом

впливу на свідомість та поведінку людини, що являє собою комплекс виховних, роз'яснювальних та заохочуючих заходів, які здійснюються з метою підвищення свідомості, організаційності та дисциплінованості, дотримання всіма громадянами нормативного порядку. Залишається ще необхідність у застосуванні методів примусу як одного із засобів боротьби з порушниками правових норм з метою найбільш ефективного їх виправлення і перевиховання, а також забезпечення законності, прав та свобод людини і громадянина.

Конституційна система громадянських прав найбільш повно враховує реалізацію Європейських стандартів і норм у сфері індивідуальної свободи людини і громадянина.

В Основному Законі нашої держави закріплені всі згадані громадянські права та визначені їхні гарантії, що є безперечним доказом турботи демократичної, соціальної, правової держави про людину в Україні.

Вирішуючи проблему охорони прав та свобод громадянина, забезпечення їх реалізації, необхідно створити відповідну правову базу, яка не тільки проголошує права та свободи громадянина України, але й забезпечує їх гарантію. Для цього, на наш догляд, необхідно: створити механізм охорони прав і свобод; чітко розмежувати компетенцію між органами держави з питань прав та свобод громадянина.

Посиленню охорони прав і свобод громадян може сприяти також запровадження адміністративної відповідальності за діяння, які завдають шкоди новим суспільним відносинам

Законодавство України повинно передбачити більш широкий вибір способів та механізмів захисту прав людини. Вдосконалення всіх механізмів та процедур захисту прав людини стане необхідною умовою формування правової державності.

Список використаних джерел

1. Антология мировой философии - М., 1969.- ТЛ,— С. 506, 522.
2. Лукашева Е.А. Общая теория прав человека.- М.: Изд-во НОРМА, 1996. -С. 2-3.
3. Алексеев С.С. Теория права-/С.С.Алексеев М.БЭК-1996.-С.61.
4. Рабінович П.М. Права людини та їх юридичне забезпечення/П.М. Рабінович (Основи загальної теорії права та держави):Навчальний посібник. - К. - 1996— С. 56.
5. Мороз С.П. Сутність феномена прав людини/ С.П.Мороз// Сучасні проблеми юриспруденції в Україні.- Запоріжжя.-2008.-55с.
6. Рабінович П.М. Права людини та їх юридичне забезпечення (Основи загальної теорії держави та права)/П.М.Рабінович, К.: НМК ВО, 1996 С. 10. Довідник з прав людини. УПФ. К.: Право. 1996.С.18.

Шевчук Л.Т.

д. е. н., проф.,
завідувач кафедри туризму,
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»
<https://orcid.org/0000-0001-8057-6357>

Федоришина Л.М.

д. е. н., проф.,
проректор з науково-методичної роботи,
Університет економіки і підприємництва
<https://orcid.org/0000-0001-8852-0649>

ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ БАЗИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я БІЖЕНЦІВ

Відновлення психічного здоров'я населення, яке вимушено покинуло власні домівки через військові дії, є вкрай актуальним завданням сьогодення. Воно актуалізується до краю в умовах війни, яку розпочала Росія в Україні, коли мільйони людей залишили території, де велися активні бойові дії і мігрували в більш безпечні місця. Біженці, значна частина яких наочно побачила сцени насилля, а ряд осіб безпосередньо відчули весь жах військових атак, зазнали глибоких психологічних травм у зв'язку з агресією ворога. Все це обумовило концентрацію уваги низки вчених, медичних експертів, працівників сфери охорони здоров'я до проблеми реабілітації психічного здоров'я біженців. З'явилася низка публікацій, присвячених цьому питанню [1-2].

Вважаємо, що серед наукових досліджень недостатньо уваги приділяється питанню використання туристичної бази у місцях нового проживання біженців для відновлення психічного здоров'я таких людей, незважаючи на те, що вже нагромаджений величезний практичний досвід у цьому плані. Зокрема, у Львові розроблені цілі групи заходів для дорослих і

дітей для ознайомлення з архітектурою міста Львова, його парками, музеями, історичними місцями з метою про поліпшення психічного самопочуття приїжджого населення [3-6].

На нашу думку, дуже цінним те, що такі заходи організовуються з врахуванням вікових груп населення. Адже вчені виділяють декілька найбільш важливих груп населення до психологічних наслідків війни. Зокрема, автори великого оглядового дослідження, опублікованого у журналі *World of Psychiatry* на результатах впливу військових конфліктів другої половини ХХ століття на психічне здоров'я населення виокремили такі групи населення з підвищеною вразливістю до психологічних наслідків війни: жінки; діти та підлітки; люди, які мають складні життєві обставини (хвороба, смерть близьких, розлучення) додатково до військового конфлікту [7].

Звичайно, до організації таких заходів мають бути долучені педагоги, психологи, медики, соціологи.

Хоча важливість започаткування такої діяльності у Львові є безцінною, вона розглядається дещо спрощено і звужено. Так, аби переселенці почувалися комфортніше на новому місці проживання, низка організацій і мистецьких установ організували для них проєкт «Львів зустрічає». Як зазначається в ЗМІ, у рамках проєкту – безкоштовні екскурсії центром Львова. З такою ініціативою виступив артменеджер, куратор «Я Галерея» Павло Гудімов, який прагнув лише донести до приїжджих особливості цього міста через мистецтво, колоритні прогулянки містом, спілкування й знайомство переселенців з містом Лева [4], не усвідомлюючи, що в такий спосіб вирішується значно ширше завдання – психічне оздоровлення біженців, у тому числі як дорослих, так і дітей.

Ось чому з напрацюваннями у місті Львові варто поділитися з громадськістю інших міст Західної України, в яких масово приймаються біженці.

Доцільно до розробки таких проєктів залучити спеціалістів різних спеціальностей, насамперед, психологів, медиків, але і, безумовно, працівників сфери туризму. При цьому, важливо, щоб біженці не перетворилися у «споживачів» туристичних благ. Вони повинні відчувати себе повноправними мешканцями міста і взяти посильну участь у збереженні і відновленні туристичних пам'яток міста.

На нашу думку, має бути розроблена спеціальна програма використання відвідувачів туристичних локацій біженцями для облагородження територій туристичних об'єктів, чи інших посильних місць на місцях. Адже, по-перше, нічого безплатного не буває. Якщо екскурсії безплатні для біженців, то для працівників туристичної сфери міст – це додаткове, на жаль, не підкріплене фінансово навантаження. По-друге, будь-яка праця на туристичних об'єктах дозволить біженцям позбавитися синдрому «утриманців». По-третє, праця є додатковим стимулом заглибити психічні травми, отримані біженцями в результаті воєнної агресії.

І останнє. Викладений матеріал засвідчує про гостру необхідність здійснення широкомасштабних наукових досліджень у напрямку використання туристичної бази для відновлення психічного здоров'я біженців. Це в перспективі допоможе будувати сильну і незалежну українську державу.

Список використаних джерел

1. Гасанова Л. Як позбутися синдрому біженця і продовжити жити, попри новини та війну. URL: <https://lviv.dityvmisti.ua/kinnij-klub-tempo/bezkoshtovni-ekskursii-do-konei-dlia-ditok-bizhentsiv/> (дата звернення: 15.05.2022).

2. Захист, психічне здоров'я та психосоціальна підтримка на рівні громад. URL: www.unhcr.org (дата звернення: 15.05.2022).
3. Безкоштовні заходи для дітей у Львові: 64 варіантів. URL: <https://lviv.dityvmisti.ua/search/?union=or&f=1> (дата звернення: 15.05.2022).
4. Доротич М. «Львів зустрічає» переселенців. Газета «Високий замок». URL: <https://wz.lviv.ua/life/454596-lviv-zustrichaie-pereselentsiv> (дата звернення: 15.05.2022).
5. Маркова М. В., Піонтковська О. В., Соловйова А. Г. Вплив вимушеного переміщення на психоемоційну сферу дитини. Український вісник психоневрології. 2017. Том 25. Випуск 4 (93). С. 41-48.
6. У Львові проводять безкоштовні екскурсії для біженців: як долучитися. URL: <https://www.032.ua/news/3354283/u-lvovi-provodat-bezkostovni-ekskursii-dla-bizenciv-ak-dolucitisa> (дата звернення: 16.05.2022).
7. Свеженцева І. «Спокій, але не байдужість»: як конфлікти та загроза війни впливають на психіку та як не панікувати. URL: <https://suspilne.media/203742-spokij-ale-ne-bajduzist-ak-konflikti-ta-zagroza-vijni-vplivaut-psihiku-ta-ak-protidiati-panici/> (дата звернення: 16.05.2022).

Гачак-Величко Л. А.

К.Ю.Н.,

викладач кафедри економіко-правових дисциплін
ЗВО «Львівський університет бізнесу та права»

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Соціально-економічні перетворення, які постійно відбуваються у суспільстві, ставлять нові вимоги до особистості сучасного фахівця. Все більшого значення для фахівця набуває здатність бути суб'єктом свого професійного розвитку та самостійно знаходити вирішення соціально та професійно значущих проблем в умовах мінливої дійсності [1].

Важливим положенням цього процесу є активізація саморозвитку суб'єкта діяльності, котра є необхідною умовою його професіоналізації (навчання). Отже, основними завданнями соціально-психологічного супроводу у ВНЗ є максимальне розкриття потенційних можливостей викладача й студента, створення умов для повноцінного та максимального прояву позитивних сторін його індивідуальності й ефективної ампліфікації (збагачення) професійного (навчального) досвіду.

Підґрунтя соціально-психологічного супроводу становить єдність чотирьох функцій:

- діагностики суті проблеми, яка виникла;
- інформації стосовно природи проблеми та шляхів її розв'язання;
- консультації на етапі прийняття рішення й розробки стратегії вирішення проблеми;
- первинної допомоги на етапі реалізації розробленого плану.

Професійна соціалізація випускників ВНЗ уможливується успішним подоланням кризи переходу від

навчальної до професійної діяльності. Умова подолання кризи – високий розвиток особистісної та предметної (фахової) рефлексії, прояв якої здійснюється засобами комунікації. Саме розвиток комунікативної компетентності визначає конструктивний або деструктивний вплив рефлексії на перебіг професійної соціалізації. Висока рефлексивність як така ще не забезпечує успішності професійної соціалізації. Комунікативна компетентність виступає ланкою, що опосередковує проявлення рефлексії у трудовому процесі. Висока рефлексивність у поєднанні з високою комунікативною компетентністю сприяє успішній професійній соціалізації; висока рефлексивність у поєднанні з низькою комунікативною компетентністю ускладнює цей процес.

Відтак, успішний перебіг професійної соціалізації вимагає наявності двох необхідних умов (жодна з яких не є достатньою):

- 1) розвитку особистісної та соціальної рефлексії,
- 2) комунікативної компетентності [2].

Отже, соціально-психологічний супровід професійного становлення майбутніх фахівців – це своєчасна вказівка можливих професійних перспектив, а при необхідності – психологічна й педагогічна допомога та підтримка у виборі шляхів професійного й особистісного розвитку, яка може реалізовуватися як засобами психологічної служби, так і шляхом конструювання змісту навчальних дисциплін та використання сучасних методів навчання.

Не треба забувати, що саме креативність є характерною ознакою творчої людини, здатної за власною ініціативою реалізувати свій потенціал, з вибором відповідних способів. Це потребує зміни соціально-психологічного супроводу навчально-виховного процесу, спрямування його на розвиток креативного середовища в освітній установі.

Список використаних джерел

1. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. – К.: ДП «Інф.-аналіт. агентство», 2012. – 200 с.
2. Соціально-психологічний супровід академічної групи як засіб розвитку культури спілкування студентів / Дис... канд. психол. наук: 19.00.05 / Л.В. Власенко; Ін-т психології ім. Г.С.Костюка АПН України. – К., 2005.

ЗМІСТ

Сопільник Л.І. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ УЧАСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ УКРАЇНИ У АНТИТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	7
Янковська Л.А., Графська О. І., Семцов В. М. ВНУТРІШНІЙ МАРКЕТИНГ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	11
Сопільник Р.Л. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	15
Семчук Ж. В., Скупейко В. В., Вознюк О. Б. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ І РОЗБУДОВА СИСТЕМИ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ В УКРАЇНІ	18
Семчук Ю.І. ПРОКУРОРСЬКИЙ НАГЛЯД ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ	22
Візняк Ю.Я., Щебель А.І. МЕТОДИКА КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ СТРАТЕГІЧНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	27
Кошовий Б.-П. О., Vicen V., Заїка О.О. УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМИ РЕСУРСАМИ У РАМКАХ ІВЕНТ-МЕНЕДЖМЕНТУ	32
Войтенко А.Б. ПСИХОЛОГО-ЮРИДИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕВІРКИ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРОКУРОРА	36
Плукар Л.А. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ	40
Нестеренко А.А. ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ КАСАЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ ЗА ГПК УКРАЇНИ	43

Бордун О.В. СТАТУС І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СЛУЖБИ СУДОВОЇ ОХОРОНИ.....	47
Шляховський О. А., Єсімов С. С., Гарасим П. С. ДЕЯКІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	50
Кошиков Д. О., Сидор М. Я., Сиймовський Р. М. ТЕОРЕТИКО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ПРАВОВИХ НАСЛІДКІВ ЗАКІНЧЕННЯ СТРОКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СТЯГНЕННЯ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ.....	56
Базарник М. В. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНА ПРАВОСВІДОМІСТЬ СУДДІ».....	61
Козяр Р.Я. КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ПРОТИДІЇ ВТРУЧАННЮ У ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СУДДІ.....	67
Горбонос Ф. В., Бендасюк О. О. РОЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СЕКТОРУ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	70
Ковалів М. В., Микитюк М.А., Малашко О.Є. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РЕГУЛЮВАННІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	75
Пинда Ю. В., Iga Von- Nagy. ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ БУДІВЕЛЬНОГО СЕКТОРУ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ.....	80
Мельничук Н.Ю. ФІЛОФСЬКО-ПРАВОВЕ ОСМИСЛЕННЯ ОБМЕЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА СВОБОДУ.....	84

Бортник Н. П., Самсін І. Л., Курочка М.І. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВЕ ОСМИСЛЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СПОРУ	87
Павлишин-Кошова Г.Б. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ	91
Пинда Ю. В., Євстахевич А.Л. ІННОВАЦІЇ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	98
Шпакович Н., Чашницька Т. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ РОБОТИ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ДОСВІДУ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ СЛУЖБ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН	101
Зельман Л.Н. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ У ВНЗ	106
Буяк Р.Р. ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА У ПАРАДИГМІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ	109
Верхоляк Н., Король К. БІОТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОСТІ	114
Кордунова Н.О., Федунь М. РОЛЬ ВИВЧЕННЯ ШКІЛЬНОЇ МАТЕМАТИКИ У ФОРМУВАННІ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ПРОГРАМІСТІВ	118
Мартинюк Л. В., Цимбаліста В. НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ	121
Підлужна І. П., Кайдрович М. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ	125
Столяр О.І., Павлюх А. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ	129

Дорош М.М., Капчук В.І. РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	133
Чепіль О. М., Романович Т. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ У РОБОТІ УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ	137
Шендюх О. І. ВНЕСОК АРТ-ТЕРАПІЇ В РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ОСОБИСТОСТІ	141
Крамар Р. І. ЗАВДАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АГЕНТСТВА У СФЕРІ ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗШУКУ АКТИВІВ	145
Кайдрович Х. І. РОЛЬ І МІСЦЕ МАЛИХ ПІДРИЄМСТВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	150
Романишин Ю. О. ЗАРОДЖЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ ПРЕСИ ПОЛЬЩІ (ВІД ПОЧАТКУ І ДО 1939 РР.)	154
Лібрук-Ліпкевич С. Я. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ	158
Хитра О. Л. МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТАМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАГУВАННЯ НА КРИЗОВІ СИТУАЦІЇ В ДЕРЖАВІ	162
Чистоклетов Л. Г. ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ЗАГРОЗАМ ІНФОРМАЦІЙНІЙ БЕЗПЕЦІ	169
Новіков В. В. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ	175
Шевчук Л.Т., Федоришина Л.М. ВИКОРИСТАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ БАЗИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я БІЖЕНЦІВ	180

Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів: тези доповідей (Львів, 19 травня 2022 року)

**Гачак-Величко Л. А. ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.....184**

Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів: тези доповідей (Львів, 19 травня 2022 року)

Наукове видання

Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів

**Тези доповідей учасників міжнародної науково-
практичної конференції (Львів, 19 травня 2022 року)**

*Рекомендовано до друку Вченою радою Львівського університету бізнесу та
права
(протокол № 10 від 18.05.2022 року)*

Редактор: Кошовий Б.-П.О.